

Ő CS. KIR. FENSÉGE

JÓZSEF FŐHERCZEG

MAGYAR KIRÁLYI

HONVÉDSEREG FŐVEZÉRENEK

MÉLY HÓDOLATTAL AJÁNLVA.

MAGYAR KIRÁLYI

HONVÉD TÖRZSTISZTEK

ALBUMA

51 ARCZKÉPPEL ÉS ÉLETRAJZZAL.

KIADJA ÉS SZERKESZTI

EGERVÁRI ÖDÖN,

18^{48/49} HONVÉD-HUSZÁR HADNAGY.

I. KÖTET.

A FAMETSZVÉNYEKET RUSZKÁROLY JELES MŰVÉSZÜNK KÉSZÍTÉ.

PEST.

NYOMATOTT AZ ATHENAEUM NYOMDÁJÁBAN.

József főherczeg,
a magyar királyi honvédsereg fővezére.

JÓZSEF FŐHERCZEG,

a magyar királyi honvédsereg fővezére.

József főherczeg az 1833 — 36-iki fontos reform-országgyűlés tartama alatt s annak színhelyén Pozsonyban született, 1833. márczius 2-kán. Édes anyja Mária Dorottya, württembergi királyi herczegnő volt, kinek nemes, jótékony szíve annyi hála könyvet s annyi áldást idézett fel. Édes atyja a nádor politikai, illetőleg diplomatiái pályára szánta e fiát; mert az idők, az állandó béke s politikai fejlődés ama korszakában e pályát gyümölcsözőbbnek látták, mint a katonait. A sors ezt is, mint annyi egyebet, máskép akarta. Józsefből is katona lön.

De nevelésének már ekkor meg volt vetve magyar és polgári alapja. szíve azon nemzethez vonzotta őt, melynek kebelében született s melyhez való rokonszenvét egy perczig sem olthatták ki az idők gyászos fordulatai, a nemzet meghasonlása az uralkodó családdal; sőt leveretése és súlyos szenvedései még növelték szívében a részvétet e bukásában is oly nemes és tiszteletet igénylő nemzet iránt.

Midőn az ősz nádor 1845-ben félszázados nádori jubilaumát ünnepelte, a kis herczeg mint hadapród lépett a nádor-huszárok közé. Nevelése azonban 1848-ban sem volt még bevégezve s attól kezdve, a viszonyok fordulatai miatt, a hazán kívül, Bécsben és Prágában folytattatott. De bármint igyekeztek is tanítói elfelejtetni vele magyar születését, s elfordítani szívét a szerencsétlen hazától és nemzettől, a gyermekkori benyomások kitörülhetlenek maradtak s parancsolólag követelték jogukat. Távol a hazától is magyar maradt szíve, s midőn katonai pályája ide visszavezérlé, számtalan jelét adta annak, hogy magyar maradt.

1853-ban őrnagygyá neveztetett ki a császár-dragonyosoknál s Olmützben lakott; majd Prágába tétetett át a herczeg Wasa nevét viselő magyar gyalog-ezredhez. 1854-ben alezredes lön s Bécsben és Morvaországban állomásozott. 1855-ben a 37-dik magyar ezred tulajdonosává neveztetett ki. 1856-ban ezredessé lön s a következő évben régi hő vágját érte el, midőn a 8-dik dragonyos-ezreddel Magyarországra tétetett által. Előbb Sopronban állomásozott; majd 1859-ben a magyar alföld szívében, Kecskeméten és Félegyházán, hol a főherczegi ezredes tiszta magyarsága, nemes szíve és népszerű ma-

gaviselete által minden szívet megnyert. Jellemző adomák egész sora kerengett róla a nép ajkán; az alsóbb osztályok iránti szívélyes leereszkedése, jótékonyága a szegényekhez, magyaros fesztelensége a műveltebbek között közmondássá váltak, s az egész családját egykor környezett szeretet és kegyelet nyibusával vették őt körül.

1860-ban tábornokká léptetett elő. De új minőségében távozni kellett ismét szülőföldéről, s ez sokat levont az előléptetés öröméből. Olaszországba rendeltetett, hol egész 1864-ig állomásozott. Ez idő alatt vévé nőül az anyagi jóságú Klotildé szász-koburg-koháry herczegasszonyt, kibe azonnal átönté magyar érzelmeit, megtanítá őt magyarul s rokonszenvet költött benne nemzetiségünk és irodalmunk iránt. Mennyire magyarnak tartja magát a főherczegnő is, mutatja azon körülmény, hogy midőn 1867-ben anyává valaleendő, Magyarországra jött lebetegedni, hogy magyar szülöttet hozhasson világra. A kis Mária-Dorottya-Ainália főherczegnő Alcsúthon született s nagyanyja, az áldott emlékü nádor né nevét nyere a keresztségben.

József főherczeg az 1866-ki szerencsétlen porosz háborúban mint dandárparancsnok vett részt a IV. hadtestben, előbb a schweinschedeli, majd a königgratzi döntő ütközetben. S midőn itt Festetich gróf hadtest-parancsnok lábsebe folytán csataképtelenné lön, József vette át a hadtest-parancsnokságot s oly hősi elszántsággal s ősi magyar vitézséggel küzdött a legveszélyesebb pontokon, hogy alóla ez öldöklő csata folyta alatt két lovat lőttek ki, másik kettőt megsebesítettek, s maga is kézfején jelentékeny, bár nem veszélyes sebet kapott.

A háború végeztével tényleg hadtestparancsnokká s altábornagygyá neveztetett ki, s ily minőségben tétetett át Linczbe.

Az 1867-dik június 8-diki koronázás alkalmával magyar tábornoki diszben láttuk őt királyi nagybátyja kíséretében, kinek a magyar szellemű főherczeg különös királyi kegyével s rokoni szeretetével dicsekedhetik. Ennek s a benne vetett legmagasb bizalomnak jele a felállítandó magyar honvédség főparancsnokává történt kineveztetése.

Végül még azt emiitjük, hogy József főherczeg lelkes és buzgó pártfogója nemzeti törekvéseinknek, művelődési mozgalmainknak s azok közt irodalmunknak.

József főherczeg most 37 éves. Az élet férfúi szakának küszöbén áll; deli, erőteljes, nemes magyar alak. Hazánk történetében kétségkívül nevezetes s reméljük, áldásos szerep vár reá.

Gr. Andrassy Gyula,
magyar kiralyi honvedelmi minister.

Gróf ANDRÁSSY GYULA,

magyar királyi honvédelmi minister.

A grófnak tevékeny, tekintélyes és zajos múltját tekintve, fiatalnak mondhatni őt, mert hiszen jelenleg még csak 48 éves, a legszebb férfi-korban áll, oly szakban tudniillik, midőn a szorgalmasan gyűjtött ismereteket s tapasztalatokat a közjó érdekében érvényesíteni érett észszel, s higgadt megfontolással képesek vagyunk.

Gróf Andrassy igen korán lépett fel a politika nyilvános terére, nevével már 48 előtt találkozunk; ő már akkor is magára vonta a közfigyelmet határozott jelleme, kitűnő szellemi tehetsége miatt, különösen a szónoki s az irodalmi téren.

Magasbra törő szelleme már ifjú korában nyilvánult; a szabadság eszméit lánghévvvel karolta fel, melyeknek a törvényhozó zöldsasztalnál érvényt tudott adni; nézetei alaposak s éretten átgondoltak valának, s elveihez hű és következetes maradt.

Lényében mindamelllett a szerénységnek azon kiváló sajátsága rejlett, mely a szóhalmaz- s virágoktól csak azért óvakodik, nehogy magaviselete tüntetésnek lássék, nehogy hatásvadászattal vádoltassék.

S tán ép ezért vergődött a gróf oly gyorsan népszerűsége; a közelsimérés mindinkább karolta fel s ünnepelt férfiúvá tévé őt.

1848-ban Zemplénmegye főispánává nevezé őt ki a legelső nemzeti kormány, de ő daczára magas és fényes állásának, a vész perceiben fegyverrel szolgálta a hazát.

A 10,000 horvátnak Ozoránál történt lefegyverzése alkalmával ott találjuk a gróft Perczel Mór tábornok oldala mellett működni, s ő a szabadságharc alatt végig szolgált; az emigrációval Törökönba menekült, s mint honvédezeredes a külföldi udvaroknál lényeges, nagy megbízatásokban járt el. Azután Parisba utazott s az ott töltött ideje alatt fogékony szelleme bő ismereteket s tapasztalatokat szerezvén, melyeket hazájávjára szorgosan kizsákmányola s később érvényesité.

1861-ben, midőn a terrorismus korszaka saját magát megbuktatá, visszatért honába, hol tárt karokkal fogadtatván, a közbizalom csakhamar országgyűlési képviselőségre emelé, mialatt példás hazafinak s az 1848-ki alkotmány

tántoríthatlan bajnokának bizonyult be. Az azon országgyűlésen mondott egyik nagyobb s remek beszéde általános hatást idézett elő, s a gróf diplomatai nagy tehetségének egyszersmind szigorlatául szolgált.

A sátoralja-újhelyi kerület, mely őt képviselőjéül egyhangúlag választá, nemcsak tántoríthatlan ragaszkodást, hanem egyszersmind nagy tiszteletet is tanusított íranta a választás alkalmával, miután a legszebb rendben vonult be a városba s képviselővé kikiáltása után vállaira emelé s a megyeház termébe vivé őt nagy lelkesültséggel.

Gróf Andrássy ezen alkalommal a választóihoz intézett beszédében kifejtett programját e lényeges szavakkal körvonalozá: „hogya egyedül az 1848-diki törvények alapján, a józan megfontolás higgadt elvén történendő békés kiegyenlítést óhajtja s a mellett fog küzdeni, semmi olyat nem pártolván, a mi nyolczszázados alkotmányunkon csorbát ejthetne; mert a magyar nem azért kívánja az 1848-ki törvények szervezését, hogya a monarchiától elszakadjon, hanem azért, hogya általa Austriával, melyet csak Magyarország tehet nagygyá, annál szorosabb viszonyba egyesüljön.”

Az 1865-ki országgyűlésen, melyre a gróf ismét képviselőül választatott meg, az alsóház közbizalma másodelnöki székére ülteté őt, s ugyanazon évi dec. 21-kén tartott beszéde fényes tanúságot tesz rendíthetlen hazafi-érzulete és státusférfiúi észtehetségéről, mondván:

„Nem kell csüggednünk, mert nem először van a gondviselés akaratából hivatva a nemzet, európai kérdések eldöntéséhez járulni Bízván nemzetünk geniusában, remélhetjük, hogya az annyi megpróbáltatáson keresztül erejében mindig gyarapodott nemzet, ez alkalommal sem fog hivatása mögött maradni.”

A mint. a gróf népszerűségében napról-napra emelkedett, ép annyira vonta magára a legmagasb figyelmet, s midőn 1867-ben az uralkodó-ház s a nemzet közötti békés úton történt kiegyezkedés szerencsésen létrejött, gróf Andrássy Gyula ő Felsége a király által miniszerelnökké s egyszersmind honvédelmi ministerré neveztetett. Ezen magas állása által, mint a második független kormány elnöke, maradandó történelmi nevet vívott ki.

A három év óta lefolyt pályáján kivívott érdemei s küzdelmeinek elősorolásához gyöngének érezvén tollamat, annak elősorolását s bonczolgatását a jövő történelemnek adom át, a mi úgyis e munka keretén kívülinek tekintendő.

Végül csak annyit jegyzek meg, hogya a nemes grófállása a jelen válságos, átmeneti korszakban oly súlyos, miként a majdan kivívandó babért csakis az utókor hálás elismerése fűzheti homlokára.

Gr. Vay László,
magyar királyi honvédőrnagy.

Gróf VAY LÁSZLÓ,

magyar királyi honvédőrnagy.

Vay régi, országszerte ismert magyar család; sarjadékai közül többen szereztek érdemet alkotmányunk s ősi szabadságunk harcaiban.

László, gr. Vay Ábrahám cs. kir. val. bel. titkos tanácsos-, s a ritka nemeskeblű honleány, Kazinczy Zsófiától származván, mint főrangú s nagy vagyonú szülők gyermeke, kitűnő nevelésben részesült.

Hajlama, különösen pedig lovaglási szenvedélye a hadi pályát kedvelteté meg vele, s már igen ifjú korában a 2-dik számú dzsidas-ezredbe mint hadapród lépett be, a hol 9 éven át főhadnagyi minőségben szolgált, s az osztrák hadsereg legkitűnőbb lovasainak egyike volt.

Vay tovább is szolgált volna a hadseregnél, ha őt a vele született nyíltszívűsége a leköszönésre nem készíti. Ugyanis ezredesének lassú, pedáns gyakorlati modorával sehogy sem tudott kibékülni, miért is minden tartózkodás nélkül nyíltan kimondá parancsnokának, hogy a lovasságnak a sebes mozgalom, a hely- és térnyerés, hirtelen s véletlen meglepetése az ellenségnek, és a körülmények által felmerült zavaros események, valamint ezeknek villámgyors felhasználása és saját táborunk előnyére kiaknázása a legfőbb, legcélravezetőbb feladata és hivatása.

A különben igen derék ezredes Vaynak eme elméleti taktikáját végighallgatta ugyan, de gyakorlatilag foganatosítani nem akará, mely indokból a tüzes véralkatú gróf a lassú defilierozást meguntván, leköszönését beadá.

Az 1848-ki zavaros események kezdetén, melyeknek Vay habár gyászos véget jósolt is, mindamelletts hazafias kötelességének ismeré, a szabadságharcban részt venni, miért is fivérével, Mihálylyal az alvidéki táborba sietett, a ráczok ellen harcolhatni.

Útjában a csongrádi lovas nemzetőrökkel találkozott; megismerkedvén velük s megkedveltetvén általuk, felszólításukra melléjük csatlakozott, s az alsó táborba érkezett, a hol Jurenák, Mikecz, Schwab, más tisztekkel és a kitűnő csa-

pattal, melynél jobbat kívánni sem lehet, a bornyasi támadás és több csatározásokban részt vévén, magát személyes bátorsága által mindannyiszor kittintette.

A fentebb említett lovas-csapat haza menvén, Vay a 10-dik zászlóaljhoz ment, a hol régi jó barátja s rokona Komáromy Györgygyei együtt szolgált, s az écskai támadásban s több apró csatában erélyesen közreműködött, míg-nem Komáromy unszolására a Károlyi-huszárezredbe beosztatta magát. Egyidejűleg azonban a 7-dik számú huszárezredhez is kineveztetvén, ez utóbbi állást foglalá el. -

Ez időben Vay gazdag atyja nem igen bőkezűen gondoskodott fiáról, s Lászlónak nem volt egyebe háttas és kocsis, számszerint 8 lovánál; de ő ezen egyetlen birtokát is a haza javára oda ajánlotta; felvivén lovait Pestre, s azokat az új-épületben Mak tüzérparancsnoknak átadta, ki midőn ez adományt nyugtázni akará, a gróf el nem fogadá, sőt kikötötte, hogy arról szó se legyen többé... „Sajnálom. — monda Mak, — mert ez oly becses adomány, hogy e lovak csatadöntők is lehetnek.” Erre Vay szokott laconismusával azt adá válaszul: „Annál jobb!” és tova ment.

Vaynak ezen önzéstelen szép jellemvonását később nem egyszer felhozta Mak a török földön, Konstantinápolyban.

Gr. Vay a szabadságharcz alatt Dembinszky Henrik táborkaránál alkalmaztatott; részt vett a kápolnai, mezőkövesdi, szeridneki, lemesáni, turai, szegedi és temesvári csatákban mindenütt a vezér oldalánál, fontos szolgálatot téve a hazának.

Vay, ki természeténél fogva túlszerény és visszatartó, mindamellet Dembinszkynek, az önfejű vezérnek nyíltan kimondá véleményét s tanácsot bártorkodott neki adni így a többi között a mező-kövesdi csata után a főhadiszállás Kis-Ivánban volt, a hol Dembinszky igen felhevültén lovakat nyergeltetni parancsolt s valamely döntő lépést szándékozott tenni. Ekkor Vay elébe lépett s tiszteletteljesen monda: „Tábornok úr! habár fiatal vagyok, bocsánat, hogy szólni merészlek, de imádott hazám iránti kötelmem ezt tenni ösztönöz. A tábornok úr ezzel czélt nem ér; a mit tenni óhajt, annak ellenkezője történnend; én a sereg szellemét ismerem. A dislocatió nem jó. Az ellenség Klapka tábornokon általtörve, előbb leend Poroszlón, mint a sereg a Tiszán áthatolhatna, Debreczent elfoglalja, s akkor mindennek vége. Kérem, vezesse által a sereget a Tiszán, foglaljon ott állást, s ügyünk nem leend kockáztatva.”

Az öreg Dembinszky Vaynak e szavaira hátratette kezeit, komor lett s

végre azt monda: „Kedves Vay, önnek igaza lehet, ekként fogok tenni!” s szavát beváltá.

A muszka sereg közeledtére ismét azt tanácslá Vay Dembinszkynek, hogy Erdélyt egy évre élelemmel lássa el, az összes hadsereget — kivéve a komáromi s a péterváradai őrséget — vesse oda be, s a kormányt is küldje oda; ott fel lehet a magyar ügyet mindaddig tartani, míg csak kedvező fordulatot nem veend. Ezen terv ismét viszhangra, tetszésre talált az öreg vezérnél, de már testté nem válhatott.

A temesvári csata után Dembinszky vei, Mészáros Lázárral s jó barátja, Bernáth Alberttel ő is a török földre menekült, a hol sok nagyfontosságú megbízásokkal tiszteltetett meg.

Vay száműzetéséből nagy szellemi hasznot merített; ugyanis a törökországi belebbezés reá nézve gyilkoló hatással volt, a vele született tevékenységénél fogva, miért is Sir Stratford (jelenleg lord Redcliffe-től angol útlevelet eszközölvén ki magának, Kis-Ázsiába evezett, a hol Smyrnát meglátogatta; onnan Egyiptomba utazott, s miután Alexandria- és Kairóban időzött volna, a földközi tengeren át Olaszországba érkezett, melynek előkelő városait, u. m. Nápolyt, Syracusát, Palermót, Grenuát, Livornót, Nizzát stb. beutazta; Máltát is meglátogatván, Marseilleben kikötött s innen Parisba, azután Londonba ment, hol a magyar emigratio által nagy hévvel üdvözlötetett, kik őt gr. Eszferházy Pál és Thaly Zsigmond ezredesekkel együtt elnöküknek választák.

Vay méltán-megérdemlé honfitársainak bizalmát és a kitüntetést, mert volt sorsosai ma is hálásán említik s áldják az ő nevét, úgy mondván: a nemes gróf utolsó fillérét megosztá velők, s ha csak egy font sterlingje volt is, annak $\frac{9}{10}$ -ed részét a szükségben szenvedő társai között osztá szét; szóval ő bajtársainak vigasza, hű czimborája, s vagyónára nézve valódi communista volt.

Sok számtalan viszontagságon és hányatáson ment át gróf Vay, de az isteni gondviselés örködött felette, megóvta őt számunkra s visszavezérelte körünkbe.

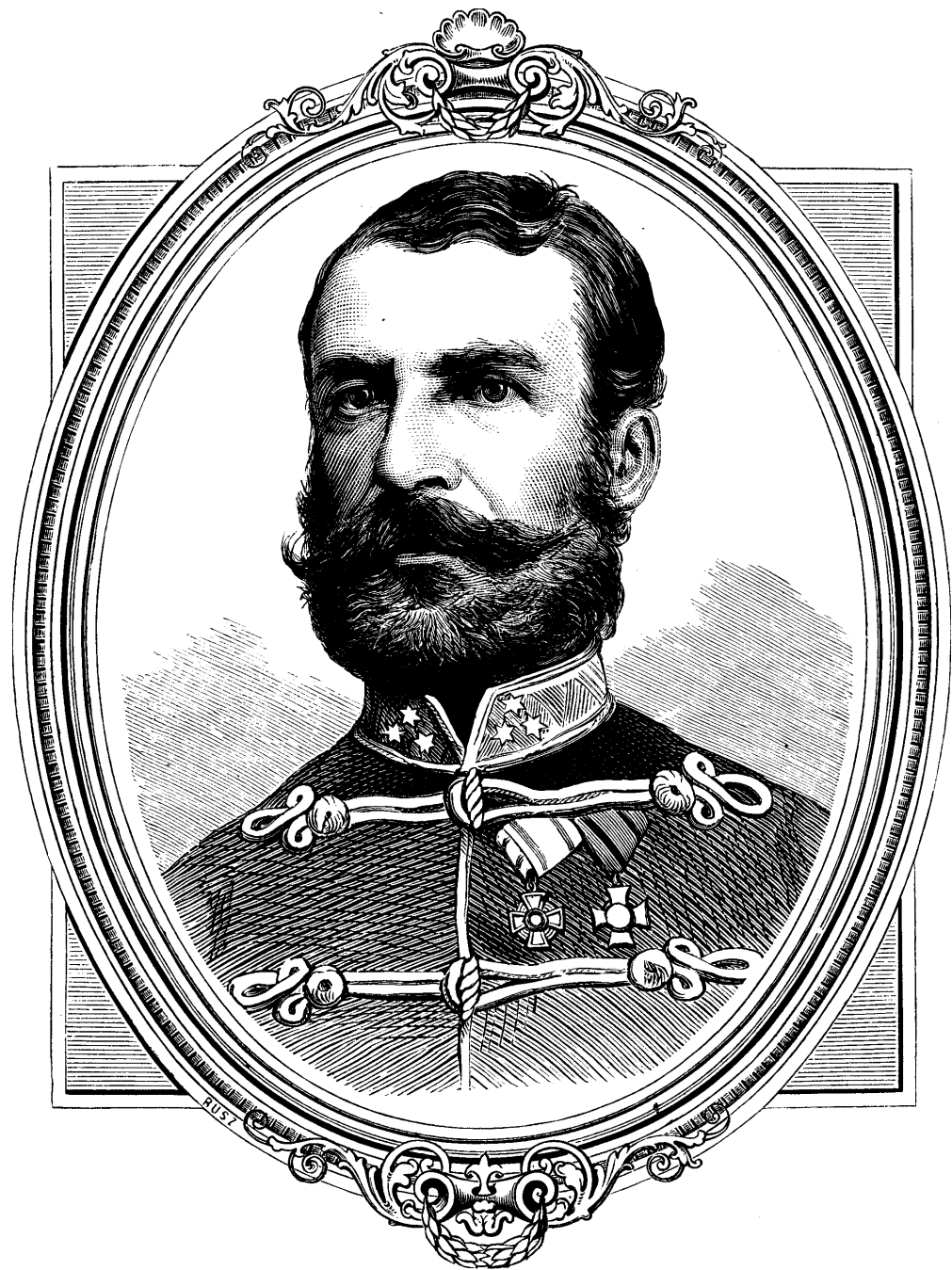
1855-ben nagy befolyású édes atyja, gr Vay Ábrahám kieszközölte amnestiáját, s ugyanazon évben hazaérkezett.

1861-ben a pesti honvédegyelet választmányi tagja lön.

Jelenleg mint m. kir. honvéd-őrnagy s főudvarmester, ő cs. kir. Fensége József főherczeg s a honvédsereg fővezére oldala mellett működik.

Vay igen keveset beszél, magáról soha sem. Elméletei igen fellengős, transscendentalis idealismusba vágók, de csak olykor és igen biztos baráti

körben nyilatkozik; azonban komoly, döntő perczekben nézetét épen úgy popularis, mint az antipolaris áramlatokban bátran, őszintén, férfiasan és igen nagy hévvel szokta kimondani, úgyannyira, mintha át volna ihletve meggyőződésének kimondásában. Előadása szép folyékony, tele elmésséggel, szellemgazdagsággal, kedélymélységgel, s mintegy áthatva a lélek fényétől, mely, a ki hallja, magával ragad s lelkesít egyiránt, mert beszédét lélek és szív világítják.

Ghytzi Béla

magyar királyi honvédezredes.

GHYCZI BÉLA

magyar királyi honvédezeredes.

Grhyczi és assakürti Grhyczi Béla jómódú úri szülőktől származván, 1827-ben Pesten született, gyermekkori éveit Tatában töltötte el, a hol atyja jikkott, s a VI. tanodái osztályt is ugyanott végezte be.

1841-ben a bécsi mérnöki akadémiába lépett; 1846-ban a tanfolyamban első tisztté lón kinevezve; 1847-ben pedig a mérnök-karba osztatott be, hol egész 1868. végéig szolgált.

Első katonaaállomási helye Komárom volt, honnan 1848 april hó végén Olaszhonba, az ottani sereg hadmérnöki osztályába rendeltetett

Eleinte Veronában erődítési munkálatokkal, később Peschiera bevételénél, végre pedig ez utóbbi helynek erődítési munkálatainál alkalmaztatott.

1850-ben az árkász-csaphoz rendelték Olmützbe, onnan pedig Bécsbe az akkori főhadparancsnokság a mérnök-igazgatósághoz helyezte át.

Ez időtől fogva rendes hadmérnöki szolgálatban töltötte idejét egészen 1866-ig. részint építkezések, másrészt; pedig különleges Rendeltesések által elfoglalva.

Így 1852—1856-ig előbb fischauai katonai nevelő-intézet építésénél, azután pedig az akkor megkezdett tüzérségi és mérnökkari akadémiának építésénél szolgált Bécs-Újhelyben 1856-tól 1859-ig a zwaymi mérnök-akadémiában az építészeti szakmának tanára volt.

1859-ben, midőn mindenki azon reményben volt, hogy a Pó völgyében kezdett harcz, a Rajna partján túl fog végzödni: Rastattba rendeltetett.

Onnan 1860-ban Aradra, azután Grätzba, majd Polába helyeztetett át, mint mérnökkari igazgató.

Polában nagyobb terjedelmű erődítési építkezések vezetésével lón megbízva. Végre 1863 végén Bécsbe a mérnök-kar tudományos bizottságába jutott, melynek 1866-ig több irányban tevékeny tagja volt, miként ezt az ottan kiadott folyóiratban megjelent munkálatai is tanúsítják.

1866-ban egyike volt azon csekély számú mérnökkari tiszteknek, kik az északi hadseregnek főhadiszállásába rendeltettek, a hol kiképzettsége s buzgó tevékenysége több irányban igénybe vétetvén, nagy fontosságú megbízásokban részesült, s a főhadi-szállást meneteiben követte, annak minden viszontagságaiban osztozott.

Jelen volt a salnei ágyúzásnál, valamint a tobitscháni ütközetnél — Königratznél pedig július 8-án reggel a szász koronaherczeg vezénylete alatt a bal szárnyon álló szász és a cs. kir. 8-ik számú hadtesthez rendeltetett, 4 utász-századdal, hogy az állást erősítési munkálatok által tarthatóbbá idomítsa át.

Bár a császári sereg rendeltetésére állott idő rövidege és a végzett nem engedé, hogy ezen fáradozást siker koronázza, mindamellet Grhyezi buzgó közreműködését elismerésre méltatták azért, hogy a szász király sz. Albrecht rendnek közép keresztjével, Ő Felsege pedig ezen, valamint más, e súlyos hadjárat tartalma alatt tett hű és lényeges szolgálataiért az ausztriai érdem-keresztjével díszíté fel s jutalmazá meg.

Az 1866-ki hadjárat vége felé a Vág völgyből József főherceg vezénylete alatt álló 4-ik számú hadtesthez rendeltetett Myawá-ra erősítési munkálatok elrendezésére, később pedig, miután július hó végén Bécsbe visszatért, Trientbe, hogy az ott megbetegedett mérnökkari parancsnokot helyettesitse, illetőleg, hogy az akkor ott vezénylő Kuhn tábornok (jelenleg hadügyminiszter) rendelkezésére megkezdett erősítési munkálatokat bevégeztesse.

Trientből Linczbe, — onnan pedig 1867 elején Bécsbe helyeztetett át, hol különféle irányban volt alkalmazva, mígnem 1868 elején a közös hadügyminisztérium mérnökkari (8-ik) osztályába rendeltetett.

Első politikai fellépése: Grivicsics-féle jelenet alkalmával történt; az 1868-ki delegatio ülészakában Pesten mint a mérnökkari osztály előadója közreműködött; végre mint első törzstiszt helyeztetett át a m. honvédséghez.

E szerint tehát József főherceg mint fővezér az első, Ghyczi Béla pedig a 2-ik magyar királyi honvéd.

Jelenleg a honvédelmi minisztériumnál mint a katonai szakosztályok főnöke működik.

Íme Grhyezi Béla múltjának szűk keretbe foglalt vázlata. Miként születésére mutatja, mondhatni, hogy szép állásához képest még fiatal; tevékenysége mellett pedig nemcsak a fennebb elősorolt, hanem leginkább a honvédelmi minisztériumjai való alkalmaztatása tanúskodik, s végre képességéről a reá ruházott több rendbeli szakminőségek, s azoknak pontos végrehajtása tesz bizonyosságot, melyeket ő a természettől öröklött szelídséggel párosult nyugodt kedélylyel s fáradhatlan szorgalommal szokott végrehajtani.

Mindezek után méltán elmondhatjuk, miszerint Grhyezi Béla az újonnan alakult honvédseregbe nézve valódi nyereség; különösen kiemelendő pedig gyöngéd, nyájas, mívelt modora, mely nemcsak gondos nevelésre, hanem egyszersmind tapintatos gyakorlati életre mutat.

Hauser Károly

HAUSER KÁROLY

magyar királyi honvéd őrnagy.

Hauser Károly német hangzású neve daczára tősgyökeres magyar, mind születése, mind pedig érzelmére nézve.

Született Lőcsén (Szepesmegye) 1819-ben. Atyja Lőcsén protestáns pap volt, és 8 gyermekei közül Károly az utolsó.

Legidősebb testvére (1848 és 1861-ben országos képviselő Pozsony egyik választó-kerületéből) apailag gondoskodott róla, a pozsonyi lyceumban neveltette, honnan 1837-ben hadapródnak beállít a 2-dik sz. Sándor gyalog ezredhez és 1841-ben hadnagygyá lett.

1848-ban az ezred a rácok ellen a verbászi táborba rendeltetett, hol Hauser Károly főhadnagygyá lett.

Az augusztus 19-én történt szt.-tamási támadás után úgy a napiparancs, mint a hírlapok is dicsérve említették nevét, mivel Hauser Károly és Schuster Ignác hadnagy a rohamnál elsők voltak a sánczon.

Verbászon átlépett a honvédsereghez és mint százados szeptember hóban beosztatott a 14-dik honvédzászlóaljhoz.

A martonvásári csata volt az első, melyben mint honvéd vett részt.

A 14-dik zászlóalj a felső-dunai hadtesthez (később VII. sz. hadtest) tartozott.

Hauser Károly a kápolnai csata után őrnagynak neveztetvén ki — átvette a zólyomi önkéntes zászlóalj parancsnokságát, mely önkéntes csapata hatvani csata után maga jóviselete jutalmául „honvéd zászlóaljja” emeltetett és az 51-dik számot kapta.

Az isaszegi, váci, sarlói és komáromi csaták után Győrben a III. osztályú renddel díszítetett fel és a főhadiszállásra, a tábori karhoz rendeltetett; a győri csata után pedig átvette a VII. hadtestnél a tábo. kari vezérséget.

A zsolczi csata megnyerése a muszka sereg ellen leginkább Hauser Károlynak tulajdonítható, ki is a honvéd vadász-zászlóaljból önkénteseket egy kis erdőn keresztül a legveszedelmesebb muszka ágyú ütegek megtámadására kiküldött. Ezen támadás Grózon alezredes vezénylete alatt sikerült, és a muszka ütegek nyakra-főre hátráltak

Ez alkalommal a hadtest-parancsnok által Hauser Károly alezredesnek neveztetett ki, mely előléptetés a „Közlönybe” hivatalos úton már nem tétet-
hetett közzé, mivel a fegyverletétel nemsokára bekövetkezett.

Hauser Károly a világosi katastropha után Aradon halálra ítéltetett —
megkegyelmezve 16 évi várfogságra vasban.

Majdnem 7 évi fogság után, részint Munkácson, részint Josefstadtban
1856. április hóban amnestiát kapott.

A katonai pályától leszorítva, Hauser Károly elhatározta magát a mér-
nöki pályára lépni, s ezért először Berlinbe ment, hol az építészeti akadémiába
ujra mint tanuló beállott.

Berlinből visszatérve, 1858-ban a Tisza-szabályozásnál mint társulati
mérnök alkalmazást nyert, és 8 évig a felsőszabolcsi és bodrogi Tisza-
szabályzó társulatnál működött.

1866-ban Sadova után Pestre jött, itt az alkotmány fejlődését, illetőleg a
honvédelem szervezését bevárando.

1869. április 10-kén ő Felsége a magyar király által honvéd őrnagygyá
neveztetett ki.

Hauser Károly jelenleg legszebb férfikorában van — művelt és tevékeny
egyén, kinek a magyar honvédelemnél bizonyára szép jövője leend, ha csak
tér fog nyíltni tehetségét kifejleszthetni.

Hauser nemcsak kiképzett katona, de egyszersmind író is; különösen a
haditudományok szakmájában, miként ezt a „Honvéd” lap hasábjain tetteleg
tanúsítja.

Graef Ede

magyar királyi honvéd-tábornok.

GRAEF EDE

magyar királyi honvéd-tábornok.

Lovag libloy Graef Ede habár erdélyországi szászföldön, Brassóvárosában született, a hol nagy atyja megtelepedett, s édesatyja városi tanácsnok volt, mindamellett e család magyarországi származású, miként azt a ma is itt élő rokonai tanusítják.

Tábornokunk az első nevelést s elemi oktatást szülei házában nyerte, kiknek szárnyai alól a gyermeknek hadi pályához való korai hajlama csakhamar elvonta, mert az eszélyes szülők a természet intő szavának hódolva, mely fajok számára az utat kijelölé: a kezdi-vásárhelyi székely nemzet katonai képezdésébe adták őt, a hol 1834. évig kiskatonáskodott.

Az intézetből, mint már kiképzett katona az akkor Erdélyben állomásozott gr. Oreilly 3. számú könnyű lovas-ezredbe lépett, hol minden altiszti fokozaton átmenvén, 1839-ben Dobsa Mihály ezred-parancsnok kívánatára a 11. számú székely huszár-ezredhez tétetett át mint hadapród.

Ugyancsak ezen huszár-ezrednél 1841-ben hadnagygyá, 1847-ben pedig főhadnagygyá lőn előléptetve, a honnan 1849-ik évben a 23-ik vadász-zászlóaljhoz századosi minőséggel helyeztetett át.

A vadász-zászlóaljtól már 1850-ben a 11. számú herczeg Würtemberg nevét viselő huszár-ezredhez tétetvén át, egy század vezényletével bízott meg.

Azonban ez ezrednél sem maradt sokáig, mert ő Felsége legmagasb parancsa folytán a 6. számú csendőr ezredhez rendeltetett, a hol csakhamar őrnagyi előléptetést nyert.

1855-ben Olaszországba kiküldetett, 1857. évben alezredessé neveztetett; az 1859-ki olaszországi hadjáratban részt vett, melynek végeztével már mint ezredes Magyarországba, Sopronba vezényeltetett.

1865-ben mint országos csendőrségi parancsnok Pestre, 1867-ben pedig, a magyar alkotmány életbelépte után, Prágába helyeztetett át. Innen még azon évben az akkor főherczeg József ő fensége parancsa alatt álló 3-ik hadosztályhoz mint dandárnok osztatott be, a hol tábornokká neveztetvén ki, addig szolgált e kitüntetett állomásában, míg nem 1869. évi april 18-ról kelt legfelsőbb kinevezés útján Kolozsvárt az országos magyar királyi honvéd

kerületi parancsnokságot átvette, a hol honfíúi kötelességét buzgóan s erélylyel teljesíti.

Eddig tett szolgálataiért a katonai érdemkereszttel és a vaskorona rend harmadik osztályával lón feldíszítve.

Graef, ki eddig első és egyetlen magyar kir. honvéd tábornok, alattavalói iránt humánus és szelíd bánásmódot tanúsít, s nemes sajátságainak egyike, hogy hazai irodalmunk iránt kitűnő hajlamot érezvén, azt tettleg pártolni s felkarolni ügyekszik.

Pongrácz Sándor,
magyar királyi lovas-ezredes és pestkerületi parancsnok,

PONGRÁCZ SÁNDOR,

magyar királyi lovas-ezredes és pestkerületi parancsnok.

Pongrácz név országszerte ismert, hazánk legrégebbi családainak egyike, Sándor azok sarjadéka, már egyik őse Pongrácz János I. Mátyás király alatt vajdaságot viselt, s 1460-ban az Ali vezérlete alatt betört törökhadat Temesvár alatt székely hadával tönkre verte. Felsőmagyarország főkapitánya volt.

Pongrácz Sándor született 1824-ben Hontmegye Felső-Tur helységében, atyja birtokán; a tanodái tanulmányok bevégezte után 1839-ben az olmücsi hadapród intézetbe lépett, honnan a 2-ik sz. gyalog seregre osztván, majd ismét a 2-ik számú könnyű lovas-ezredhez tétetett át, s 1846-ban hadnagygyá neveztetett ki Krakóban, a hova ezrede a lengyel forradalom elnyomására volt vezényelve, s ezután ott is maradt.

Az 1848-ik év Lengyelországban érte Pongráczot, még pedig jó távol hazájától, az orosz birodalom határain, s ő igen keveset tudott a honn történelekről, vagyis arról tudnia nem volt szabad.

1850 elején már a Lichtenstein huszár-ezredben mint alszázadost találjuk; 1859-ben őrnagygyá lett, s Határőrvidékre Pancsovára, a felállítandó könnyű lovasság szervezésére rendeltetett, mely a villa-francai békekötés után feloszlván, mint őrnagy az Olaszországban fekvő 10-ik számú huszár-ezredhez tétetett, honnan 1861-ben az újonnan alakult 2-ik számú önkéntes, jelenleg 14-ik sz. Pálffy huszár-ezredhez helyeztetett át.

1863-ik évi február havában, mint határ őrnagy vidéki parancsnok 14 gyalog és 4 huszár századdal Lengyelországba a rzesowi kerület határán fekvő San és Viszolo mellett állíttatott fel.

Általánosan tudva van, hogy ép akkor vívták a lengyel felkelők elnyomóik, az oroszok ellen, az élet-halál harcot; az északi kolosz túlnyomó ereje által vagy legyőzetván vagy pedig kiszorítván: számos csapataik a legközelebbi osztrák területre, a rzesowi kerület határaitra menekültek, Pongrácznak, mint az ottani főhadparancsnoknak, lerakták a fegyvert, ki a szerencsétlen szabadság-harcosokat a legemberségesebb bánásmódban részesíté.

1866. márczius havában, a kitörendő porosz háború előtt, mint alezredes huszár-ezredével, Slézia határait őrzé, a honnan júliusban már mint ezredes Csehországba indult, az ottani csatáért.

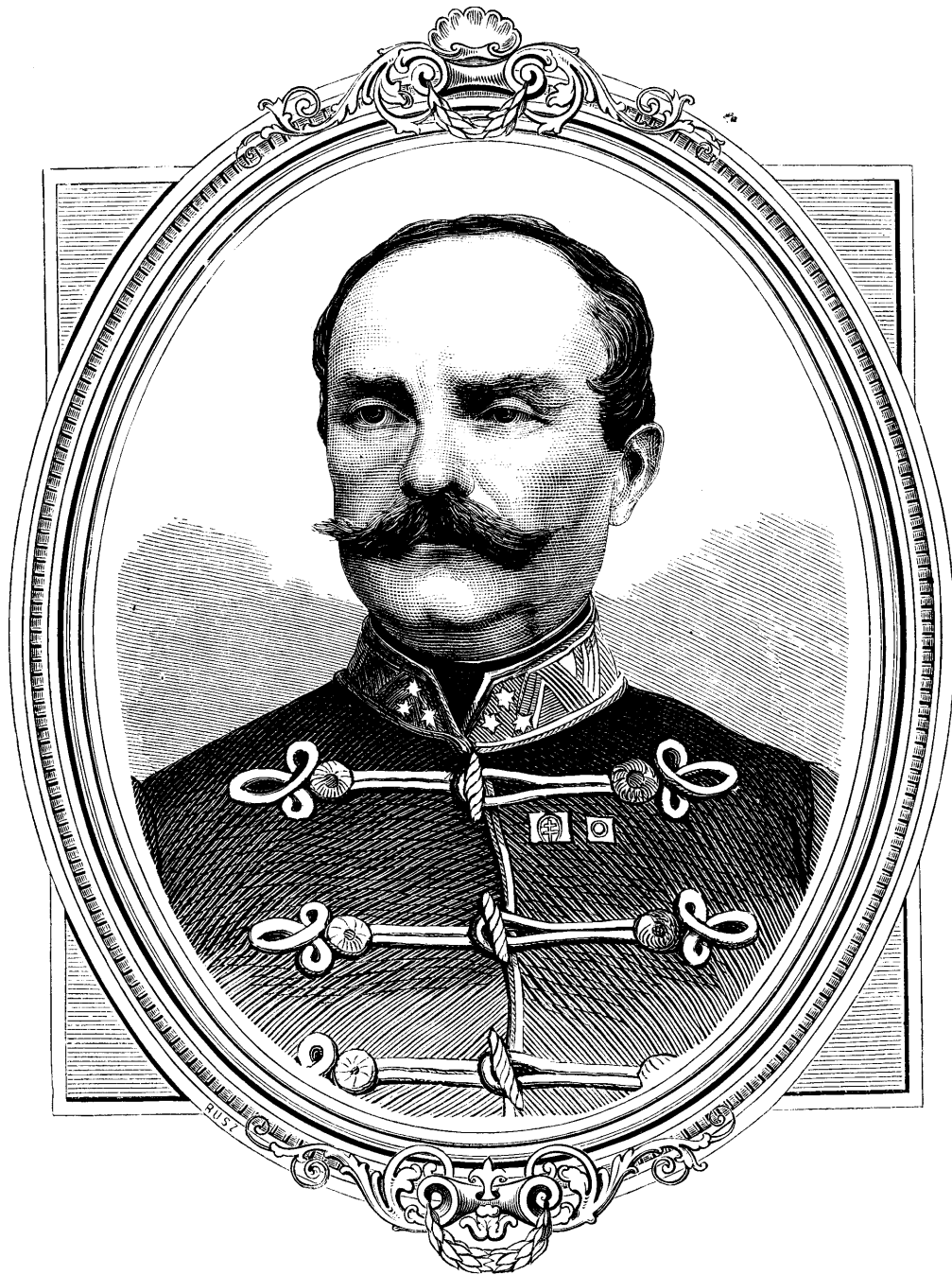
A königgratzi csatában, midőn már az egész ausztriai sereg hátrált, egy kitűnő rohamot intézett Pongrácz a 4-ik számú sléziai porosz huszár ezreddel, miáltal az Elbén átvonuló császári sereg részét a poroszok üldözésétől megmenté. Ezen fontos szolgálata elismeréséül diszkereszttel jutalmaztatott.

Ezen huszár rohamot maga az ellenség hivatalos lapjában, mint tökéle-test és győzelmest emliti, Pongráczot azonban, mint parancsnokot a holtak közé számítja, elég tévesen, mert ő és lova épségben tértek vissza a sikerült rohamból, s 45 porosz lovat hoztak magokkal diadal jeléül, a lovak gazdái az ütközet terén maradván.

1866-ik augusztusban, a nikolsburgi békeelőzmények után ezredével gyorsmenetekben Olaszországba vezényeltetett, de már Stájerországban megá-lapodási parancsot vett, minthogy a két ellenséges hatalom közt való béke meg lőn állapítva, s a vérengzés befejezve.

1869. april 1-jén 0 Felsége által pestkerületi honvédparancsnokul, és a később felállítandó tanosztály s lovasság felügyelőjéül neveztetett ki

Pongrácz a vörös-sas-rend és az osztrák érdemjel tulajdonosa; s hozzá tehetjük még, hogy magasabb kiképzettségű katona, a kit rövid időn mint tábornokot óhajtanánk üdvözölhetni.

Czillich Ede,
magyar királyi honvéd ezredes.

CZILLICH EDE,

magyar királyi honvéd ezredes.

Czillich Ede született Budán 1813-ban, s tanodái tanulmányait ugyanitt végezte; 1828-ik évben a 60. számot viselő gyalog ezredbe mind hadapród lépett, s Bécsbe utazott, a hol ezidőben az ezred feküdt, melynél hadnagy, majd főhadnagy s végre százados minőségre léptetett elő.

Az 1848-ki mozgalom kezdetén a pesti helyőrségnél mint százados a Vasa ezred 3-ik zászlóaljánál volt, mely Szerbiába a rác-szerb lázadás elnyomására vezényeltett.

Részt vett itt a Turia és Földvár alatti táborozás- és csatákban. Innen a Bánátba Török-Becsére, majd ismét Nagy-Becskerekre rendeltetett, Kiss Ernő hadtestébe, s annak minden harcaiban tevékeny részt vett.

Midőn a bánáti hadtest Dámjanics és Nagy Sándor vezérlete alatt a tiszamelléki táborba indult, Czillich akkor őrnaggyá nevezetett ugyancsak a 3-ik Vasa-féle zászlóaljhoz, melylyel ezelőtt Pestről a rácok ellen kiindult.

1849-ik évi márcz. 5-én Szolnoknál vívott győzelmes csatában már mint dandárparancsnok működött hős zászlóaljja élén, még pedig sikerrel.

Az april 4-én Tápió-Bicskénél s a már ezelőtt való csatákban kivívott érdemeiért alezredessé nevezetett s harmadrendű érdemjelet nyert; april 6-án már mint osztályparancsnok vezényelt a szintén győzelmes isaszeghi csatában, s az april 10-ki még sokkal fényesebb vácsi győzelem kivívásában tevékenyen közreműködött, a hol lovát kilőtték alóla.

April 19-én, a nagy sarlói véres harcban, a hova egy nappal hamarabb érkezett, Wolgemuth összes ereje ellen két óra hosszáig védte hadosztályával a Garan folyó vonalát, míg nem Klapka és Dámjanics tábornokok hadtestei megérkezvén, a csata sorsa részünkre dőlt el.

Az april 26-án vívott Komárom alatti csatában, a várostrom fölmentése alkalmával, ismét tevékeny részt vett Czillich, a hol nemcsak mint osztályparancsnok, hanem mint bátor s lelkes bajnok kitüntette magát, mert ez alkalmal ismét egy lovat lőttek ki alóla, de ő sértetlen maradt.

Ott volt Buda ostrománál, már akkor Knézics tábornok hadtestébe osztva, midőn a vár bevétele után másodrendű érdemjellel díszítettet fel; miből kitűnik, hogy itt is lelkesen teljesíté s oldá meg a rábízottakat.

Budáról a Knézics, későbbben pedig gr. Leiningen tábornok vezérlete alatti Illik hadtesttel Érsekújvárra, majd ismét a Csalóközbe vezényeltetett, a hol több csatában, úgymint június 19-kén és 20-án a peredi- s a többi véres harcokban lelkesen küzdött.

Innen a III-ik hadtest, melyben Czillich szolgált, Győr alá vezényeltetett.

Ez időtől fogva végig Görgey vezérlete alatt állott, s részt vett a július 11-ki komáromi, a július 17-ki váczi, a jul. 23-ki zsolczai csatában, s végre a világosi fegyverletétel után Aradra vitetvén, hol a cs. kir. hadi törvényszék által halálra ítéltetett, mely ítélet megkegyelmezés útján 18 évi vasban tölten-dő várfogságra enyhítettet, míg végre 1856-ik évben véglegesen hazabocsátatott.

Ez idő óta gazdaszáttal foglalkozván, s legközelebb magyar kir. honvéd ezredessé s budakerületi parancsnokká neveztetett.

Czillich élete az általa részt vett számos csatákban — a szabadságharc alatt — igen gyakran veszélyben forgott, miként ezt az alóla két kilőtt ló is tanusítja, miből méltán következtethetni, hogy ő a legnagyobb vész perceiben jó példával járt elül s életét a haza szent ügyéért feláldozni mindenkor kész volt.

Czillich azon kiváló komoly és szerény hazafiak Borába tartozik, kik a multakat, vagyis érthetőbben szólva saját leélt eseményei-, s véghezvitt tetteiről minél kevesbet, vagy épen semmit sem említnek fel, ragyogni s bámultatni nem kivan; úgy látszik, hogy kivívott érdemeinek egyedüli jutalmát önzés-telen hazafiúi öntudatában leli fel. O jelenleg is erőteljes férfiú, s óhajtható, hogy még jó ideig szolgálja a hazát.

Dobay József,
magyar királyi honvédezredes.

DOBAY JÓZSEF,

magyar királyi honvédezredes.

Dobay József született 1820. ápril 16-án Erdélyben Ivánfalván. Atyja D. Károly cs. kir. tiszt volt, 1848-ban a 2-ik székely ezred ezredese. — Dobay József már gyermekkorában katonai nevelést nyert, s 11 éves korában jutott a bécs-újhelyi katonai akadémiába, honnan 1838-ban mint tiszt lépett ki a 2-ik székely gyalogezredhez.

Dobay az 1848-ik év végén, miután Tóth Ágoston alezredessé nevezte-tett, átvette mint őrnagy a 31-ik zászlóalj parancsnokságát s Bem tábornok egyik kedvence lett. A vízaknai csatában, hol mint tudva van, Bem vereséget szenvedett, Dobay a 31-ik zászlóaljjal és két ágyúval az egész győzelmes osztrák sereget feltartóztatta, úgy hogy a szétvert csapatok, magukat újból rendezhették, és a visszavonulás rendben mehetett véghez. Ezen csatában Dobay katonai ügyes rendelkezésein kívül a 31-ik zászlóaljbeli, Bethlen Miklós százados vezénylete alatt álló-, 4-dik század vitéz magatartásának köszönhető a fényes eredmény, melylyel Tóth Ágoston Kápolnát bevette, és mely később a piskii hidat egyedül átlépte és egy fél óráig egy maga a hídon túl az osztrák sereget maga előtt hajtotta.

Ugyan ekkor, Dobay ezredes a 4-ik századot követte a hídon túl és Bem-től azon hírt hozta, hogy a 31-ik zászlóalj ezentúl mindig a gránátos marschot veretheti jutalmul vitéz magatartásáért

Ezen hadi cselekvény már egyszer Pap főhadnagy, Dobay ezredes volt vitéz hadsegédje által a „Honved”-b n „Piskii ütközet” cím alatt részletesen le volt írva.

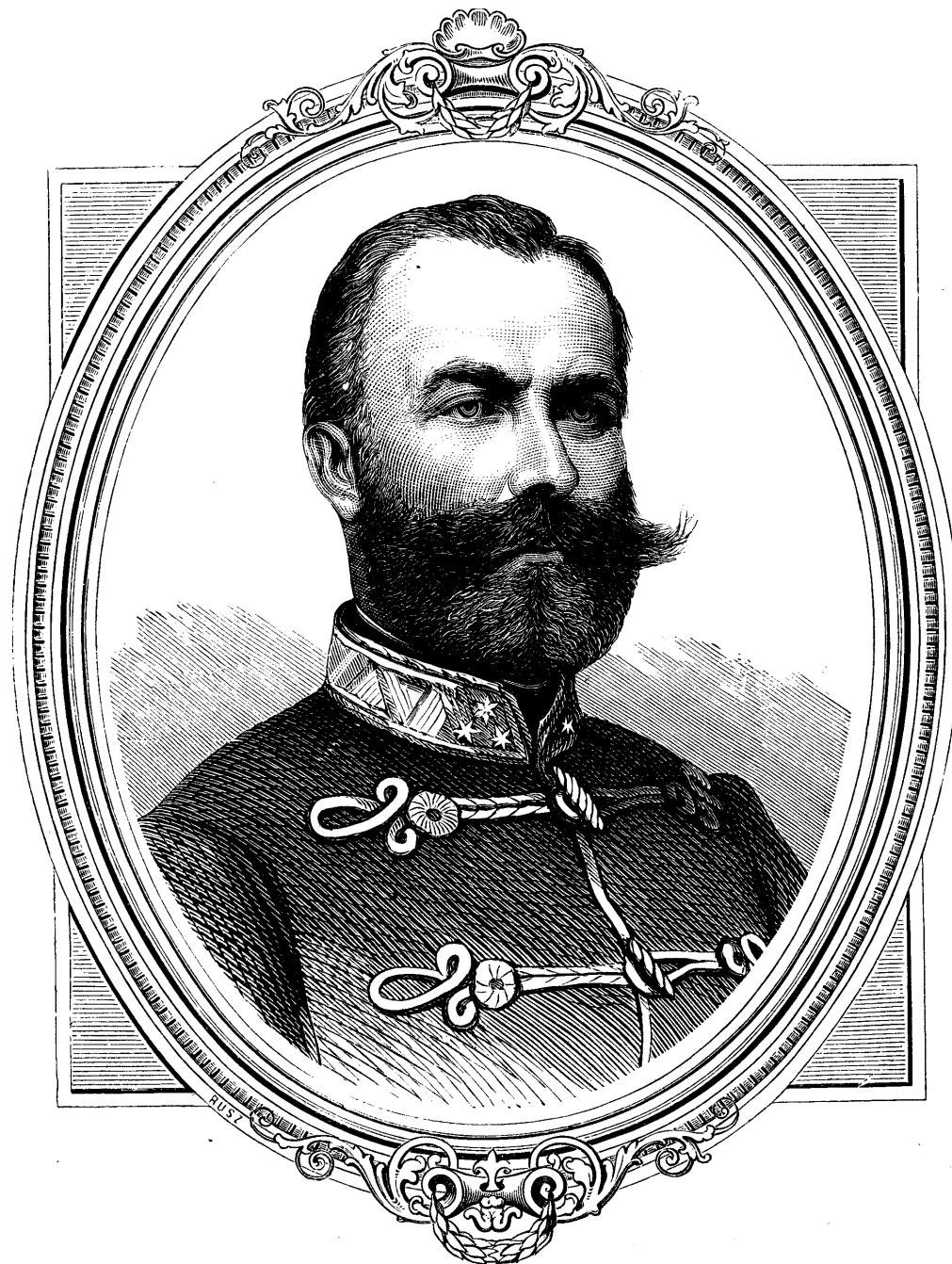
Az orosz seregnek 1849-ben Erdély országba történt betörése alkalmával szintén igen fontos szolgálatot tett Dobay a hazának A maroknyi magyar sereget a legveszélyesb helyeken s hegyi utakon, gyakran a legsötétebb éjeken út vezetve, s tapintatteljes felállításával által nem egyszer, a túlnyomó muszka erővel szemközt, a megsemmisüléstől megmenté, s abba mindig lelket, bátorságot tudván önteni, mindannyiszor kitartásra buzdította fel.

Dobay a hadjárat után az aradi fogságban kötélre ítéltetett el — ez ítélet 18 s utóbb 7 évi várfogságra változtatott ár, s 2 1/2 évig ülve az olműtzi várfalak közt mint fogoly, 1852. évi júniusban amnestiát nyert. Kiszabadulván

a fogságból, 1853. január 15-én Berzeviczy Máriával, Sárosmegye egyik hű honleányával lépett házasságra, s így visszakerülvén Sárosba, ősi fészkébe, a hű nő mellett boldog életet élt visszavonultságában; a kedvencz katonai tudományokra is jobb idők bekövetkeztével, a közügyekre fordítván olykor idejét: — mígnem a Király Ő Felsege kegye ismét a király s haza szolgálatára fölhíván, mint honvédezredest a pozsonyi kerület parancsnokául nevezte ki. Dobay a legjelesebb honvédtörzstisztek egyike és leendő magyar tábormok.

Dobay József 184^{8/9}-ki múltja oly szép s eseménydús, miszerint sajnálattal kell nyilvánítanom, hogy élete leírását oly szűk keretbe szorítva, szárazon s felületesen kell vázolnom.

Ennek azonban e tisztelt hazafi túlszerénysége az oka, a ki többszöri kérésemre sem volt hajlandó egyetlen adattal is járulni élete leírásához. E néhány adatot is nagy nehezen gyűjthetém egybe.

Máriássy János,
magyar királyi houvédezedes,

MÁRIÁSSY JÁNOS,

magyar királyi honvédezredes.

Született Iglón 1822. jun. 23-án; a másodévi bölcseletet Egerben végeztén 1840-ben a Vasa gyalog-ezredben hadapróddá lön s a magyar királyi testőrseregbe vétetett fel 1842-ben. 1847-ik évben a 2-ik számú gyalog-ezredhez osztatott be, a hol még ugyanazon évben főhadnagygyá neveztetett ki. Az 1848-ik évi első tíz honvéd zászlóalj felállítására alkalmával Máriássy a nemzeti hadseregbe lépett át, s a 2-ik honvéd zászlóaljhoz századosnak neveztetett ki.

A 2-ik zászlóalj egy része Tisza-Földvára vezényeltetett, a hol Máriássy is volt. Július 17-ki éjjele Máriássy annyira kitüntette magát századával együtt, hogy e percztől fogva a magyar kormány figyelmét magára vonta, s máraug. hó végén őrnagygyá neveztetett, s az önkéntes csapatok szervezésével bízott meg, egyszersmind a tiszántúli önkéntesek vezérének tétetett Ezen minőségben került Aradra, s az ottani tábor vezérévé neveztetett. Miután Máriássynak egyetlen ostromágyúja sem volt, tehát egyedül a vár körülzárolására kellett szorítkoznia; october 22-én Új-Aradot bevette; 23-án a várból kitört sorkatonaságot visszavetette; a Maros hídját, felgyújtatta; Új-Aradot elsánczoltatta; a mikalakai malmot, mely a várbeliek számára őrlött, szintén elégettette, a Maroson álló hajókat elfoglaltatta, s a még szabadon álló vároldalt fegyveres csapataival rakatta meg Azonban alig lett, kész ez intézkedésekkel, midőn nov. 12-én hírül hozák, hogy Lipát, melyet a magyarok 1400 főből álló őrsége megszállva tartotta, a császáriak hatszorta nagyobb erővel megtámadták. E hírre Máriássy rögtön 400 nemzetőrrel a helyszínére sietett, a csata másnap reggel 8 órakor kezdődött s déli 12-ig tartott. A magyaroknak, 5, az osztrákoknak 11 ágyújuk volt.

E csatában a császáriak sorkatonasága is számra nézve több volt a magyarok összes erejénél, a kik azonban a honvédek szuronyai előtt, csakhamar futásnak eredtek.

Mindamellet a csatátért megtartani nem lehetett, a magyarok töltényei elfogytak, s Máriássy Lippárról kivonulni kényszerült.

Máriássy november 16-án éjjel Új Aradot ismét csapataival rakatta meg, s annak a várral leendő közlekedését teljesen elzárta. November végén egy székely zászlóalj is érkezett Ó-Aradra, valamint néhány bombamozsár,

melyekkel Máriássy azonnal a várba lövetett. Deczember 3-án 400 főből álló lengyel legio is megjött 100 tüzérrrel és 11 ágyúval. A lengyelek megérkezését várta leginkább Máriássy hogy szándékolt tervét, a vár bevételét végrehajthassa.

A vár megrohanásnál azonban botrányos félreértés történt, s az ostromlónak a legnagyobb csendben vissza kellett húzódnia.

Végre eljött deczember 4-ke; a császáriak már előtte való nap az Új-Aradhoz fekvő Angyalkútot elfoglalván, lassan s óvatosan Új-Arad felé nyomultak.

Máriássy hadereje magvát a lengyel legio, a debreczeni veres szalagosak, s a székely gyalogság képezé; lovassága 50 Reisz-Kösztricz huszárból állott, azonfelül volt még szintén valami 50 debreczeni lovas önkéntes.

A császári sereget gr. Leiningen altábornagy és b. Blomberg dzsidas ezredes vezérelte.

Az ellenség jól irányzott lövéseire a székely zászlóalj, csakhamar hátrálni kezdett, azt a hős lengyel-legio váltta fel; azonban ez sem tarthatá meg sokáig a tért, mert a császáriak vérszemet kapván, a sánczokba törtek.

A deczember 14-ki csata tehát el volt vesztve, s a hátrálás általánossá lőn.

Ennek utána Máriássy János Görgey hadtestéhez vezényeltetett, s az emlékezetes kápolnai csatánál harczolt, valamint Buda ostrománál, továbbá a Vágnál, Komárom-, Vácznál és Debreczennél.

Végre a végzeteljes Világosnál, mint Görgey hadtestében lévő osztálynok, ő is letevő a fegyvert, az aradi várba szállított, s 18 évi várfogságra ítéltetett; hét évet Olmützban töltött, s 1856-ban legfelsőbb megkegyelmezés útján hazabocsáttatott.

1869-ben ő Felsége által m. kir. ezredessé s kassakerületi parancsnokká neveztetett.

Horváth János,
magyar királyi honvéd-ezredes.

HORVÁTH JÁNOS

magyar királyi honvéd-ezredes.

Horváth János Pozsonymegyében Zavaron 1815-ben született. Bevégeztén tanulmányait Pozsonyban, atyja, miután látta fiának katonai hajlamát, 1832-ben a 9-ik számú Miklós huszárezredbe mint hadapródot beadta. Az akkori békeséges időben fokozatos előléptetés útján csak 1848-ban lett századossá, midőn a Miklós huszárezred Görgei táborába osztott be. Horváth 1848. nov. havában őrnagygyá neveztetett ki, s mint ilyen Görgei által többnyire mindig különálló, kisebb portyázó csapatok vezérletével bízott meg. 1849. januárban alezredessé, s a Sándor huszárezred parancsnokává lett, s részt vett ezredével Görgei minden hadjárataiban. Görgei seregében egy, az ellenség mozdulatainak kikémlésére s megzavarására rendelt száguldó dandár létezett, melynek Horváth volt a parancsnoka, s mint jeles huszár tisztet Görgei majd minden hadi csinjainak kivételére őt alkalmazta, száguldó dandárával.

Április 19-diki nagysarlói győzelem után, midőn a magyar hadsereg zöme Komárom felmentésére sietett, e sereg jobb szárnyának fedezésére s a nyugati megyéknek az ellenségtől megtisztítására egy úgynevezett száguldó dandár alakított Bátorkeszin, melynek parancsnokává Horváth János neveztetett ki.

Június 28-án a kis, de lelkesült és bátor sereg feladata megoldásához és sebes, fárasztó gyors menetben Lévának vette útját; ügyes hadmozdulatok által az ott tanyázott ellenséges csapatokat O-Barsnál a Garamon átszorítván, néhány napig Léván pihent és szervezkedett.

Az ellenség ezalatt Nyitrán vett állást s előcsapatait Verebélyen helyezte el, de Horváth huszárai visszaverték az ellenség lovasságát, s csaknem az egészen Nyitra alatt fekvő Tormos helységig űzvén őket.

Egy éjjeli pihenés után Nyitra felé vezette seregét Horváth, s az ellen a galgóczi úton Szécsényig hátrált. Kimondhatlan volt a Nyitra városiak öröme, s a honvédeket vetélkedve kínálták szállással. Nagyszerű, ünnepélyes, meglepő jelenet volt, midőn a parancsnok 1600 emberből álló dandárát egyetlen nagy hadhomlokba állítván fel: „imához térdelj”-t vezényelt Nagy csend állott be, s az örömtias nép az ifjú hős sereggel együtt hálát adott a mindenhatónak. Más nap ismét az ellen üldözésére vezette győzelmtias honvédéit, a hős parancsnok. A Szécsénytől mintegy félórányira fekvő vércsárda mögül kiveret-

tek az ellen előőrsei, s a honvédek csatarendben nyomultak a falu ellen, de az ellenség nem fogadta el a csatát, s Galgóc előtt felhányt sánczokba vonult, az országutat árkok s kőtorlaszok által járhatlanná tévé.

A-honvédek harcvezényét azzal csillapítá le Horváth, hogy, úgymond, Galgóc alatt megverekedhetnek. Minthogy azonban főereje lovasokból állott, s csupán két ágyuja levén; az országúton színlett támadást intézett, mialatt gyalogságát kocsikon szállítva, a várost megkerülni szándékozott, az ellenséget meglepni akarván. E tervet azonban az osztrákok észrevették, meghátráltak, s Lipót várba menekültek. Több fogoly, tábori szekerek, dandár-iroda a pénztárral együtt kézre került. Galgóczen felette súlyos helyzete volt Horváth dandárának. Az előőrsök Lipótvár ágyúinak lőtávlatába estek, s éjjel-nappal folytonos tüzelésnek voltak kitéve, az ellenség az átellenben fekvő Beregszeg falut lángba borítá, de Horváth erélyes intézkedése folytán csakhamar eloltatott, s a bokrok közé hasoncsúszó honvédek a Vág melletti berekbe felállított röppentyű telep tüzeireit lelődözvén, a tüzelést abban hagyta.

Ezekután Horváth dandárának feladatául tüzetett ki, hogy a Vág-vonalat Pösty éntől egész Lélyéig, több mint hat mérföld hosszában fedezze. Mindennek emberül megfelelt Horváth.

Midőn Nagy Sándor végre hadtestével Macsanakra érkezett, Horváth dandára Nyitrára vezényeltetett, onnan Komárom felé indult, s folyton fedezte a magyar sereg jobb szárnyát. Július 10 én csatlakozott a 7-ik hadtesthez, s másnap részt vett a nagy véres harcban. Horváth itt már mint ezredes vezényelt, s mind végig hű maradt a magyar ügyhöz.

A világosi fegyverletétel után Aradon halálra ítéltetett, ítélete azonban kegyelem útján 18 évi nehéz várfogságra enyhítettvén, Olmützbe vitetett; honnan 6 évi szenvedés után szabadon bocsáttatott.

Horváth igen jeles, magas képzettségű, vidor kedélyű férfiú, kit egyformán tisztelnek baráti és alárendeltjei.

1869. június 18-án ő Felsege által magy. kir. honvéd ezredessé neveztetet.

Terstyánszky Ágoston,
magyar királyi honvéd-ezredes.

TERSTYÁNSZKY ÁGOSTON,

magyar királyi honvédezredes.

Született 1823-ban tornamegyei Görgő helységben; atyja súlyosan megsebesült cs. kir. katonatiszt volt.

Terstyánszky már 10 éves korában a kassai 34. számú gyalogezred katonanevelő-intézetbe jött, a hol 1837-ig maradt, midőn ugyanazon ezredbe hadapród minőségbe lépett, Gratzbe küldetett, s ott ismét a három évi tanfolyamot hallgatta.

1840-ik évben a 13. számú, jelenleg b. Bamberg gyalog-ezredhez tették át, ugyanazon évi augusztus havában cs. kir. hadapróddá neveztetett, s egy hó múlva mint őrmester az ezredhez Fiúméba vezényeltetett.

1841-ben II-od, s 1845-ben I. osztályú hadnagygyá lett.

Az 1848-ki zavarok kitörésével a gratzi hadapród tanodába a katonai földleírás és taktika tanárává, s ugyanez évi augusztus hóban főhadnagygyá, 1849-ik év októberében II-od, 1850-ben pedig I. osztályú századossá neveztetett.

1841-től 48-ig folytonosan mint tanár az ezred hadapród tanodájában különböző tantárgyak előadásával működött, s mint százados leginkább annak igazgatását vezette.

1859-ben őrnagygyá léptettetett elő, midőn egyszersmind a 37. számú gyalogezredhez tették át.

1861 — 1865-ig nagyvárad-kerületi kiegészítő parancsnokságot vitte.

Az 1866 ki hadjáratban mint alezredes több csatában vett részt, nevezetesen június 27-kéü Schweinschadel mellett az ezred 2-ik zászlóalját vezérelte, melylyel június 29-dikén az ellenséggel kétségbeesett harczot vívott, melynek 3 zászlóalja a vádpontra záporként szórta a tüzet, míg végre 19 főtiszt s 700 közharcos veszteség után zászlóalját Jakobuvitzra vonta vissza, az Kibe háta mögé, s annak, alig 300 emberből álló maradványával tevékeny részt vett sí július 3-án vívott emlékezetes königgratzi csatában. A fennebb érintett Schweinschadel melletti vérengző harczban a lovat kilőttek alóla.

Az ezen hadjáratban ki vívott érdemeiért katonai érdemkereszttel díszítetett fel.

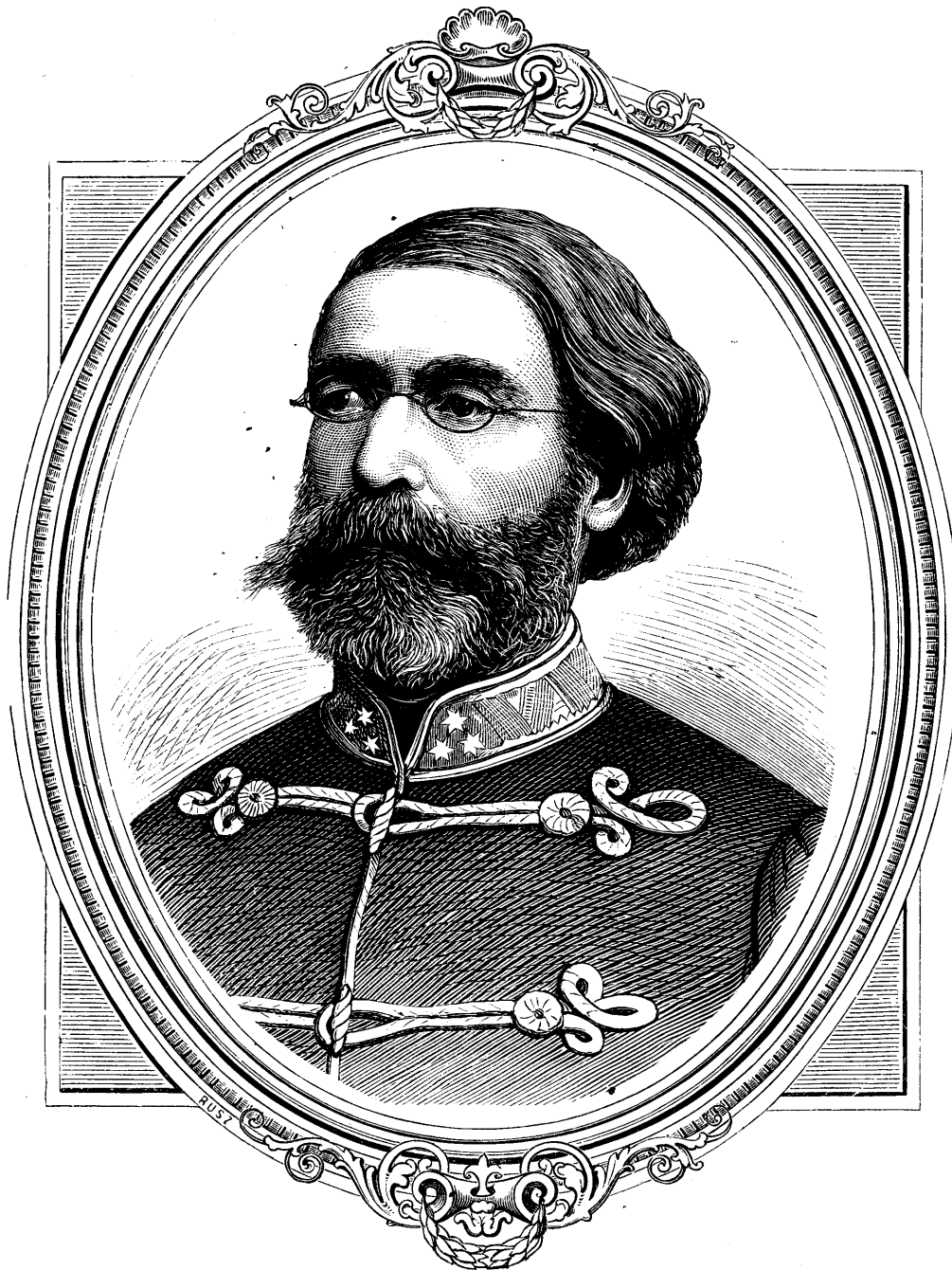
Az Ausztria és Poroszország között létrejött békeelőzmények alatt az ezred 4-ik zászlóaljával a tengerparti hadsereghez küldetett, azon okból, hogy az olaszok által Fűimébe szándékolt partraszállást megakadályozza; azonban a rövid időn bekövetkezett béke minden ellenségeskedésnek véget vetett, s Terstyánszky zászlóaljával Nagyváradra tért vissza, melynek feloszlása után az ezredhez ment.

Terstyánszky az 1859 — 1866-ig bezárólag, vagyis a béke ideje alatt minden szabad idejét tanulmányozással s irodalmi munkálkodással tölte. 1861-ben „Az ausztriai uralkodó ház történetét” adta ki rövid vázlatban; továbbá „A világ földirátát” szintén rövid vázlatban a hadapód aspiránsok számára; 1863-ban Olaszország katonai földleírását”. 1864-ben „Az osztrák állam országainak történetét” írta le és sajtó útján tette közzé.

Minden irodalmi művei között azonban „Az 1866-ki hadjárat leírása” a legkitűnőbb, melyről az „Allgemeiner Militar-Zeitung” egy hosszan tárgyaló bírálatban igen kedvezőleg nyilatkozott, s melyből több ezer példány el is kelt. Megjegyzendő, hogy e mű igen szabadelvűleg van írva.

1869-ik évi ápril havában ő Felsége által magy. kir. honvéd ezredesnek neveztetett ki; jelenleg a honvéd zászlóaljak feletti felügyelettel van megbízva, mely feladatát nagy buzgalommal és szakértőséggel teljesíti.

Terstyánszky, ki a természettől, minden túlozás nélkül szólva, lángésszel s mélyen gondolkodó szellemmel van megáldva, a szó szoros értelmében magasán kiképzett katona s hadvezér; a legkitűnőbb stratégiai műveket át- meg átbuvárolta; éhez járul még saját eszme gazdagsága, mely őt oly jeles íróvá tette e téren. S ha eme kitűnő tulajdonaihoz a vele született s a gondos nevelés és tanulmányos által kifejlesztett szelid, művelt modorát vesszük: őt a magyar királyi honvédsereg díszéül, nagy nyereségyül kell tekintenünk. A ki Terstyánszky ezredest személyesen ismeri, nem csak tiszteli, de szeretettel is ragaszkodik hozzá egyszersmind, miként ezt az 1869-ben Pesten egybegyűlt honvéd főtisztek egyhangúlag nyilváníták, kiknek ő a tiszti tanodában tanárok s igazgatójuk volt, s szelid, nyájas modorával mindenkinek szívét megnyerte. Miként értesülünk: Terstyánszky eme kitűnő sajátságait ő fensége József főherczeg is méltányolja.

Tóth Ágoston,
magyar királyi honvéd-ezredes.

TÓTH ÁGOSTON,

magyar királyi honvéd-ezredes.

Született Marczaliban Somogy megyében 1812-ben. A gymnasiumot Sopronban végezte s 1826-ban a mérnöki akadémiába adatott, honnan 5 év múlva mint tiszttartó lépett ki, a 34. sz. gyalogezredbe. Bár mily kitűnő egyén volt is szakmájában: magyar létére nem volt előmenetele.

1848-ban legelőször Hurbán ellen harcolt a seregben, melyből kilépve, a 31-ik honvéd zászlóaljhoz őrnagynak nevezetett. Zászlóalját 3 nap alatt szervezte, s nov. 2-án Zsibónál szétverte a románokat, dec. 21-én pedig, midőn Bem Erdélybe érkezett, alezredessé nevezvén őt, másnap este Kápolnánál ismét legyőzte az ellenséget. Ezalatt Bem Deésre érkezett, Tóthot kitüntetéssel és lakásán adott neki helyet, sőt dec. 24-én egy szobában halt vele, a hol az elfogott császári postát átnézték; a levelek között Wardener, Puchner és több előkelő mágnások levelei találtattak, de a melyeket sem Bem, sem Tóth soha fel nem használt. Decemb. 27-én Kolozsvár főparancsnokává nevezetett ki, a hol azonnal fegyver- és ruhagyárt állított fel. 1849 febr. 23-án Bem ezredessé és Besztercze vidék főparancsnokává nevezte ki; itt is azonnal fegyvergyárt alapított s öcsöce Tóth Károly őrnagy által a hegy szorosokat erődítésekkel látta el.

Szeben bevétele után érdemjellel díszített fel. Tóth azonban csakhamar meghasonlott Bemmel, akkor t. i. midőn az öreg hadvezér a sőt önkényűleg leszállította, miáltal az állam bevételeit csönkította; továbbá Bem 800 székelyt küldött Naszód oláh vidék népesítésére, a minek Tóth Csányival egyetértőleg ellenségük; végül pedig a lengyel légiót rokonszóló magaviselete miatt feloszlatta Tóth. Mindez súrlódást idézett elő, Bem Tóth iránti nehezitelését azzal tanusítá, hogy azontúl nem neki, hanem Dobaynak küldte a parancsokat. Erre Tóth leköszönt s Kolosvárra utazott, a hol muszkák betörésének hírére, Beszterczére sietett. E hír azonban még akkor alaptalan levén, Debreczenbe ment, a hol a hadi tanácsban részt vett.

Június 15-én átvette Verbászon az ezelőtt Perczel Mór vezérlete alatt álló sereg vezérletét; itt azonban a sok visszavonás folytán elkedvetlenedett s július 3-án Guyon tábornok által váltatott fel, ki mellett mint tábornoki főnök működött.

A sereg július 7-én az ő tanácsára átkelt a Tiszán, és egyesült Igmándyval Szegehegy és Hegyes előtt. A sereg Igmándy és Pereczi hadosztálya, Frummer előhada és Jeszenszky tartalékseregéből, azaz: 8560 gyalog, 1485 lovas, 42 ágyú és két röppentyűből állott. A támadási tervet Tóth készíté el és Kmetty-vel is közölte. Az ütközet jul. 14-én reggel 7 órakor vette kezdetét, s a Földváry-zászlóalj, mely többnyire újonczokból állott, már ingadozni kezdett, de Tóth, ki épen akkor érkezett az ütközet helyére, ismét visszavezette a sorba. Ezután a centrumban 8 —10 fontos vetágyúkat hozatott elő, s míg ezekkel irtózatosan pusztítva az osztrákokat hátravetették, azalatt Tóth a Máriássy zászlóaljat vezette rohamra a verászki szőlők mellett, az ellent átszorítá a csatornán s *egy* csapat határórt Bugarovics őrnagygyal együtt elfogott. Július 16-án már Pétervárad fel volt szabadítva.

Ép akkor ért Aradra, midőn Világosnál a fegyvert letették.

Tóth is a többi szabadsághősök sorsában osztozott: bitófa halálra Ítéltetett, mely megkegyelmezés útján 18 évi sánczrabságra szállíttatott le.

Midőn hosszú hét év után börtönéből kiszabadult, gazda lett. 1861-ben Zólyommegeye főmérnökévé egyhangúlag megválasztá.

A provisorium beálltával leköszönt és bérlőnek állott be. 1865-ben a keszthelyi földművelési iskolába hivatott meg tanárnak, 1867-ben pedig a közlekedési minisztérium főmérnökévé nevezte ki, és megbízta a topográfiai osztály szervezésével.

1869-ben egyetemi tanárrá neveztetett ki a stratégiában, ezredesi minőség mellett. Minden előadása, valamint a lapokban s a magy. tudom. akadémiai értesítőkből közzétett értekezései nagy tudománya — s mélyen beható lángeszének csilhatlan bizonyítványai, miként ez általánosan tudva van. Tóth Ágoston magas műveltségű, nyájas modorú férfiú, s jellemének legszebb vonása a szerénység.

Hollán Ernő.

magyar királyi honvéd-ezredes.

HOLLÁN ERNŐ,

magyar királyi honvédezredes.

Hollán Ernő Szombathelyen, 1824-ben született. A szükséges előismeretekkel kellően felkészülve 1839-ben Bécsben az „Ingenieur-Akademia-ba lépett, s e katonai intézetben öt évet töltött. Osztályában mindig első és kitűnő volt, s az ilyeneket küldöttek rendszeren várépítésekhez. 1844-ben mint mérnökkari (Genie) hadnagy Komáromba rendeltetett, s munkás részt vett a monostori erődítések előmunkálataiban. Komáromból később Lembergbe helyeztetett át, hol az 1848-ik év elején mérnökkari főhadnagy volt.

A magyar hadügyminisztérium 1848-ban legelső teendői közé sorolta felszólítást intézni az osztrák hadseregben szolgált magyar tisztekhez, hogy a magyar hadügy technikai berendezése ügyében véleményeiket, javaslataikat közölnék. E felszólítás következtében Hollán rendszeresen kidolgozott emlékiratot küldött a magyar hadügyminisztériumhoz, s válaszul ettől századosi kineveztetést kapott a 9-ik honvéd zászlóaljhoz, E zászlóalj Kassán szervezetett, s első harcrai Fehértemplomnál voltak Knicsanin ellen. Hollán még jelen volt Sz. Tamás ostrománál, azután elküldték Péterváradra a védelem rendezésére. Alig másfél éves katonai pályája alatt tábornoki ezredességig emelkedett, s a magyar hadjárat, legutolsó szakában, mint hadtéri mérnökkari igazgató (Feld-Grenie-Direktor) működött. Ily minőségben volt Péterváradon a szabadságharcz bevezetéséig és a vár átadásáig.

A capitulatio alapján büntetés nem érhetett, hanem belebevezetett szülővárosába, Szombathelyre. Itt foglalatosság nélkül levén, irodalmi munkássághoz fogott, s írni kezdte mértani könyvét; melyet az akadémia később megkoszorúzott. Munkássága azonban nemsokára félbe lőn szakítva; 1851 végén pusztán gyanúra elfogták, s szabadságát csak hat hónap múlva, 1852-dik május hóban nyerte vissza.

Szombathelyen töltött idő alatt egy érdekes eset fordult elő. Még 1851-ben egy Magyarországon utazó angollal, Hopeval jövén össze, sokat beszélgettek a lezajlott magyar hadjáratról, s Hope annyira megszerette őt, hogy midőn a krími háború alkalmával Angliában a parlamenti tagok körében is mindinkább divatba kezdett jönni a katonai dolgok tanulmányozása, Hope nemcsak saját

fiát. hanem Stanleyt, Derby második fiát (a mostani miniszter Stanley öccsét) is Magyarországra Hollánhoz küldötte a célból, hogy a vele való társalgás által nyerjenek kiképzést, s a két ifjú 6 hónapot töltött Hollánál; később mindketten kitűnő sikerrel tettek vizsgát a katonai tudományokból.

1854-ben adta ki mértani munkáját, melyet az akadémia jutalomra érdekesített, s melyet a tanodákban kézikönyvül sikerrel használtak. 1855-ben terjedelmes értekezést irt a földcsövezésről (drainage), mivel gyakorlati kísérleteket is tett, s ő állítá fel az első ilyenmű vállalatot hazánkban.

1856-ban „Magyarország vasút hálózatának rendszere” című röpirata jelent meg, s ebben „kijelölé magának az utat, melyen jelenleg érvényesíti munkásságát. Hazánkban azon időtájt indultak meg élénkebben a vasúti mozgalmak, s egy Sopronban tartott nagy tanácskozmányban Hollán a vas megyei értelmiség képviselőjeként jelenvén meg, itt nyilatkozatai feléje fordították a közfigyelmet, s a dunántúli vasúti rendszer megállapításában tetteleg is részt vett. A Dunántúl 54 mérföldnyi vasút alá a földkisajátítást ő eszközölte, s 1861-ben a déli vasúttársaság magyarországi érdekeinek állandó képviselője bizatott reá, főmspector címmel.

Időfolytán számos nemzetgazdasági röpirata, értekezése látott napvilágot, melyek mind hazánk közlekedési ügyeivel, vasúti kérdéseivel foglalkoznak.

Irodalmi működéseinek elismeréséül a magyar akadémia matematikai osztályába 1858-ban levelező, 1861-ben pedig rendes taggá választotta.

A jelen országgyűlésen Vas megye felsőőri kerületét képviseli A magyar királyi minisztérium életbeléptével a közlekedési minisztériumhoz államtitkárnak, később pedig ő Felsége által honvéd ezredesnek neveztetett ki szabadságot állományba.

Mindezekből kitűnik, hogy Hollán oly nagy észtehetségű s oly magas kiképzettségű férfiú, a kire méltán büszke lehet a magyar, miután a világ legműveltebb nemzetének, az angolok figyelmét is magára vonván, oly nagy kitüntetésben részesült.

Inczedy Sámuel,
magyar királyi honvéd-ezredes,

INCZÉDY SÁMUEL,

magyar királyi honvéd-ezredes.

Született Kolozsvárit 1811 -ben, február 1-ső napján; szülői voltak Inczedy László kormányzékeni tanácsos és b. Kemény Katalin, kik a leggondosabb nevelésben részesíték. Atyja szónoki képességet sejtve benne, lelkészi pályára szánta, de ő katonai játékokat rendezett s elleneseit mindig megverte. A katonai hajlamlak engedve, atyja hadapródnak adta a Sándor ezredhez, rokonának Récsey tábornoknak gondjaiba ajánlva. Az ezred az időben Dalmátiában, Zárában feküdt s ezredese Hesz Henrik vala, ki a kadet-iskola növendékei közé Inczedyt is azonnal felvette. A várt háború kitörése elmaradván, Inczedy 7 évig maradt hadnagy, 1839-ben lett főhadnagygyá, de csak hamar megnősül-vén leköszönt. 1848. júniusában már megkapta a 4-ik (pozsonyi) önkéntes zászlóaljhoz kineveztetését századossá. Zászlóaljával Komáromba, majd Eszék alá ment, de ide a honvédeket be nem ereszték. E szerint a 4. és 8. zászlóalj Szt.-Tamás alá ment s részt vett Mészárosnak sikertelen támadásában. E köz-ben Erdélybe áttételét szorgalmazta,, mit Pesten megnyervén, Enyeden termett. Enyed ez időben a legszorogatottabb helyzetben vala. Inczedyt mint védan-gyalát fogadta a nép, s az akkori főispán, ifjabb báró Kemény István által felszólíttatva, ő emberül meg is felelt a közbizalom nyilatkozatának. Előbb a Fel-Enyedet fenyegető oláh-tábort robbanta szét s végül felkereste az ellen-séges csoportokat Krakónál a hegy alján. Az Enyed rögtöni elhagyására pa-rancsot kapott magyar táborral Inczedy is Kolozsvárra vonult. Kolozsvár megtámadása alkalmával a fellegvár védelme és hajdúzászlóalj, valamint a kö-rösvölgyi táborozáskor a Gyalu és B.-Hunyad közötti középállomás vala rábizva. Mint ilyen fedezte a Gyalunál megvert Riczkó hátravonulását s az ellenséget visszavonulásra bírta. A Csúcsára vonult magyar táborba érkezett Bem, a 11-ik, többnyire deákokból toborzott zászlóalj őrnagyává Inczedyt nevezte ki. A csúcsai szorosban Inczedyre a B.-Hunyad felőli szoros ut védelme vala bizva, hol ő az ellent vissza szorítá.

Bem karácson másod napján ellenállás nélkül bevonulhatott Kolozsvárra, s Inczedy zászlóalját azonnal Tordára rendelte, honnan ellenparancs követ-keztében csak utólagosan lehetett jan. 8-án elpusztított enyedik segélyére. 10-én már Vízaknán volt Inczedy s a szelindeki megtámadások visszaverésében

legnagyobb része volt. Inczédy zászlóalja Piskinél egy félnapig egyedül tartá fenn a Bem után tolongó osztrák sereget. A másnap fejlett csatát is b. Kemény Farkas alatt Inczédy fogadta el, s két század honvéddel ő tartá vissza iszonyú puska és ágyútűz között az ellent, míg Bem a segélylyel megérkezett. Midőn Bem jobbszárnya hanyatt homlok tolatott le a padi magaslatról; honnan a, lovasság, ágyuk és gyalogság egyenesen a hídnak tartottak, ekkor Inczédy belátta, hogy a tolongás az egész sereg megsemmisülésére vezet s első volt, ki zászlóalját a hidon alól vezetve, a Sztrigy jégtorlatos hullámaiba ugratott. Példáját követte a gyalogság s így annyi időt nyertek, hogy Piskitől nem messze Czecz és Kemény közreműködésével új állást foglalhattak, s Bem szétvert utócsapatát felfogva, a csatát, mely végleg a magyar fegyver részére dőlt el, megnyithatták. A piskii csata után Inczédy 11-ik zászlóalja képezte az előcsapatot a Máriássyakkal. Bem ügyes hadcsínjében, mely által az ellenséges fehérvári vár s a még mind túl nyomó számú, Szászsebesen álló ellenség között átsiklott, hogy Medgyesre vonulva, hátát a székelyeknek vethesse, újra Inczédy zászlóalja volt az egyik főtényező. Midőn Bem épen azzal foglalkozott, hogy Inczédy zászlójára az érdemjelet ünnepélyesen feltűzze s a vörös-sipka engedélyt kiadja: jelenték, hogy az ellenség Kapus felől újra támad. Inczédy tehát zászlóaljával előtör. De midőn a fehér-sipkásokat vonalba vezetné, lova és maga is megsebesül, egy puskagolyó jobb lábszárát átfúrván. De még sebesülten is rohamra vitte zászlóalját s nagy kárt tett az úgynevezett hurráh — jagerekben. (Szász-önkéntesek.) Ekkor azonban lába annyira megtagadta a szolgálatot, hogy fegyvereken kellett őt hátra szállítani. Ezután alezredessé neveztetvén, felgyógyulása után részt vett a besztercei csata és visszavonulásban.

De még tett egy kísérletet Kemény Farkassal, ki azt az ajánlatot tette: adjon rendelkezésére 3000 embert s Pavloif orosz-osztrák sergét, hátban fogja megtámadni. Miután azt sem nyerte meg, B.-Hunyadra, innen Zsibóra mentj hol a katastrófa beállott, s a kard az ő kezéből is kihullott. Besorozták s előbb Csernoviczba, majd Brünnebe szállíták, míg régi ismerőseinek sikerült őt kiementeni. Ekkor (1850.) hazajött, s előbb Kolozsvártt, majd falusi jószágán Forróban élt visszavonultan; 1867-ben Alsó-Fehérmege első alispánjának választatott, 1869 ben pedig ő Felsege által m kir. honvéd ezredessé neveztetett.

Szentivanyi Kázmér,
magyar királyi honvéd-ezredes.

SZENTIVÁNYI KÁZMÉR,

magyar királyi honvéd-alezredes.

Szentiványi Kázmér Magyarország egyik legrégebbi családjának sarjadéka, született 1814-ben édes atyjának lipótvárosi ősi birtokán; szülői felügyelet alatt gondos nevelésben részesülvén, 1830-ban, tehát alig 16 éves korában a Sándor orosz császár nevet viselő 2. számú seregbe mint hadapród belépett, ahol 1842-ig hadnagyi minőségben szolgált. Szentiványi a cs. kir. osztrák hadseregben eltöltött 12 év tartama alatt, nemcsak sok szép tapasztalatot, de tudományt is gyűjtött; a hidászati s építészeti tantárgyakat nagy szorgalommal tanulmányozván, sajátjává tévé. Az 1848/9-ki szabadságharcunkban kezdettől fogva mindvégig részt vett, még pedig lelkesen és tevékenyen. Az 1849. február 8-án Aradon vívott fényes győzelemnek egyik főtevékenyítője volt. Midőn tudniillik Graál Miklós főparancsnok általános visszavonulási rendelete folytán a honvéd csapatok O Aradot elhagyván, a császáriak bevonultak, s a rác és oláh népfelkelők a várost rabolni kezdték: Asztalos Sándor százados, Villám (Blitzner) és Szentiványi Kázmér a vezérletők alatt levő s különböző pontokon felállított csapatjaikkal hirtelen a diadalittas ellenséget megtámadván, fényes győzelmet vívtak ki a tízszer nagyobb erejű császáriak fölött, minek folytán Szentiványi őrnaggyá léptettetett elő. Eme nevezetes csata estéjén, Villám ezredes, Boczko Dániel kormánybiztos és Szentiványi Kázmér őrnagy Gaál Miklós tábornok szállásán egybegyűlvén, abban állapodtak meg, hogy Aradot utolsó csép vérig fogják védni; a parancsnokságra nézve pedig azt határozták, hogy a városért Villám, az előőrsökét pedig Szentiványi veszi át, a ki honvédeit gondosan elszállásoltatá, s másnap reggel a jeles békésieket a Maros partján levő szilvásban állítá fel, vagyis igazabban szólva: egy ott levő árokba fekteti.

A csata febr. 9-én korán reggel kezdődött, s daczára az ellenség heves tüzelésének, Szentiványi honvédeit a beavatkozástól szigorúan eltiltotta mindaddig, míg nem déltájban a császáriak a Maros jegén átkelni akarván, máris a jobb parthoz közel jutottak. Szentiványi ekkor vélte a kedvező percet elérkezettnek: honvédeit az árokból kiugratá, s hirtelen tüzet vezényelt, még pedig oly sikerrel, hogy az előnyomuló császáriak vadfutásnak eredtek, Szentiványi csapataitól üldöztetve. Ekkor csatlakozott hozzá Kovács Ernő

százados (később őrnagy, jelenleg lipótvári felügyelő), s ekként egyesült erővel az ellenség sarkában Új-Aradra hatolván, azt el is foglalták. Igaz, hogy az üldözés közepett több honvéd-csapatok is csatlakoztak Szentiványihoz, azonban Új-Arad elfoglalása az ő műve, az ő vezérlete alatt történt. Ezekután az ó -aradi hadtest Temesvár vívására indult, a hol Szentiványi alezredesi minőségben mint dandár parancsnok tevékeny részt vett számos csaknem naponkénti csatározásokban, és szava, véleménye a vezér s annak kara előtt nagy súlylyal, horderővel bírt. 1849. aug. 16-án, midőn már Görgey Arthur-nak Világos alatti fegyverletételéről értesültünk, Facseton Bem megjelent gr. Yécsey Károly táborában azon szándékkal, hogy a magyar hadsereget további engedelmességre és harczra bírja. Gróf Yécsey már azon nap reggelén selesáni hadiszállásán tartott értekezletben nyilvánítá, hogy tovább nem harczol mert azt eredménytelennek tartja, miben saját tisztjeinek nagyobb része bele is egyezett. Midőn tehát Bem Facseton a végső kísérletet megtéve, hogy a szélyelhulladozott sereget újra egyesítse, harczra buzdítsa s tovább vihesse, Szentiványi Kázmér szólalt fel, mondván: „miután sem kormányzónk, se kormányunk nincs, mi önnek fővezéri kineveztetését el nem ismerhetjük, önnek az engedelmséget ezennel felmondjuk s követni egy tapodtat sem fogjuk.” S midőn Bem új érvekkel állott elő, a harcz további folytatásának lehetőségét fejtegetvén, újra ekként válaszolt Szentiványi:

„Mi kardot húztunk alkotmányunkért s a nép felszabadításáért; ha most elhagyatva s mindentől megfosztva a harczot folytatni akarnók: kényszerülve lennénk erőszakhoz nyúlni, s így a kardot, melyet a népért emeltünk, a nép ellen fordítani, s tőle élelmi szereket erőszakkal szerezni kellene. Ennek a vége beláthatlan s utoljára rablásra vezet.”

Gróf Yécsey némán hallgatta Szentiványi okadatolását, kinek szónoklatában kifejezett véleménye, mondhatni, általános viszhangra talált, mert a 60,000-ból álló magyar hadseregnek csak $\frac{1}{6}$ -od része követte Bemet Erdélybe, s csakis egy kis töredék kísérte el Törökországba.

Szentiványi a borosjenői fegyverletétel után szintúgy mint a többi bajtársai az aradi haditörvényszék által 16 évi vasban töltendő várfogságra Ítéltetett.

A múlt évben ő cs. kir. apostoli Felsége által előbbeni minőségében m. kir. honvéd alezredessé s 54. zászlóaljparancsnokául neveztetett.

Báró Meszéna István,
magyar királyi honvéd-alezredes

Báró MESZÉNA ISTVÁN,

magyar királyi honvéd-alezredes.

Született Szentesen 1825. évben; mint cs. kir. katonatiszt gyermeke, őis a hadi pályára lön szánva, s kora ifjúsága óta katonai nevelést nyervén, előbb a kassai, majd később a tulli katonaintézetbe adatott, s képeztetett ki.

Az utóbbi intézetből a rendes hadseregbe lépett, s onnan, mint művelt s deli ifjú, a magyar királyi testőrcéghez vétetett fel, később pedig a Würtemberg nevet viselő huszárokhoz mint főhadnagy osztatott be. A báró magasabb szellemi kiképzettségét tanúsítja azon kitüntetés, hogy a m. kir. testőrségnél mint helyettes tanár volt alkalmazva.

1848-ik év nyarán az első tíz honvéd-zászlóalj egyikében, a 4-ikben százados-minőségben találjuk őt. a Bánátban, melynek terhes s veszélyes táborozásában tevékeny részt vett, feladatának hűn megfelelt, s több csatában gyakran kitüntette magát.

Ezen táborzás alatt lett őrnagygyá ugyancsak a 4-ik zászlóaljnak, melyben szolgált, midőn egyszersmind a kis-kéri tábor parancsnokává neveztetett ki.

Azonban a nemzeti kormány sokkal nagyobb tért jelölt ki b. Meszéna számára, habár a Bánságban is elég tanújelét adá mind tevékenysége-, mind pedig erélye- s hősiességének, itt mindamellet csak felkelő, s leginkább tengeri földekben bujkáló s leskelődő ellenséggel volt dolga.

1848-ik évi december havában Meszénát zászlóaljával Erdélyországba vezényelték, a hol nagy veszély fenyegette ügyünket, s a hova egyszersmind segédcsoportokat is vezetett Bem segélyére.

December 25-én már átlépte a két testvérhon határát, s a nagy lengyel hős számos csatáiban tevékeny részt vett, azonban, fájdalom, minden győzelme-s diadalában nem osztozhatott, mert a Nagy-Szeben ellen intézett támadás alkalmával, ugyanakkor, midőn Bem oldala mellett lovagló gr. Mikes Kelemen egy ágyú-golyó holtan teríté le, a már öt golyó sebhelyét viselt Meszéna is veszélyesen megsebesült. De ő azért ennek daczára is még félóraig vezényelte zászlóalját, mígnem vérvesztés miatt kimerülten félholtan összerogyott. Eddig tett fontos, hű szolgálata s hősie magaviseletének elismeréséül harmadosztályú érdemjellel s alezredesi kineveztetéssel jutalmaztatott.

Mint sebesültet Nagy-Váradra szállították, a hol gondos ápolás s gyógykezelés folytán felüdült. Ekkor ismerkedett meg az akkori biharmegyei alispán

és kormánybiztos Sántha György bájdús és lelkes honleánynyal Etelkával, a kit nőül is vett. Nagyváradon azonban korántsem gyógyult meg annyira, hogy a harcstéren szolgálatot tehetett volna hazájának; eleinte tehát Hold-Mező-Vásárhelyre küldetett újonczozási telepparancsnokul. Itt rövid időn 3000 embernél többet újonczott, s a Szegeden állomásozó tartaléksereg számára két zászlóaljot szervezett.

Ezután bajai hadparancsnokká neveztetett ki, állomása helyét 1849-ik évi június 24-én foglalá, el s Kollmann ezredet váltotta fel.

Itteni feladata az volt, hogy az ellenségnek túl a Dunáról vagy gőzhajón alulról történhető támadását, vagy Jellacsicsnak Pest felé megkísérlendő előnyomulását megakadályozza.

Miként a következés tanúsítá, nem ok nélkül volt itt egy figyelő sereg felállítva, mert alig hogy Meszéna e tábor feletti parancsnokságot átvette, máris néhány nap múlva az ellenség közeledését jelenték, s Bezdán mellett csatára került, melyben Meszéna lett a győztes Ottinger osztrák tábornak segédcsapatai felett, miáltal Ottinger Zomborból a fősereghez Verbánra visszavonlni kényszerült.

Július elején parancsot vett a kormányzótól, hogy magához vonván a baranyamegyei mozgó csapatokat is, igyekezzék Pécs városát bevenni; az elindulás előtti éjjel azonban ellenparancs érkezett hozzá, azon okból, hogy a Jellacsics ellen tervezett hadműködésre nézve, a bajai seregre okvetlen szükség van.

Bácskából, egy havi ott működése után, aug. 10-én Bem mellé tábor-kari főnökké s ezredessé neveztetett. E minőségében azonban már nem működhetett többé, mert Bem aug 9-én Temesvár alatt elveszté a csatát, s 10-én már Erdélyország felé húzódott szélylyel hulladozott seregével együtt.

A csakhamar bekövetkezett fegyverletételnél Kis Ernő segédkarához csatlakozott, s a többi hadi foglyokkal együtt Gyuláig kísértetett; az orosz fővezér engedelmeből Nagyváradra ment, hol 1850. jan. 30-áig szabad lábón levén, e napon elfogatott s Aradra hurczoltatott, hol golyó általi halálra s megkegyelmezés útján tíz évi vasban töltendő várfogságra Ítéltetett; 1852. jul. 24-én kegyelmet nyervén, Biharmegyében gazdálkodással töltötte idejét.

Legközelebb a magy. kir. kereskedelmi minisztériumnál mint titkár, főszámvevő és főnök volt alkalmazva, mígnem 1869. évi jul. 26-án Ő Felsége által magyar királyi honvéd-alezredessé lőn kinevezve, habár 1849-ik évi aug. 10-én ezredessé neveztetett, ezen kinevezés azonban a „Közlöny”-ben meg nem jelent, következőleg a jelen kinevezéseknél figyelembe nem vétetik.

Pongrácz László,
magyar királyi honvéd-alezredes.

PONGRÁCZ LÁSZLÓ,

magyar királyi honvéd-alezredes.

Született Hontmegyében Felső-Túron 1824-ik évi december 15-én ősnemes szüléktől; atyja Ákos hontmegyei földbirtokos és főbíró, anyja Fogarassy Mária volt. A gymnasiális tanfolyamot Pesten és Komáromban, a bölcséletet pedig Győrött végezte 1840-ben, midőn a rendes hadseregbe, még pedig István főherczeg nevét viselő 58. számú lengyel gyalog ezredbe mint ezred hadapród lépett, a honnan 1846. végén, a magyar királyi testőrséghez vétetett fel, hadnagyi minőségben.

1848. szeptember vége felé a 23-ik honvéd zászlóaljhoz tétetett, saját óhajta folytán, s e zászlóaljnál maradt egészen a végzett teljes fegyverletélig.

Mielőtt a magyar sereg Schwechat alá ment volna, Kossuth maga személyesen nevezte ki századosnak Pongráczot, december 16-án a pándorfí csata után; midőn Kmetthy a gr. Zichy-féle dandárt átvevé, Pongrácz zászlóaljparancsnok lett, midőn egyszersmind a magyarok egészen Léváig visszavonultak. Ekkor történt, hogy az ellenség Németinek nyomult, s a magyar sereget bizonynyal bekerítette volna, ha Pongrácz éjjeli 12 óraker két századdal a 2 3-ik zászlóaljból, egy szakasz Vilmos huszár- és két ágyúval a hegyeken és Szitnyán áthaladván, még elég jókor érkezett Prencsfalura, hogy midőn másnap reggel az ellenség támadni kezdett, már akkor a hegyszoros a magyarok által el volt foglalva, minek folytán a mieink biztosan bemehettek- Selmeczre.

Pongrácz ezen kitűnő hadműveletért mindjárt Selmeczen Görgey által őrnagygyá neveztetett ki, 1849. január közepén.

Részt vett ő az egész 1848/9-ki fáradalmas s szenvedésteljes téli hadjáratban, mindig Görgey alatt a 7-ik hadtestnél. 1849. május 21-ki Buda ostrománál felette nehéz és nagy horderejű feladat jutott Pongrácznak és zászlóaljának. Ugyanis a pallizádokat rohammal bevévén, a vízvezeték birtokába jutottak s ezzel a vár sorsa a magyarok kezébe volt.

Pongrácz e hős-tetteért ugyanott helyben Görgey által alezredessé neveztetett ki, s első volt, kit a fővezér a m. érdemrend 3-ik vitézének kinevezett Budánál, s egyszersmind azon tiszteletben részesült, hogy azon nagyszerű díszalkalmával, midőn a rendjelek kiosztattak és a zászlók feldíszítottak, a kiállított csapatokat ő vezényelte.

Ettől fogva Pongrácz 23-ik zászlóaljával együtt Kmetthy hadosztályánál szolgált, s Buda alól Székesfehérvárra mentek. Nemsokára, június 23-án az emlékezetes csornai ütközet megtörtént, mely alkalommal Pongrácz ismét kitüntette magát, s fényesen tanúsítja, hogy az addig benne helyezett bizalomra érdemes, midőn t. i. a 10-ik (szabolcsi) zászlóalj a falu torkolatánál felállított ellenséges ágyúüteg ellen szuronyt szegezve rohant; a német tüzerek jól irányzott kartács lövései azonban a rohanó zászlóaljban oly borzasztó pusztítást tettek, hogy a különben igen jeles szabolcsiak egy kissé meghökkenvén, a temető fala mögé vonultak. De ezen válságos pillanatban, melytől a csata sorsa függött, Pongrácz, ki már akkor dandárparancsnok volt, odavágtatott az ingadozó zászlóaljhoz, a zászlót kezébe ragadván, rohamra vezeté az ifjú honvédeket a halált szóró ágyuk torkolatának, s pár perez alatt el volt foglalva a falu. s azzal együtt egy üteg röppentyű.

Ezek után Kmetthy Jellachich bán táborá ellen küldetvén, Péterváradot fölmentette, s Pongráczot két zászlóaljjal Titel alá vezényelte, melyet ő 14 napig körülzárolt, a hol egyszersmind sok bajtársával együtt, ezen egészségtelen mocsáros vidéken, hideglelésbe esett, melyből oly makacs kór fejlődött, hogy attól csak három év múlva Parisban bírt menekülni.

A szerencsétlen temesvári harcz után Kmetthy csak Facsétig, aug. 16-ⁱ parancsnokolt hadteste felett, onnan a török földre menekülvén, a hadosztály romjait Pongrácz összeszedte, s Nagyváradon az oroszoknak tévé lefegyverét.

A muszkák szabadon bocsátván a lefegyverzett magyarokat: Pongrácz szerencsésen haza vergődött szülőföldjére, s december végéig bántatlanul maradt; mindamellet a naponkénti üldözések, befogatások s kivégeztetések arra határozták -őt, hogy mi hamarabb meneküljön, midőn a jelenlegi belügy miniszter, Rajner Pál saját kocsijába fogatván, Pongráczot liptómegei rokonaihoz vitte, a honnan mint vászonkereskedő kiosont, Poroszországon át Hamburgba érkezett, a hol 1851 — 1853-ig tartózkodott, mialatt Parist is meglátogatta. 1854-ben Meklenburgban megnősült. Külföldön azon kitüntetésben részesült, hogy a kormányzó a 8-ik dandárt neki ajánlotta fel, azon esetre, ha arra szüksége lenne hazánknak. Az 1867. évben kimondott legmagasb amnestia folytán visszatért a hazában, s 1869. július 26-án ő Felsége által magyar királyi honvéd alezredesnek s a 3-ik zászlóalj parancsnokának neveztetett ki. A mostani honvédsereghez 5 Pongrácz van kinevezve, három közülük törzstiszt; 1848-ban 28 Pongrácz szolgált és harczolt a szabadságért, egyedül Görgey seregében 8-an voltak.

Markovics Adolf,

magyar királyi honvéd lovas-alezredes.

MARKOVICS ADOLF,

magyar királyi honvéd lovas-alezredes.

Született 1816-ik évi január 11-kén Slavonia Csernek nevű helységében, tanodái tanulmányait Nagy-Kanizsán és Pécsen végezvén, 1829-ben a 60. számú Gyulay nevet viselő gyalog-ezredben hadapróddá vétetett fel, honnan a tullni utászkar iskolába lépett.

1832-ben a 19-ik sz. határőrvidéki ezredben zászlótartóvá lett s 1833-ban a 9-dik számú akkor Wieland, később pedig Miklós czár huszár ezredbe hadnagygyá neveztetett ki, s ugyanott főhadnagy, 2-od és 1847-ben főszázadosi minőségre léptetett elő.

Az ezred 1848-ban Magyarországra küldetett, először Somogy megyébe Jellachich betörése ellen.

Később Debreczenbe rendeltetett a tartalék-osztályhoz a hol 1849-ben őrnagygyá lett, s 300 felszerelt emberrel a 7-ik hadtestbe előbb Aulich, később Gáspár, végre pedig Pöltenberg tábornok parancsnoksága alá helyeztetett, a hol mint őrnagy ezred-parancsnok és dandárnok működött.

Részt vett a hatvani, april 26-ki győri, valamint a július 6-ki s 11-ki komáromi vérengző csatákban.

Midőn Görgey 1848-dik évi május havában a hadtesteket újra szervezte, a dandárokat osztályokká alakította át, ekkor lett Markovics ezredparancsnokká, s ez időtől fogva folyvást Görgey hadtesténél maradt, egészen a világsi fegyver-letételig.

Markovics Görgey hű fegyvertársai sorsában részesült, az aradi várban székelő haditörvényszék által 5 évi várfogságra ítéltetett, azonban 1850-ben kegyelmet nyert. 1869-ik évben Ő Felsége a király által honvéd alezredessé neveztetett, jelenlegi állomása helye Buda főváros, s fegyver átvételi bizottmány elnökéül választatott.

Markovich igen komoly férfiúnak tűnik fel első látásra, a szó szoros értelmében harcias kinézésű, azonban a vele való társalgás s gyakoribb érintkezés által meggyőződünk, hogy ő kedélyes, a mellett nemes szívű, mindenek felett pedig alapelvéhez hűn ragaszkodó, szilárd jellemű ember.

Kitűnő sajátságai közé még az is fölemlítendő, hogy azon szerény férfiak közé tartozik, kik a haza szabadságáért tett érdemeiket legszentebb honfíúi kötelességnek tartják, következőleg saját magokról minél kevesebbet beszélnek.

Görgey Kornél,
magyar királyi honvéd-alezredes.

GÖRGEY KORNÉL,

magyar királyi honvéd-alezredes.

Született 1819. december 17-én Szepesmegyében Toporczon, Podolinhoz nyugotra fél órányira a Görgey nemzetség azon ősi fészkeben, melyet annak egyik ősatya Jordán gróf IV. Béla királytól kapott 1256-ban, mivel főképen segítette őt a Szepességnek német gyarmatokkal való megnépesítésében.

1836-ban, tehát igen ifjontan, 17 éves korában a 9-ik számú huszár ezredben mint hadapród lépett be, a hol öt hó múlva hadnagyi, s 1842-ik évben főhadnagyi előléptetést nyert.

Századosi kinevezését 1848. június havában kapta, s mint magasabb hadtudományokban kiképzett szakférfiú felette fontos állomásokat töltött be, úgymint: három évig mint dandársegéd Prágában, két évig pedig mint hadosztály-segéd Bécsben volt alkalmazva, míg nem végre az ezred, melyben szolgált, 1848-ik évi július hóban Magyarországra vezényeltetett, következésképen már a nemzet szabadságharcának kezdetétől részt vett mind végig mindenben.

A kellő s bő adatok hiánya miatt Görgey Kornél életrajzát csakis igen szűk keretben közölhetjük.

1848. október havában őrnagygyá neveztetett ki, s egyszersmind egy dandár parancsnokságával bízott meg; később azonban, saját kérelmére, ismét ezredéhez helyeztetett vissza, melynek élén, úgy látszik, a legjobban' érezte magát, s mint régi huszár csakis kedves huszárjai között volt elemében, valamint azok is az ő vezényszava után széles e világon keresztül törtettek volna, miként ezt a kápolnai nagy csata után való napon Mezőkövesd alatt tettleg tanúsították, a parancsnok s hű huszárjai egyiránt, mert midőn osztályával az ellenséget megrohanta volna, annak három ágyúját rögtön el is foglalta.

1849. május havában elvonták őt a csataterőről, az új hadügy ér által annak minisztériumába osztatott be, mint pótlovászati osztályfőnök, s egyszersmind ^ezredessé neveztetett.

Kétségtelen, hogy a Görgey Arthur által eszközölt s tényleg végrehajtott világozi fegyverletétel lesújtólag hatott Görgey Kornél-ra, mert mindjárt reá forrolázba esett, minek folytán csak 1850-ik évi május havában

került a cs. kir. haditörvényszék elébe, s ekként sikerült a Haynau-féle vérbíróság küszöbét át nem lépni, annak sújtoló boszúját kikerülnie, s szerencséjére egy művelt, elfogulatlan, szelíd hadbíró pártolása folytán, egyúttal föl is mentetett.

1851 -től fogva saját ősi birtokán, szepesmegyei Toporczon egyedül kedves családjá, gyermekei nevelésének élt, elvonva magát a nagy világ zajától, míg nem, a honvédség életbelépén, ő Felsége által honvéd-alezredessé s a Lőcsén állomásozó 38. zászlóalj parancsnokává neveztetett.

Schiffler Ferencz,

magyar királyi honved-alez redes.

SCHIFFLER FERENCZ,

magyar királyi honvéd-alezredes.

Schiffler Ferencz, Pesten született 1811-ben. Szülei, kik gyermekükben szépen felfogó észtehetséget tapasztaltak, gondos nevelésben részesítvén őt, iskoláztatták; mindamellett Ferencz keblében nemcsak a tanulás-, hanem a hadi-pálya iránti vágy is honolt; s miként a példabeszéd mondja: hasztalan erőködés az ár ellen úszni, e vágy tetté érett és Schiffler 1828-ban mint végzett bölcsész, különös előszeretetből, önként katonai szolgálatba lépett s mint ezred hadfi a tüzérséghez állott.

A tüzérségtől 1831-ben a 40-dik Würtemberg herczeg ezredhez tételé át magát, hol 1833-ban tisztii rangra emelkedett. 1842-ben főhadnagy 1848-ban százados lett. 1848 előtt, katonára nézve, lassú hadadása volt az időnek egész 1848 — 49-ig, a midőn Radetzky tábornagygyal az olaszországi hadjáratokban, a vérmezőkön tevékeny részt vett.

1858-ban a 15-dik Nassau herczeg ezrednél őrnagyi rangot nyert s ugyanezen ezredben szolgálva, Gyulai tábornagy vezérlete alatt, az 1859-ki olasz hajáratokban ismét részes volt.

1860-ban június 6-kán katonai és polgári érdem-keresztet nyert Nassau Adolf henczegtől. — 1864-ben katonai gyakorlat alkalmával lovával elesvén, balkarját erősen megzúzta s kificzamítá, mely okból nyugalomba kényszerült vonulni, gyógyíttatása végett; a midőn alezredesi ranggal díszítettett fel pontos és hű szolgálataiért.

A magyar királyi honvédség szervezésekor a legfőbb felhívásnak mint hazafi s testtel lélekkel katona, engedvén, a magy. kir. honvédségbe lépett, s most Tatában — e lelkes városban — a 64-dik esztergom-komárommegyei honvéd-zászlóalj parancsnokságát átvette, tiszteletben és szeretetben él a honvédek között s folytatja kedvencz pályáját a haza javára, ez levén egyedüli büszkesége. Hatvanadik élet éve felé közeleg már, és még ifjúi tűz, buzgalom és lelkesedés hatja át egészen . . .

Óhajtjuk, hogy élte még soká tartson s vele együtt a 64-dik honvéd-zászlóalj derék tagjai — mint elődeik amaz örökké nevezetes nagy csatákban

— fennkölt lélekkel versengve küzdenek, ha majd kell! — s bizonynal kell!
— a hálás haza által csakis a híveknek, csakis a méltóknak nyújtandó babérokért.-

Schiffler szelíd s művelt modorával a vele érintkező egyének rokonszenvét igen hamar megnyeri, úgy szintén alattvalóitól is tisztelve szerettetik.

Ájer Mihály,
magyar királyi honvéd-örnagy.

ÁJER MIHÁLY

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1819. szept. hónapban Veszprémmegye Ugod községében. Szegény szüléktől származván, már 10 éves korában saját erejére volt utalva, minek folytán az önfentartásért ily korán küzdve Pápán megkezdett tanulmányait Győrött, Sz.-Fehérvárott és Veszprémben folytatta, míg 1835-ben két más tanulótársával katonává levén, mint önkéntes közember a 19-ik számú gyalog seregrebe soroztatott.

Mínthogy a magyar s a latin nyelven kívül más nyelvet nem tudott, mint katonának főtörekvése volt a német nyelvet elsajátítani, hogy a katonai tudományokban magát képezhesse. — Ismereteinek szélesbítése végett később a francia-, olasz- és angol nyelveket is sajátjává tette.

Az akkori békés időben egy szegény, senkitől nem pártfogolt ifjúra nézve az előmenetel vajmi nehéz, sőt lehetetlen volt, de Ájer Mihály, kinek mint gránátos őrmesternek a történelem kedvencz tanulmánya levén, s ki emellett a pozsonyi országgyűlési naplót nagy érdeklődéssel olvasá, a magyar nemzet törekvéseiről már akkor tiszta fogalommal bírt, nem is volt hajlama idegen országban, s még idegenebb tisztek alatt hosszabb ideig katonáskodni, mint a menyinyire épen kötelezve volt; miért is 1845-ben búcsút vévén az önként választott, de később kifejtett nézeteivel nem egyező pályájától, visszajött a hazába, s az első magyar délkeleti vasútnál nyert alkalmazást.

1848-ban midőn a szorongatott haza védelemre szólította hű fiait, ő is azok között volt, kik a magyar nemzeti zászló alá sorakoztak, s a pákozdi és schwechati csatákban már mint százados harczolt.

A schwechati ütközet után Pozsonyba jövéen, a Morva folyón levő átjárás szemmeltartása, s illetőleg a hid lerombolása végett Újfaluba küldetett, honnan egy váratlanul megjelent nagyobb ellenséges csapat elől. fővezéri utasítás folytán, miután az ottani vámhivatalban talált kincstári pénzt a magyar államnak megmentette, Hidegkútra vonult.

Innen ismét Pozsonyba, s a felső határról történt visszavonulás után Komáromba került, hol a várórség majdnem minden kirohanásaiban, mint az 1849. áprilisi ütközetben is tevékeny részt vett.

1849. június hónapban, egy e célra fővezérelleg kiküldött bizottmány előtt a törzstiszti vizsgát letévén, őrnagygyá s a 71-ik honvéd zászlóalj parancsnokává neveztetett, s mint ilyen ott volt a Komáromnál július 2-án és 11-én vívott ütközetekben, s ő volt az, ki július 2-án az ellenségtől a Monostoron elfoglalt külsánczokat szuronyaival első szerezte vissza, támogatás hiányában azonban rohamcsapatait ismét visszahúzni kénytelenítettvén, miután azokat újból rendezte, vett parancs következtében a Duna partján egész a Czonczó patakig nyomult.

Az aug. 3-án történt kirohanás alkalmával az ácsi erdő szélén egyik sánczot sikerrel rohanta meg; s azért és egyéb érdemeiért Janik ezredes ajánlatára szept. 23-án alezredesnek lett kinevezve.

A komáromi fegyverletétel után Pestre ment, s nem sokára sikerült neki a gőzhajózási társaságnál ellenőri alkalmazásba jönni; de 1852. márczius 14-én mivel egy üldözött honvédtisztársát megmenteni akarta, elfogatott, s 18 hónapi kereset után, mely idő alatt, hogy vallomásra kényszeríttessék, különféle módon kínoztatott, 1853. szept. 3-án 12 évi. nehéz vasban töltendő sánczmunkára Ítéltetett, s még azon hónapban Olmützbe hurczoltatott, hol minden tekintet nélkül múltjára s műveltségére, az ottani rablók és gyilkosokból állott katonai foglyok közé záratván, azok társaságában Olmütz utczáit söpörni kényszeríttetett.

Olmützben töltött három évi s nyolcz hónapi szenvedés után végre kegyelmet nyervén, 1857. május 14-én szabadon bocsáttatott, s mindentől megfosztottan tért vissza hazájába, hol először is a gazdaszati pályán próbált szerencsét, de reménye meghiúsulván, Somogy megyébe ment s ott 1861-ik évben megyei számvevőnek megválasztatott, s mint ilyen a csász. adóhivataloktól zavartan átvett megyei árvavagyont községi kezelés alá rendezte.

Az alkotmányos megyék feloszlatásakor többi tisztársaival hivataláról leköszönvén, gr. Zichy János, mint az árvaszék volt elnöke magához hivatá s számadótitstnek nevezte ki. Innen barátja Somsich Pál jeles hazánkfia, közreműködésével az 1-ső magyar általános biztosító társasághoz jött mint felügyelő s ott szolgált, míg 1869. aug. 26-án Ő Felsége által — alezredesi kinevezése a Közlönyben nem találtatván, — magyar királyi honvéd-őrnagygyá s a sz.-fehérvári 65-ik honvéd zászlóalj parancsnokává neveztetett, melynek ő jelenleg kitűnő s országszerte híres kiképzője lőn, úgy annyira, hogy a legmagasb figyelmet is magára vonta. Bizonynyal szép jövő vár reá.

Bethlenfalvi gróf Bethlen Miklós,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

BETHLENFALVI Gróf BETHLEN MIKLÓS,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Erdélyország Alsó-Fehérmegye Gáldtő helységében, édesanyja ősi birtokán, 1820-ik évi november 29-én. Atyja gr. Bethlen Imre állami titkostanácsos, Fehér- és Küküllőmegyék főispánja, az enyedi h. hitv. collegium főgondnoka, aranykulcsos és szt.-István rend kis-keresztes vitéze, anyja gr. Bethlen Rozália volt.

Természetes, hogy mint ily magas állású szülék gyermeke, igen gondos, kitünő nevelésben részesült, és szellemének nemesebb kiképeztetésére nagy gond fordított. Mindamellett Miklós gróf atyja nem követé akkori országnagyjaink nagyobb részének különcz elvét, s szép tehetségű fia neveltetését nem akará elzárt falak között, egy ódon aristokratikus ősi kastélyban befejezni, hanem azon. gyakorlati elvből indult ki, hogy ne csak hasonállású gyermek- s tanonc-társait, hanem alsóbb s különböző osztálynak jellemét, szokásait és sajátságait is tanulja megismerni, azokhoz tehát egyszersmind a gyakorlati életben is magát zsenge korától fogva alkalmazni tudja, hogy ha majdan szabad szárnyra kel, ne legyen előtte semmi feltűnő és ismeretlen.

Az eszélyes és nemes gróf ezen bölcs elvével szeretett fiának útját előre kiegyenlité, mely később a gyakorlati életben népszerűséget és tiszteletet vívott ki számára.

Gróf Bethlen Imre, fiát Miklóst tehát előbb az akkor oly nagy virágzásnak örvendett, jeles nagy enyedi collegiumba küldte, onnan pedig a kolozsváriba, míg nem 1846-ban a cs. kir. hadseregbe lépett, hol négy éven át Württemberg Sándor herczeg ezredes alatt, mint tiszt szolgált az akkori József huszároknál.

Az 1848^{8/9}-ki szabadságharcz kezdetén Küküllőmegye által, melynek néhai édes atyja főispánja volt, nemzetőri parancsnokául választatott.

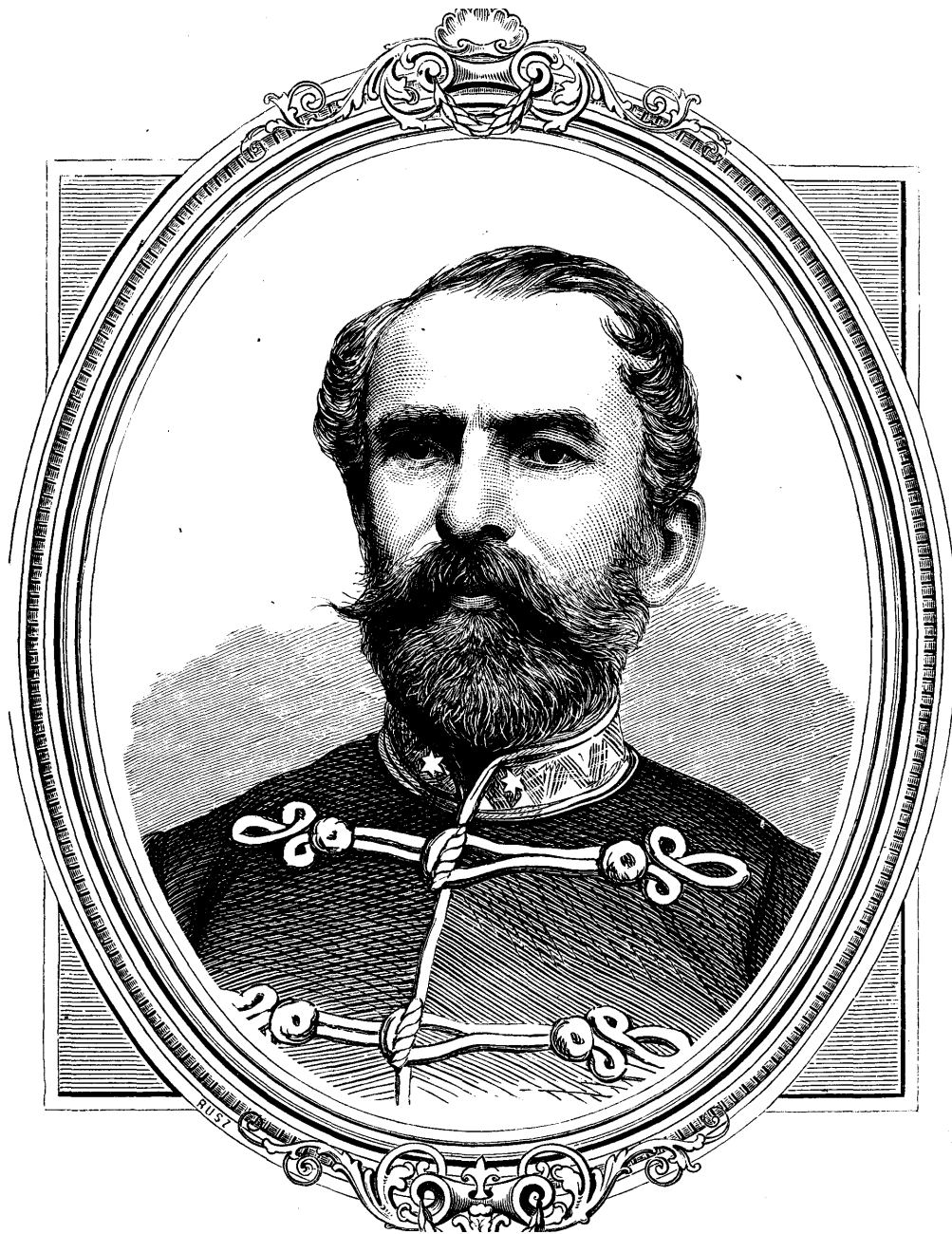
Az agyagfalvi gyűlés után a székelyek tábora Maros-Vásárhely alatt telepedett meg, a hol gr. Bethlen Miklós, Dorner ezredes felszólítására, egy székelyzászlóalj vezényletét átvette, s azzal a szászrégeni, Urbán elleni csatában részt is vett.

Midőn Bem apó győzelmesen Erdélybe vonult s Maros-Vásárhelyig hatolt, gróf Bethlent Mátyás huszárok őrnagyjává nevezte ki, s e nagy hadvezér

csakhamar felismeré benne a magasabb lovaglási képességet, miért is a Nagyszébenben felállított lovas tanosztály (equitatio) főnökévé nevezte őt ki, mely minőségben 1849. május, június és július hóban szép sikerrel s nagy buzgósággal működött.

Az oroszokkali végső harcz után bajtársaival együtt Magyarországra menekült, hol 6 havi bujdoklása után elfogták, Kolozsvárra hurczolták Urbán elébe, ki őt közlegénynek besorozni parancsolá, valószínűleg azért, hogy a magyarok által kapott sok vereségeért magát megboszulja. Ettől azonban ő Felsőge legkegyelmesebb amnestiája megmenté a grófot, s jelenleg apostoli királyunk kinevezése folytán ismét honvéd őrnagy és a 7. zászlóalj parancsnoka.

Habár minden honfi kebel örömmel üdvözli gr. Bethlen Miklós honvéd őrnagygyá kineveztetését, mindamellet, miután általánosan tudva van, hogy ő a birodalomban a legkitűnőbb lovaglóok egyike, a ki 25 év óta folyton lóidomítással foglalkodik, mint gyalog zászlóalj-parancsnok nincs a maga helyén és óhajtandó volna, hogy vagy a lovassághoz, vagy pedig valamely királyi ménésnél nyerne alkalmazást, a hol hosszú évsoron ár szerzett tapasztalatát s tudományát a haza javára érvényesíthetné.

Birsy József,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

BIRSY JÓZSEF,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Sopronmegyében Eszterházán, 1816-ik évi szeptember 16-án, régi nemes szüléktől; atyja Ferencz, herczeg Eszterházy uradalmában főszámvévő tiszt, anyja Székely Francziska volt. — A gymnasialis tanfolyamot Léván Barsmegyében végezte, és 1833-ban a rendes hadseregbe az akkori báró Bakonyi, most Kussewich nevét viselő 33-ik sz. magyar gyalog ezredbe, mint ezred hadapród lépett, és ugyanazon évnek tavaszán Olaszhonba Milanóba, a hol ezrede állomásozott, elküldetett. Itt nyerte katonai kiképzését, s midőn hadnagygyá előmozdított, Komáromba tétetett át a 3-ik zászlóaljhoz, a hol kitűnő szakképzettsége által nemsokára zászlóalji segédtisztnek lett kiszemelve és 1845-ik évben zászlóaljával együtt Pestre vezényeltetett.

Az 1848-ik márcziusi napok őt is a Károly laktanyában érték, de april havában, az akkpri mozgalmak lecsillapítására, zászlóaljával Székes-Fehérvárra rendeltetett, a honnan Nagykanizsára, utóbb pedig Pécsre elhelyeztetett, míg végre Verbászra s onnan a római sánczokhoz Temerinbe kiküldetett. Itt már mint főhadnagy és század-parancsnok hazczolt a ráczok és szerbek ellen. — Azon évi oct. 1-jén a 36-ik honvéd zászlóaljhoz mint százados lett a magyar minisztérium által Pécsre kinevezve, s miután Rácz őrnagy még Fehértemplomnál működött, Birsy mint legidősb százados a zászlóaljnak vezényletét és szervezését vette át, a honnan rövid idő múlva a feldunai hadsereg parancsnoksághoz Pozsonyba Görgey mellé karsegédnek lett kinevezve.

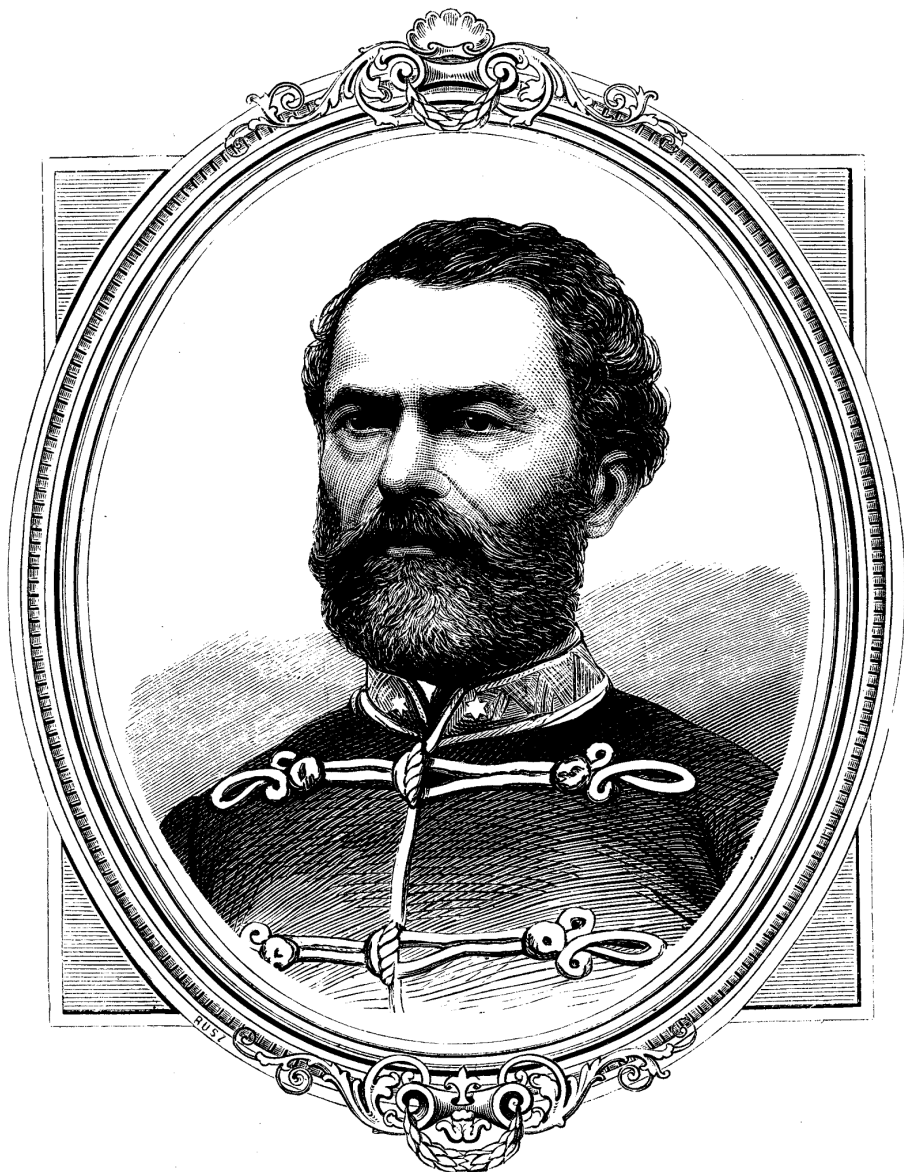
A téli hadjárat alkalmával- a bányavárosokon keresztül a branyiszkói csata után őrnagygyá lett előmozdítva; minden vívott csatánál Görgey oldala mellett volt egész Tisza-Füredig, a hol saját kérelmére ezen terhes szolgálattól fel lőn mentve, és a Wása gyalog soezred 1-ső zászlóaljának parancsnokságát vette át.

Ezentúl Birsy a 7-ik számú hadsereg által kivívott több csatánál zászlóaljával is részt vett, különösen a hatvani és váczai ütközetben. — Bátorkeszin egy száguldó s különálló portyázó csapat állíttatott fel Horváth János huszár ezredes vezénylete alatt, hová Birsy őrnagy zászlóaljával 2 század 39-ik zászlóalji honvéd, 2-ik század Miklós- és ugyanannyi Ferdinánd-huszár, s 4 ágyúval rendeltetett.

A Komáromnál 1849-ben vívott nagy csatában Birsy őrnagy zászlóalja erélyesen működött, mert midőn a császári vadászok már több ízben két honvéd zászlóaljat visszaszorítottak, — Wása ezrednek 1-ső zászlóalja rendeltetett szuronyt-szegezésre, ekkor Birsy őrnagy hadi zenekarának a Rákóczy induló harsogtatásával előre vágatva, oly sikerrel vitte véghez ezen megrohanást, hogy a császári vadászok állásaikból kiszorítottak és hátrálni kénytelenítették, mindamellett sajnálattal kell megemlíteni ezen megrohanást, mert 62 honvédeletnek áldozatába került, Birsy őrnagynak pedig lova alóla kilövetett, és ő azáltal földre is zuhant, honnan csak a rögtön segítségére összefutott honvédéi által nagy fájdalmak közt bírt menekülni. Ezekután segédje által egy másik lovának előrendelésével újra lóra ült és vezényelte a folytonos tüzelést; míg végre azon rendeletet vévén: a sánczok alá visszahúzódni; ott már a lába annyira feldagadt, hogy lábbelijét fel kellett vágni, mely csapás által 4 napi folytonos ápolás alatt volt.

Felgyógyulása után Komáromból csakhamar sietett ismét zászlóalját felkeresni, melyet Váczon a táborban fel is talált, s nem sokára Zsolczánál, midőn az egész hadsereg az oroszok által hátranyomatott, Birsy zászlóaljával, 4 század huszárral és több rendbeli ágyú üteggel a hadsereg fedezésére lett ki-rendelve ; mely feladatának tökéletesen megfelelt.

A világozi fegyverletétel után Aradon halálra ítéltetett, ítélete azonban kegyelem útján vasban töltendő 16 évi várfogságra enyhítettvén, az aradi várban 7 évig szenvedett, és csak 1856-ik évben bocsáttatott szabadon, 1859-ik évben Aradon megnősült. Azóta többnyire mint községi hivatalnok működött Arad városánál, míg végre múlt évi október hó 24 én ő Felsége által őrnagygyá neveztetett ki, s jelenleg a csongrád-csanádi 8-ik honvéd-zászlóalj parancsnoka B.-Gyulán.

Dallos Elek,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

DALLOS ELEK,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Aradmegyében az aradi várban, 1820-ik évi január 18-án, hol atyja mint nyugalmazott százados élt, azonban fiának születése utáni negyedik évben, kit még két gyermek követett, a gondos apa elhalván, a három gyermek nevelése a kitűnő műveltségű anyára maradt.

Minthogy a család nemesi törzshöz tartozott, melynek több tagja a cs. k. hadseregben szolgált, az anya első szülött fiát szinte katonának szánván, kiképztetése végett katonai nevelő intézetbe küldötte, honnan 1837. október 4-én a 61-ik számú gyalog ezredhez, mint had-apród vétetvén fel, ugyanott 1843. február 15-én hadnagynak neveztetett ki.

Az 1848-ki mozgalom, őt mint szabadságban levőt, Bécsben találta, a miért is ezredének 3-ik zászlóaljához, mely akkor Temesvárott állomásozott, behivatván, hadi szolgálatát megkezdette, és csakhamar a felbujtogatott rácok ellen Versecz- és Fehértemplomnál csatázott.

Ezután gróf Vécsey Károly őrnagy (később tábornok) és dandárnok mellett mint segéd alkalmaztatott, míg 1848. október 1-jén főhadnagynak, s ugyanazon év december 1-jén századosnak, a 27. honv. zászlóaljhoz előléptetett.

Biharmegye az Erdélyből várható betörések ellen fedve nem vala, ugyanazért két század honvéddel és két ágyúval Kristyór mellett Zaránd felé állást foglalni s e széleket biztosítani küldetett; — hol 1849. január első napjaiban a románok egy század Károly Ferdinánd-féle cs. gyalogság által megtámadtatva, azt nemcsak visszaverte, de egyúttal Zarándba is előre nyomult.

E feladatát megoldva, Halmágy vidékét Brádig szállotta meg, s mivel a csapatok összevonattak s Erdélybe való előnyomulásuk elhatároztatott, Graal Sándor ezredes parancsnoksága -alatt Dévára rendeltetett.

Február 7-én vette a parancsot: egy század honvéddel, egy század lovas nemzetőrrel, s két ágyúval a történelmi nevezetességgé vált piskii hidat megszállani, s azt biztosítani; — de alig hogy megérkezett, egy újabb parancs folytán Szászváros felé, hol Bem tábornok az ellen túlnyomó ereje által szorongattatott, előnyomulnia kellett, s az ott kifejlett csatában és utczai szuronyharezban részt vett.

Bemnek visszavonulását a piskii-hídig követve, annak leolvadt hadtestét fedni rendeltetett, mely kitűzött czélt csak úgy érthette el, hogy az üldözésre

kiküldött egy osztály Miksa ezredbeli könnyű lovasságnak kised csapatával útját állá, azt nemcsak feltartóztatá, hanem sikeres mozdulataival és kitartásával, valamint a jól irányzott lövésekkel okozott veszteségek folytán, a további üldözést abba hagyatni kény szerité.

A piskii hídnál történt csata után zászlóaljával ismét egyesült, s miután zászlóalja, valamint százada, különösen Szászvárosnál, erős veszteséget szenvedett, kiegészítés végett Nagy-Váradra küldetett. Ennek megtörténte után már márcziusban a zászlóaljjal, mint annak ideiglenes parancsnoka, ismét Zarándba vezényelve, Csutak ezredes parancsnoksága alá helyzetetett, kivel Abrudbánya, Boitza s a móczok ellen működött.

April havában Bem a Bánátba törvén, annak hadjárataiban és győzedelmes csatáiban Orsova, Mehádia és Nagy-Becserekénél részt vett, és a tábornok törzstiszti karába felvétetett.

Június hóban, miután előbb Kolozsvárra küldetett, a Hátszegen alakított 136-ik számú honvéd zászlóaljnak ugyan e hó 15-én őrnagyjává s parancsnokává neveztetett ki.

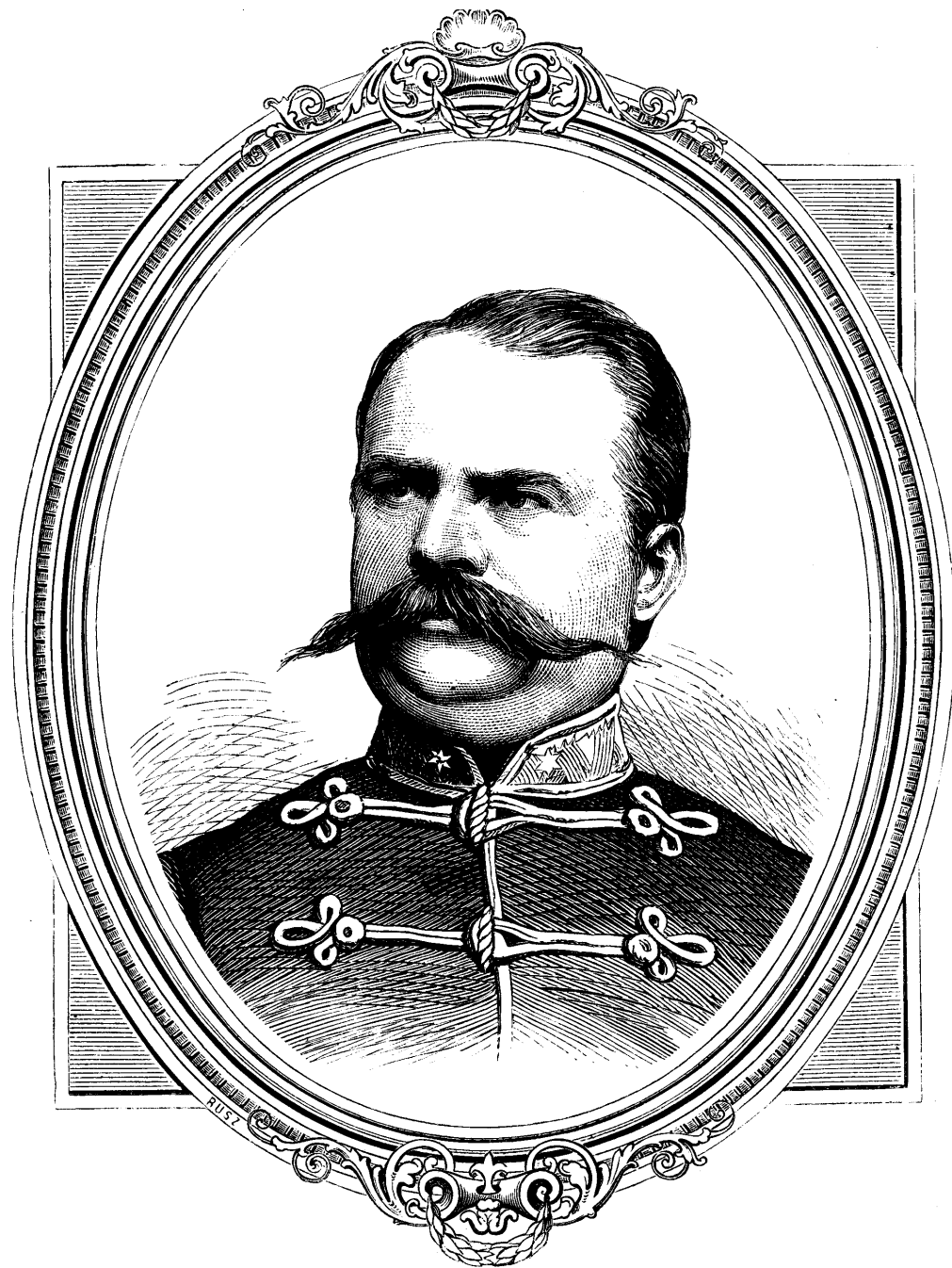
Ezen felszerelt zászlóaljjal ezután Aradra menvén, ottan Guerlonde ezredes hadosztályába beosztott és annak vezénylete alatt Világosnál történt fegyverletételég maradt.

Az annyi dicsőséggel és győzelemmel koszorúzott s vívott csaták lánczolata eként megszakadván, fogoly-társaival Arad várába hurczoltatott, hol a felállított vér-törvényszék lőpor és golyó általi halálra Ítélte őt, mely azonban kegyelem útján 16 évi várfogságra változtatott át.

A rá nehezedett súlyos napokból 4 évet s 10 hónapot részint Arad, részint Temesvár kazamatái s lelket ölő börtön falai között töltötte el, míg végre a fejedelmi kegy 1854. april 24-én őt övéinek s a polgári életnek visszaadá.

Ekkor a kereskedelmet tanulmányozni kezdette, mint a mely pályán ezután szeretett övéinek jövőt eszközölni s biztosítani akart.

Mínthogy pedig a koronának egyik jövedelme a só s annak kezelése, az akkori kormányval kötött szerződés alapján néhány bécsi bankár kezei közé jutott, azok felszólítására elébb Erdélybe, később az osztrák hitel-intézet, mint a só üzletnek újabb vállalkozója felhívására, Máramarosba küldetett, — hol mint a só szállítás-vezető intézője, s a hitel-intézet meghatalmazott képviselője, mindaddig működött, míg ő Felsége 1869. október 24-én honvéd-őrnagygyá és a 33-ik zászlóalj parancsnokává kegyelmesen kinevezte.

Edényi Lipót,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

EDÉNYI LIPÓT,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1826-ik évi október 23-án Erdélyországban, atyja cs. kir. ezredes levén, 1855-ben halt el.

Edényi 1838-bán a bécsújhelyi katonai akadémiába vétetett fel, a honnan 1846-ik évben mint hadnagy lépett ki, s az akkori 16-ik számú határőri gyalogezredhez osztatott be. 1847-ben cserét tett, s a 31-ik számú serezedrebe lépett át, a hol egészen 1848. október haváig osztály-hadsegéd volt, a magyar hadjáratból is eléggé ismert nevű Simunich altábornagy oldala mellett.

1848 októberén az újonnan alakított magyar táborkárhoz főhadnagyi minőségben tétetett át, s a hadügyéség táborkari osztályánál alkalmaztatott.

November vége felé Galicziából Magyarországra vezető szorosok megerősítési munkálataihoz vezényeltetett. Ezen tervezett munkálatok azonban az idő rövidsége miatt létre nem jöhettek, miután gr. Schlick osztrák altábornagy már akkor, midőn Edényi Felső-Magyarországra érkezett, Duklán állott a Bécsből hozzá küldött hadtest élén, melylyel gyors menetekben hazánkba tört.

Edényi igen számos csatában vett tevékeny részt, úgymint: Budamér mellett Pulszky ezredes parancsnoksága alatt; Szikszó-, Kassánál Mészáros Lázár vezérlete alatt; Tarczal-Bodrog-Keresztturnál, Hidas-Németi, Verpelét (Kápolna), Mező-Kövesd, Eger-Farmos, Tápió-Bicske, Isaszeg, Vác, Nagy-Sarló és Komárom melletti véres harcokban Klapka és Görgegy tábornok parancsnoksága alatt; Budavár vívásánál Nagy-Sándor hadtestében; Lemes, Túra, Szőreg és Temesvár mellett Dessewífy Arisztid tábornok alatt.

Ez idő folyama alatt 1849. január 26-án századossá, május 25-én hadtestegéddé a 9-ik hadtesthez, s július 2 án őrnaggyá neveztetett a táborkarhoz.

Augusztus vége felé Kavaranál közel Karánsebeshez a 9-ik hadtest, melyben Edényi szolgált, letevé a fegyvert, s ő a törzs- és főtiszt társaival együtt előbb Temesvárra, onnan pedig az aradi várba szállítottott, hol a haditörvényszék által 12 évi várfogságra ítéltetett, mindamellettt Ő Felsége házassága alkalmával 6 évre amnestiát nyervén, 5 évet Aradon, egyet pedig Josefstadtban töltött.

Fogságából hazatérvén, részint a gazdászattal, részint pedig hivataloskodással tölte idejét, mígnem 1869. évi április havában ő Felsége által honvédtörőnagyi minőségébe visszahelyeztetvén, a magasabb tanosztálynál alkalmaztatott. Jelenleg a 21. honvédtámaszpárt-parancsnoka Nagy-Szebenben.

Edényi, annak daczára, hogy nemcsak a szó szoros értelmében kiképzett, hanem testestül lelkestül katona, szívélyes modora által közszeretben álló egyén alattvalói, környezete s minden ismerősei előtt Igen kedélyes, mondhatni mindig vidám arcot mutató, nyílt s őszinte férfiú, s a hazának tett fontos szolgálatát nem hogy fityogtatni szeretné, sőt inkább örömet elhallgatja.

Frummer Antal,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

FRUMMER ANTAL,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Frummer azon önzéstelen hazafiak egyike, a ki, midőn az 1848-kiszabadságharczróhs annak oly sok dicső s nagyszerű eseményeiről van szó: magába zárt és hallgat, s ha valaki bizalmasan kérdi vagy pedig kíváncsian faggatja, hogy sorolná elő is akkori élményeit, mert miként általánosan tudva van: ő is tett, küzdött s tán nyomott is valamit a súlyban; azon egyszerit válaszszal kisiklik a gyóntatás alól: hogy a mit ő tett, az korántsem érdem, hanem a természetből folyó legszentebb hazafiúi kötelesség, melylyel minden honpolgár tartozik a közös-anyának, s kiki oly mérvben hoz áldozatot, miként anyagi s szellemi ereje megengedi.

Szép és méltánylandó ezen elv, mely csakis kiváló szerény jellem sajátja : azonban erre meg kell jegyeznünk: hogy minden művelt hazafinak legszentebb kötelességül róhatni fel: azon nagyszerű eseményekből annyit följegyezni sa történelemnek átadni, a mennyit saját szemeinkkel láttunk és tapasztaltunk. Pedig épen Frummer őrnagy tehetne e tekintetben igen fontos szolgálatot, ha az alsó tábor eseményeit, melyeknek ő egyik jelese volt, tehát sok becses adat birtokában kell lennie, pontosan s minél körülményesben közzé tenné. De miután ő ezen alkalommal, midőn élete leírásáról van szó, túlszerény, vajmi röviden szólhatunk róla:

Született Aradon 1818-ik évben, igen ifjontan adatott a kassai katonai növeldébe, honnan már 1835-ben kilépett s a 61-dik számú serezedbe osztott; 1839-ben hadnagygyá neveztetett és a 62-ik számú ezredbe helyeztetett át; 1848-iki mozgalmak kezdetén mint gránátos főhadnagy Szebenben állomásozott.

Mindjárt kezdetben a szent-tamási és uzdini csatákban annyira kitüntette magát, nemcsak személyes bátorsága, hanem ügyes s tapintatteljes vezénylete által, hogy eme hü szolgálata a „Közlöny”-ben különösen ki volt emelve.

Perczel Mór tábornok és Tóth Ágosron ezredes, kik vezérei voltak, bizony nyal élénken vissza fognak emlékezni Frummer hős és hű magaviseletére.

Ott volt ő az 1849-ik évi július 14-én Szeghegy és Hegyes mellett vívott véres harcban s az előhadat vezényelte; mely feladatát a vezér, Gruyon tá-

bornok teljes megalégedésére oldotta meg, s a szabadságharca végéig hű maradt a nemzeti ügyhöz.

1869-ben ő Felsége a király által őrnagynak és a 12-dik zászlóalj parancsnokának neveztetett s jelenleg Boros¹-Jenőn állomása helyén kedvencz pályájának él egyedül.

Frummer 1849-ben alezredesi minőséget viselt, minthogy ez utóbbi kinevezése a „Közlöny”-ben már közzé nem tétethetett, tehát csak őrnagygyá neveztetett ki.

Gorove Antal,

magyar- királyi honvéd-őrnagy,

GOROVE ANTAL,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Van é széles Magyarországon ember, ki ne tudna a 3. honvédzászlóaljról, a halhatatlan emlékü hős Damjanics Jánosnak zászlóaljáról?

Hisz a történelem száz meg száz lapon beszélt már róla, s a ki a lapokat végig olvasta, lehetetlen hogy másként, mint tisztelettel emlékezzék ama nagy idők hős fiaira.

E tántoríthatlan hűségű, e rettentetlen vitézségű zászlóalj egyik méltó tagja Gorove Antal.

Midőn Buda ormain ismét ott lengett a háromszínű lobogó, midőn az ostrom füstfellegeit a győztes honvédek riadó éljenei szétoszlatták, s a nap büszkén mosolygott alá a vérborította vitézek soraira, a vezénylő tábornok a harmadik zászlóalj egy ifjú századosának tűzte mellére a másodrendű érdemjelet, mit eddig, nem kapott más, mint törzstiszt.

Ez ifjú százados Gorove Antal volt. Született Kis-Gyánban, Biharmegyében, és meghal nemsokára, — miként maga monda: azon hazáért, melyet szenvedély és hiúság belül, és ellenséges indulat külről, eltemetni akarnak.

Gorove iskolái végezte után megyei tiszti ügyészszé, majd aljegyzővé választatott egyhangúlag. Midőn a haza riadója végignyargalta a hazát, ő volt az első egyike, ki a békés tollat karddal cserélte fel, s lőn a 3. zászlóaljnál a feledhetlen emlékü hős Damjanics hadsegéde, s egyike a legkedvenczebb embereinek. A ki ismerte a hírneves hőst, tudhatja, milyen tulajdonok kellenek ahoz, hogy valaki kedvenczévé váljék. — Gorove ott küzdött a hős oldala mellett az egész bácskai, bánáti s tavaszi hadjárat alatt. Midőn Budavára a hazának visszafogaltatott, őrnagygyá lőn kinevezve, s vitéz mellét II. és III- ad rendű érdemjel díszíté, s hadügy miniszteri rendelet folytán a 103. zászlóalj vezényletével ízatott meg. Fájdalmas szívvel vált meg zászlóaljjától, melyet csak szomorú körülmény közt ismét láthatott. Midőn a hadszerencse hátat fordított a nemzeti fegyvereknek, midőn a hősiség nem győzelmet többé, hanem csak halált aratott, Gorovét lelke a nagy küzdelem tere felé vonzotta, a felső hadsereghez.

Felkereste Damjanicsot, ki mint második Prometheus törött lábbal silány kórógyhoz lánczoltan szenvedé a kényszerű tétlenség kínjait; s kérte őt, hogy

nyújtana módot, hogy a nemzet végnapjainak utolsó becsület-perceit életével támogathassa. A tábornok lelke megérté őt s megbízással küldte a főhadserghez. Midőn Váradra ért, a szerencsétlen debreczeni csata leverő hírét vévé. Harmadik nap látá az egykor diadalmas, büszke III. hadtest soraiban a győzelemhez szokott 3. zászlóaljat elcsüggedve, kiéhezve, mint romlatag csontvázat nagy múltjának; lesütött fővel, tört kedélylyel, mogorván vánszorogni előre, mint sebzett oroszlán, mely szakadozott leheletében utolsó életerejét lihegi ki.

Átvette a zászlóalj parancsnokságát, azon zászlóaljét, melyet már Nagy-Sarló, Komárom s Budavár alatt vezénylett. Minő ellentét az akkor és most között. Akkor diadalittas hősök, most halálra szánt bús honfiak.

Akkor a zászlót a dicsőség szellője lobogtatá, most nem volt egyéb h^tra, mint megmenteni e zászló becsületét . . .

Az események legyőzhetlen hatalma sebes rohanással tört előre, s a sors, mely szeret gúnyt űzni azokból, kik egykor erőszakolták őt, úgy intézte most is, hogy az ellenség előtt mindig első zászlóalj most is első legyen, mely lerakja hősies fegyverét. . . .

Minő búcsú volt ez! . . . Van-e toll, mely leírni képes legyen.

Gorove a katasztrófa után az aradi várba záratott, innét 1850. február hóban Váradra vitetett s a 37. számú osztrák ezredbe soroztatott, hol még azon évben hadnagygyá neveztetett, s kiszolgált a büntetési 8 évet, azon szegény honvédekkel egyetemben, kikkel a szabadság, haza veszélyeit és dicsőségét megosztotta. Ezután a polgári pályára léphetvén mint ügyvéd, majd 1861-ben mint Nagy-Várad városának „főkapitánya” működött; később Pestre tette át lakását, s mint kitűnő tehetségű ügyvéd, az „első magyar biztosító társaság” s az „erdélyi vasút” jogtanácsosa lön, bajtársai osztatlan bizalma pjdig 1867. évben Klapka tábornok leköszönése után, őt a budapesti honvédegyelet elnökévé közfelkiáltással választotta meg, mely alkalommal kötelezte magát az egylet pénztárához 200 forinttal járulni. Tehát múltjához híven nemcsak szavakban, hanem tettben is nyilvánítá, hogy hű hazafi s becsületes feláldozó bajtárs és barát.

Jelenleg magy. kir. honvéd-őrnagygyá neveztetett ki Ő Felsége által.

Halmay (Haloska) Adolf,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

HALMAY (HALÓSKA) ADOLF,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Halmay Adolf született 1819-ik évi május 16-án Király-Lehotán Liptó-megyében, atyja épület-fakereskedő volt ugyanott. — Gymnasiumi tanulmányai végeztével 1834. évi december 24-én lépett be a Frigyes Vilmos porosz király nevét viselő 10-ik számú huszár ezredbe önkéntes hadapródnak, — hol is, miután a hadapródi iskolában, valamint az ezred-lovarda két tanfolyamában részt vett volna, 1840-ben hadnagygyá, 1847-ben pedig főhadnagygyá neveztetett ki.

1848-ik évi május közepén indíttatott Magyarország felé, a Gácsországban állomásozó fennevezett ezred két őrnagyi osztálya, hol akkoron Halmay is tartózkodott, mely alkalommal is hazánk határain átlépven, ez ezred is a magyar alkotmányra felesküdt.

Az eközben szerződötetett 3 napi békekötésnek a horvát bán általi Pákozdt mellett történt megszegésével, miután táborával Bécsnek indult volna, az emittett 2 osztály üldözésére rendeltetett, miközben Móga tábornok hadával egyesülven, Parndorfnál táborba szálltak. — Halmay ugyanitt nyert századosi előléptetést.

1848. évi október 30-án vett Halmay Schwechatnál a legelső csatában részt; ez időtől fogva Zichy Ottó dandárában Görgey főparancsnoksága alatt harczolt. Lajthától Pest felé december 17-én történt visszavonuláskor, ezen ezred tiszti karának nagyobb része elhagyá ezredét és herczeg Windischgratznál jelenté magát, egyedül egynéhány öregebb tiszt, u. m. Mezey Károly, Halmay, Károlyi Pál, Schmidt Albert és Schvidniczki maradtak hazájukhoz hivek. Halmay 1849-iki tél folytán a bánya-városokon történt átvonulás alkalmával Kmetty dandáránál volt alkalmazva. — Február hó közepén Kmetty Jekelfalváról egy támadó előnyomulást intézett a Kirchdraufnál állomásozó Göcz és Jablonovszky tábornokok parancsa alatt álló ellenséges osztály ellen, mi végből Halmay parancsnoksága alatt álló lovassággal Krompachfelé indíttatott. Azonban az őt követő Kmetty-dandár az ellenségtől Klukno szorosainak magaslatairól annyira lövetett, hogy Jekelfalva felé visszavonulni kényszerült. Minek következtében Halmay a parancsa alatt álló lovassággal Krompach mellett elszigetelve, az ellenségtől körülvétetett és csak a legnagyobb

erőmegfeszítéssel sikerült a Szlovenka és Grölnicz közötti járatlan szoroson veszteség nélkül éjjeli visszavonulással, az akkor Kassán állomásozó Görgeynek főhadiszállására menekülni.

Ez alkalommal történt Halmaynak őrnagygyá való kineveztetése.

Mezőkövesdi roham alkalmával 1849. február 28-án az ezred vitéz parancsnoka Mezey Károly súlyosan megsebesülvén, Halmay vette át az ezred parancsnokságát.

Komáromnak történt felszabadítása után Halmay súlyosan megbetegedvén, egészsége helyreállítása végett szabadságra bocsáttatott. — Egészsége helyreálltával, osztályát már fel nem lelhetvén, Grömörben guerilla csapat rendezésével foglalatzkodott mindaddig, míg a világosi eseményeket részletező liir itt érte. Haynau táborszernagy felhívása folytán Pozsonyba ment; ugyanott elfogattatván, később Pesten az új-épületben őriztetett, míg végre Aradra kísértetvén, több évi várfogságra ítéltetett; 1851. évi február hó 22-én nyert Halmay ő Felsége, a császár legfelsőbb nyilatkozata értelmében amnestiát.

Az ekképen történt fogságból való kiszabadulása után a vagyontalan őrnagy, 8 éven át egy pesti épületfakereskedőnél könyv vivő — 1859-ik évtől pedig a liptó-szent-iványi közbirtokosságnál főerdési hivatalt viselt; míg végre 1869. évi július 26-án ő Felsége a király őt m. k. őrnagynak és egyzersmind a trencsin-nyitrai honvéd 56-ik zászlóalj parancsnokának legkegyelmesebben kinevezni méltóztatott.

Halmay nős, és 4 gyermek atyja.

Horváth (Bibithy) Pál,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

HORVÁTH (BIBITHY) PÁL,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Pestmegyében fekvő Irsa községben, 1823-ik évi január 10-én; tanulmányai végeztével 1840-ik év május 3-án Pesten a 32-ik számú soredbe mint hadapród lépven, részint Olaszthonban az ezrednél, majd ismét Budán a gránátos osztálynál, altiszti minőségben tölte szolgálatidejét, egészen 1844-ik évig, midőn május 1-jén hadnagyi kineveztetést nyervén, mint kitűnő külsővel bíró egyén, a magy. királyi testőrséghez vétetett fel, minek folytán négy éven felül, egészen 1848-ik évi szeptember 19-éig Bécsben állomásozott.

Ezen évben, különösen pedig szeptember hóban felmerült bécsi zavarokra igen élénkén emlékszünk vissza, midőn az uralkodóház elhagyá a birodalmi fővárost, hol a forradalom kiütvén, mindent lángba borított, s ennek folytán a magy. kir. tesőrség is széteszlott.

Itthon a hazában is nagy baj volt, s Horváth haza sietett, a hol ez időben a legbecsesb egyén egy kiképzett katonatiszt volt. A nemzeti kormány az épen akkor alakuló 17-ik honvédzászlóaljhoz századosnak nevezte őt ki; mely zászlóalj azonban időközben 64. számot nyert.

Horváthnak legelső alkalma magát a harcztéren kitüntetni 1849-ik évi márczius 31-én nyílt, midőn Komáromvárának Vág vonala ellen intézett támadása alkalmával előrsön levén, a csapatját megtámadó ellenség irányában eszély-, éber figyelem s ügyességgel párosult rettentetlen bátorságot tanúsított, miért is annak méltó elismerésül harmadrendű érdemjellel díszítetett fel.

Számos nagyobb s kisebb ütközetben vett részt, s magát mindannyiszor nemcsak vakmerő elszántság- s önfeláldozással, hanem egyszersmind a hadászati érett átfontolással, mint szakértő egyén tüntette ki, nevezetesen 1849-ik évi június 21-én, midőn a VIII-ik hadtest Nyárasd felé támadólag előhaladván, azonban az ellen túlnyomó ereje miatt visszavonulásra kényszerítetett, annak számos lovassága által erélyesen üldöztetvén, nagy veszélyben forgott, s igen nagy lett volna a veszteség, ha Horváth zászlóalja élére nem áll (akkor volt a legidősb százados, s a zászlóaljat vezényelte), azt fellelkesíti, s az üldöző lovasságra tömegesen tüzelte, miáltal sikerült az ellenséget feltartóztatni, s ekként a magyárok visszavonulása teljesen fedezve lőn.

Ezen érdemeért rögtön a csatatéren őrnagygyá neveztetett ki, s az 57-ik zászlóalj parancsnokságát nyerte.

Szabadságharcunk egyik legdicsőbb haditénye, a Klapka tábornok által intézett 1849-ik évi aug. 3-án Komárom várából történt kirohanás alkalmával, akkor tudniillik, midőn egyszerre minden ponton a várat körülzáró elleneséges hadak meg- és szélyelverettek, a Harkály és Csémi pusztán felhányt, s a császári katonaság által vitéz kitarással védelmezett földerdőt Horváth, minden rendelet és parancs nélkül, zászlóaljával megtámadván, rohammal bevette, honnan az ellen harcosait kivervén, 3 ágyút elfoglalt, s nagy számú foglyot ejtett hatalmába. Eme hős tettéért a haza nevében elismerés nyilvánítván, szeptember 23-án alezredessé neveztetett, s reá csakhamar mint komáromi kapituláns törzstiszt fejezé be bár rövid, de dicső pályáját. Az elnyomatás korszaka kezdetén az adó kataszter behozatala alkalmával, "egy ideig mint segéd működött, azonban itt sem hagyák őt sokáig izzasztó fáradsággal keresni sovány darab kenyerét, mert 1852-ben politikai vétség gyanújából, állítólag pedig személy tévesztésből, elfogták, Bécsbe hurczolták és elzárták. Igaz, hogy néhány heti sanyargatás után büntelenek nyilvánítván őt, haza bocsátották; s ezzel be kellett elégednie a jó hazafinak, elégtételt nem kérhetett, mert a sötétben működő rendőrkémek, valamint a csendőrök személye sértetlen volt, azoknak mindent szabad volt elkövetni.

Ezekután Horváth 1853 tói egészen 59-ig az ifjúság nevelésével s oktatásával foglalkozott, majd az első általános biztosító társulatnál rendes hivatalnoki alkalmazást nyert, honnan 1861-ben Pestmegye várnagynak s egyszersmind tiszteletbeli szolgabírónak választván őt, ezen minőségben az 1867-ik évben bekövetkezett tisztújításig hivataloskodott. Jelenleg őrnagygyá neveztetett ki 0 Felsége a király által, s 59. zászlóalj parancsnoka.

Iklódy Gusztáv,
magyar királyi honvyéd-örnagy.

IKLÓDY GUSZTÁV, magyar királyi honvéd-őrnagy.

Iklódy Gusztáv született Péterváradon 1827. évben, hol atyja az akkori cs. kir. hadparancsnokságnál hivatalnok volt.

Gyermekkorát szintén Péterváradon töltvén, ott járt iskolában. 1841. évben a 42-ik számú, herceg Wellington serezedhez, mint hadapród belépett és azonnal a cs. kir. gráci hadapródi tanodába felvétetett, a honnan 1844. évben mint kitűnő tanuló kilépett és a 12-ik számú főherceg Vilmos gyalog ezredhez osztatott be; 1848. évben hadnagygyá, 1849. évben pedig főhadnagygyá léptettetett elő.

Az 1848. és 1849-ik évi hadjáratokat a fennebb nevezett ezrednél töltötte, és kitűnő magavisaleté folytán 1851-ik évben a főhadparancsnokság által, fokozata előléptetése mellett, a 46-ik számú gyalog sor ezredhez tétetett, a hol 1854. évben másod osztályú századosnak neveztetett ki.

Iklódy Gusztáv alantos tiszti szolgálata ideje alatt mint zászlóalj, majd pedig mint ezredi segédtiszt szolgált, s végtére a 2-ik hadtestnél az utászkar osztály parancsnokává tétetett.

1859. évben 1-ső osztályú századosnak neveztetett ki, és az ezen évben előfordult olasz hadjáratban részt vevén, a palestrai ütközetben tanusított bátor s hősiés magavisaleté folytán a hadjelvény nyel ellátott katonai érdemkereszttel jutalmaztatott.

Ugyanezen csatában egy fegyvergolyó által bal előkarja súlyosan megsebesítettvén, s csakis 2 évi szenvedése után, 1862-ben a 10 évi szolgálati évek hozzá számítása mellett, valódi nyugalmazási állapotba helyeztetett.

Az 1866. évi hadjárat kezdetével, miután már Iklódy Gusztáv részint fürdő gyógyítások, részint pedig testi gyakorlatok által bal karját némileg helyreállította, és magát könnyebb szolgálatra alkalmasnak érezte, ismét szolgálatra jelentkezett. Miután beosztását a 46-ik számú herceg Szász Meiningen serezednél el is nyerte: a 2-ik tartalék osztállynál parancsnokul s alakitóul kineveztetett, és osztályával a 8-ik összeállított tartalék-zászlóaljhoz beosztatott, mely zászlóaljjal és a 46-ik serezeddel az 1866-ki hadjáratot be is fejezte. Az 1866-iki hadjáratnak befejezése után ismét nyugalomba tétetvén,

25 évi kitüntetett szolgálata folytán, tiszti érdem-jellel díszítettett, s 1859. évben címzetes őrnagygyá neveztetett ki

Midőn 1869. évben az összes nyugalmazott tiszték a honvéd seregbe leendő szolgálatra lőnek felszólítva: Iklódy Gusztáv azonnal sietett szolgálatát felajánlani, s miután a pétervárad felül-vizsgáló bizottság által ismét szolgálatképesnek nyilvánított, ő Felsége által 1869. július 26-án magyar kir. honvéd-őrnagynak, és az 5-ik honvéd zászlóalj parancsnokának neveztetett ki.

Janik Rezső,
magyar királyi honvéd-őr nagy.

JANIK REZSŐ,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Janik Rezső született 1819-ben május 4-én Rév-Komáromban; 7 éves korában anyja halála után, atyja által Liptó-Szt.-Miklósra az apai házhoz vitetvén, a hol 10 éves koráig normális iskolát tanulmányozva neveltetett, s később Kézsmárkon és Lőcsén, az ágostai gymnasiumban 6 iskolát végzett.

Már gyermekkorában a katonai pályára legnagyobb hajlamot mutatott, s így tulajdon kérelmére, atyja beleegyezésével 1835-ben a 33-ik magyar gyalog seregre, mint hadnpród belépett s ugyanazon évben Olaszországba Milanóba, az ezredtörzshöz áttétetett, hol 7 évet töltvén, Lombard és Velence tartományaival meglehetősen megismerkedve, 1844-ben hadnagynak előléptetett.

1848-ban június 15-én a hazában felállítandó 10 honvéd-zászlóalj közé, a 2-dik honvéd-zászlóaljhoz, István főherceg és Magyarország nádora által főhadnagynak neveztetett ki; mely zászlóaljnál mint százados, később pedig mint zászlóalj-parancsnok és őrnagy 1848—49-ki hadjáratban több nagyobb és kisebb vértés csatában részt vett; zászlóalj jávai Péterváradra került, a hol 1849. szeptember 20-án Pétervár átadásánál mint kapituláns törzstiszt ő Felsőkegyelmelebb amnestiájában részesült.

Az 1849-ki események után az erdészeti pályán részint magán uradalmaknál, 1851-től 1854-ig pedig a cs. kir. erdőfelügyelőségi hivatalnál Budán gyakornokoskodott; 1854-ben gr. Eszterházy Miklós tatai uradalmában, mint erdőmérnöki segéd, az erdő becsléseknél egy évig alkalmaztatott.

1855-beji gr. Keglevich Grábor örökösei, nevezetesen boldogult gr. Keglevich Gyula által ügye felkaroltatván, annak tornai uradalmában kezelő erdőmesterré neveztetett ki, mely minőségben ezen grófi családnál 1869. nov. 1-ig szolgált.

1861-ben Tornamegyében honvédegylet alakulásánál azon megtiszteltetésben részesült, miszerint e honvédegylet elnökévé egyhangúlag megválasztott, mely tiszteletbeli hivatalát egész 1869. nov. 1-ig közmegelelésre viselte.

1869. okt. 24-kén 6' Felsége legmagasabb határozata folytán, magy. kir. honvéd-őrnagygyá és szabolcsi 41-dik honvéd-zászlóalj parancsnokává nevezetett ki, mely minőségben jelenleg is szolgál

Janik nemcsak magasabban kiképzett katona, hanem egyszersmind olvasott művelt férfiú is, méltó fivére a magát szintén 184⁸/₉-ki szabadságharcunkban, különösen Komárom várában kitüntetett Janik János ezredes s dandárparancsnoknak. Jelenleg a 41. *zászlóalj* parancsnoka, Nyíregyházán, hol közszeretet- s általános tiszteletben részesül.

Kabos Károly,

magyarkirályi honvéd-őrnagy.

KABOS KÁROLY,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Csik-Kozmásan 1814. október 26-án, s minthogy atyja magyar-gerő-monostori Kabos János, mint cs. kir. tiszt az első székely 14-ik számú határőr ezredben szolgált, — tanulmányait a csik-somlyói gymnasiumban kezdte meg, s a kolozsvári egyetemen a fizikát végezte.

Miután a katonai pálya iránt mindig előszeretettel viseltetett, 1830-ikévi november 11-én, a már fennevezett ezredhez mint hadapród magát felavattatta, minthogy azonban a német nyelvet nem bírta s a hadi tudományokban járatlan levén, hogy választott pályáján előhaladhasson, 1834-ben a karánsebesi hadiskolába tette magát át, s ott a szükséges ismereteket elsajátítván, 1837-ben ezredéhez tért vissza, a hol 1838-ban hadnagygyá, 1847-ben főhadnagygyá léptették elő. — 1848-ban a magyar ezredeknek hazai kormányunk alá lett rendeltetések alkalmával, honvéddé lett; 1849. február havában századoszá, márcziusban őrnagygyá s augusztus napjaiban alezredessé neveztetett ki. — Részt vett a szt.-péter-hermáni, a nagy-szebeni, feketehalmi, Verestorony szorossi, a Vaskapu szorosai, a bukovai, vaiszlovai, mehádiai és orsovai döntő csatákban.

A[^] Orsovánál vívott győzedelmes harcz után, mely az ellenség tökéletes szét- és oláhországbai beverésével végződött, Bem altábornagy által azon szigorú rendelettel hagyatott hátra egy csekély számú dandárral azon szorosan, hogy azt az utolsó emberig védelmezze.

Kabos ezen fővezéri parancsnak eleget is tett, mert a szorost híven megtartva, melyen át nagyjaink hazánk ügyének gyászos eleste következtében törökföldre menekültek, kiket, miután ellenfeleinket, kik oda nyomultak, augusztus 23-án Mehádiánál visszautasította volna, aug. 24-én délelőtt 10 órakor harczosaival ő is követte.

Hazánk szent határát átlépve, Vercserovánál fegyvereiket, melyhez mindnyájunkat annyi szent és szép emlék kötött, a töröknek átadták, s Viddin alá szállítottak, honnan Sumlára beledbegtettek. Itt érte Kabost azon kitüntetés, hogy az összes emigráció által kezdetben katonai alparancsnokká, később pedig Perczel tábornok leköszönésével, főparancsnokká választatott; midőn pedig nagyjaink 1850, február 25-én Kuthaiába száműzettek, az emig-

grációznak polgári vezetésével is megbízott, s hogy miképen járt el űzen tiszteben, annak megítélését a történelemre bízzuk.

1850. október havában az emigráció szétbocsáttatásával, Konstantinápolyba ment, onnan tovább utazandó; — a vizén a tengeri betegségtől meglepetvén, mely öt hónapig lánczolta ágyához, s végtérre is, hogy felüdülhessen, orvosa sürgetése következtében, vissza kellett térnie Bolgárországba.

Egészsége helyreálltával Belgrádba utazott, de innen csakhamar az osztrák főkonsulatus közbejötté folytán kiutasított s Boszniába ment, a honnan 1852-ben hazájába visszatérvén, Nagy-Szebenben haditörvényszék elébe állíttatott; Ítélete ugyanez év november 15-én mondatván ki, s a kötél általi halálra szóló Ítélet 2 évi várfogságra változtatott át.

1851. april 24-én kegyelmet nyervén, Josefstadtból haza bocsáttatott. Ezután magánéletet folytatott 1861-ig, midőn Csikszékben dulóbiztossá választatott, azonban állomásáról 1862. február 11-én lelépett. Azután ismét magánéletet folytatott egész 1867-ig, mikor is augusztus 24 én újra dulóbiztosnak választották, — míg végre 1869. július 26-án ő Felsége által magyar királyi őrnagygyá és a 23-ik honvéd zászlóalj parancsnokává neveztetett ki.

Kaszap János,
magyar királyi honvédnőrnagy.

KASZAP JÁNOS,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Jobbágyi Kaszap János született 1819. február 16-án; atyja földbirtokos volt; katonai pályáját 1832-ben az 5-ik tüzérezredben Pesten kezdte, hol is rövid idő alatt főtüzérré neveztetvén ki, ezen ezredben a szám-, mér.- és erődtési tant kitűnőleg végezte, és ennek folytán 1837-ben a magyar királyi testőrséghez mint hadnagy kineveztetett, hol is ő gróf Haller igazságos szigora alatt az öt évi katonai utász, árkász és hidász gyalogtüzérségi és lovassági tant oly kitűnő eredménnyel végezte, hogy megjutalmazásul és kitüntetésül jeles magaviselete miatt, a 4-ik huszár-ezredbe soronkívül főhadnagygyá neveztetett, — a hol is első évi szolgálata után az equitaczióba mint oktató alkalmaztatott.

Mígnem ezen állásából Bécsben 1848-ban, az idők vihara a harctérre hívta őt, boldogult Sweidel, akkor őrnagy vezénylete alatt a minisztérium rendeletére Magyarhonba érkezett, s itt a pákozdi csata után, a magyar minisztérium meghagyása folytán, a 17. huszár ezred gyors felszerelése és betanítására mint százados rendeltetett, mit is a legnagyobb tevékenységgel, bár sok akadályok daczára, oly ügyes fogással vitt véghez, hogy tisztelettel legyen mondva, a nemes- és áldozat-készséges hat-hajdú városok fiai önként özönlöttek vezénylete alá, — kiknek bátorságukkal dicsekedhetvén, őket alig két hó alatt felszerelte, s úgy betanította, hogy nem csak a nemes hajdú városok meglegedését és ebbeli nyilvánított köszönetét, de a debreczeni tábornokoknak nyilvánított teljes meglegedését is megnyeré; s ekkor azon kérelemmel lépett fel: legyen szabad neki magának szeretett bátor vitéz huszáraival azonnal a harctéren részt venni; a mi meg is engedtetett, s Debreczenből éljenzés között vonult ki a rendes és tökéletesen harczfinak képzett huszár sereg.

Ez idő alatti csatákban részt nem vehetvén, működése csakis a Tiszán alóli felvonulással kezdődött. — Kaszap nem is vehetett sok csatában részt, de a hol jelen volt, kiállotta harczfiaival együtt a pusztító ágyú-tüzet, minden színváltás nélkül, s az elsodrottakra mindig az arczag előtt „éljen a haza” rivalgással előnyomult, s elszántan rohant s megmaradt a harctéren az utolsó perczig. — A győzelemben első, a fedezetben utolsó volt mindig, a veszteség után. — így történt ez Isaszeghnél Pest alatt a Rákoson, Zsigárdnál kétszer

Perednél kétszer Ácsnál kétszer. Hogy miként állta ki a tüzet, s miként rohant, azt Klapka és Asboth tábornokok emlékiratai s a jelenleg élő hajdú vitézek, kik vezénylőknek a jelen honvédségbe ismét meghívták, bizonyíthatják; valamint azt is, hogy Grutánál, midőn a tábor, bár sok veszteséggel fedezte, reggeli 2 órakor, a gyalogságot és az ágyukat már biztosította, s a Dunán átúsztatott. Perednél egy dzsidást lováról ledöfött, kinek dzsidája haspléhéről elcsuszamlott; s mily dicsőséggel fogadták a naszódi híd melletti táborban, midőn jun. 16-án Zsigárdból a gyallai, már a harcban elfáradott zászlóalj és a megsebesült gyallai őrnagyot kimenté akkor, midőn már egyedül maga is alig 100 emberrel Asboth tábornok jelenlétében, ki a legnagyobb veszélyben sem ingadozott, egy zászlóalj-tömeget megrohant, visszavetette, s mindaddig feltartóztatta, míg csak a zászlóalj ki nem mentette. — Ez alkalommal elfoglalt 3 ágyút Zsigárd jobb szárnyán. — De ugyanazon perczen egy zászlóalj gyalog, egy lovasüteg és egy osztály dzsidás előtt Asboth tábornok jelenlétében lépésben fedezte a sereg visszavonulását. — Csákója lelövetett, 28 embere elesett és Dráskóczy Gyula százados alól a ló kilövetett, magát Kaszapot elveszettnek hitték a táborban, de a magyarok istene visszavezérelte és odaérkezével az egész gyalogság „éljen! itt a mi megmentőnk” rivalgással fogadta. Ott állott már akkor a sorok előtt Mednyánszky alezredes és a tábornoki segéd is a diszparancscsal, melyben Kaszapnak a rendjel, mit Asboth tábornok előkészített, kijelöltetett.

Ezen érdemjel Asboth tábornok által 1869-ben is bizonyíttatott a magyar kir. honvédelmi minisztérium előtt, melyet azonban az 1849-ki zavarok és viszályok bekövetkeztében ma sem bír.

Tehát mindenkor igaz magyar és bátor honvéd volt, s most újólág ő Felsége által m. kir. honvéd őrnaggyá és az 51. zászlóalj parancsnokkává kineveztetett.

Komlóssy Lajos,
magyar királyi honvéd őrnagy.

KOMLÓSSY LAJOS,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Debreczenben 1811. évben; atyja Komlóssy Dániel városi tanácsnok és főkapitány volt; első tanulmányait a debreczeni ref. főiskolában kezdte, a pozsonyi lyceumban folytatta, s az eperjesi collegiumban végezte, kitűnően.

1829-ben mint végzett jogász a 9-ik számú b. Frimont huszár-ezredbe hadapród minőségbe lépett, s ugyanott 1831. január havában hadnagygyá neveztetett ki, 1839-ben főhadnagygyá, 1845-ben pedig alszázadosból főszázadosná léptetett elő.

Ez idő lefolyása alatt több állomási helyen volt, u. m. Magyar-, Stájer-és Csehországokban. 1847-ben főszázadosi minősége megtartása mellett elhagyá az ezredet, azonban a sors úgy akará, hogy csak rövid időre, mert már 1848. július 1-jén István nádor által gr. Batthyány Lajos miniszterelnök ellenjegyzése mellett nemzetőri őrnagygyá neveztetvén, a hajdú-kerületi lovasság vezérletét vette át.

Miután a nemzetőrség mozgósítani rendeltetett, Komlóssy már augusztus havában megkezdé a táborozást a hajdúvárosokban, s október első felében 368 teljesen felszerelt önkéntes lovast sikerült kiállítnia, s meglehetősen begyakorolva, rendelkezhető állapotba tenni.

Ezen önkéntes csapattal már október 20-án Verbász alatt táborozott, honnan néhány nap múlva egy szakaszt Feketehegyre küldött, hét szakasszal pedig Ó-Becsére rendeltetett, a hol egészen 1849. február haváig maradt, s részt vett a rácz helységek körülzárólása-, az ottani vidéken számosan előfordult csatározásokban s tüntetésekben.

Fack tábornok leköszönése alkalmával az ó-becsei dandárparancsnokságot vette át, mint minőségben a legidősebb törzstiszt, s azt mindaddig vezérelte, míg Lenkey János, később pedig gr. Vécsey Károly tábornok a parancsnokságban egymásután következtek.

Komlóssy, dandárnoki magaviseletéért a hajdúkerülettől, s a magyar hadügyminisztériumtól egyiránt nyert elismerő okmányt.

Ezen dandár 1849. febr. elején a Tisza mellé indult, s Czibakházán Vetter altábornagy vezénylete alatt levő hadsereghez csatlakozott, a hol Komlóssy lovascsapatja Máriássy János ezredes hadosztályába osztatott.

Részt vett az emlékezetes szolnoki csatában, mely a magyarok fényes győzelemével végződött. Ez alkalommal Komlóssy lovas csapatjára nagyon

felingerült Damjanics. hogy a Török-Szent-Miklós felől az osztrákok által lerombolt, de mozgó deszkák felhányása által ismét némileg járhatóvá tett Tisza hídján, melyen a lovak lábai keresztül szakadtak, nem volt képes elég gyorsan átkelni, s a Zagyva felé menekült ellenséget üldözőbe nem vehette. Azonban a hajdú-lovasság ezen elkésését jóvá tette azáltal, hogy azon nagy szem szállítmányt, mely Abony felől Szolnokba a császáriak részére vasúton érkezett, egy üteg segélyével elfogta. A zsákmány igen gazdag volt, élelmi szerekben leginkább, azonfelül Jellachich pénztára is kézre került Komlóssy részt vett a tápió-bicskei és az isaszegi csatában az elsőben az utócsapathoz levén osztva, a másodikban az összes magyar hadsereg tartalék löszereinek a csatater közelében való szállításával bízott meg. E nehéz feladatot ügyesen oldotta meg; a társzekereket, melyeket az égő erdőn kellett vinni, vizes pokróczokkal borítottatta le, s a lőszerkészletben megfogyatkozott Aulich hadtestének épen a válságos pillanatban adta át az épségben áthozott társzekereket, s Aulich e napon nagy szolgálatot tett ügyünknek. Ez időtől fogva Komlóssy csapata Aulich hadtestébe volt osztva, s az ezen vezér által tett számos tüntetésekben mindenütt részt vett. Miután a hajdú-kerületi önkéntes lovas-csapat hat hónapi hadiszolgálat után hazabocsáttatott, Komlóssy az 5. számú huszárezredhez őrnagynak osztatott be, s a déli hadsereggel Dembinszky vezérlete alatt Szeged felé vonult, s a szőregi, csatádi tót-komlósi, kisbecskereki és a temesvári csatában részt vett. Komlóssy Temesvár alatt Mészáros Lázár parancsára a magyar hadsereg jobbszárnya lovasságának első vonalát vezérelte, s azzal egy dzsidás ezredet, mely egy magyar üteget elfoglalt, s a tüzéreket lekaszabolta és szét-szórta, megtámadván, futásra kényszeríté, s az ágyúkat visszavette. Ez volt utolsó hadműködése.

Komlóssy Temesvártól Erdélyország felé való vonulás alkalmával Bem-hez akart csatlakozni, azt azonban utól nem érhetette, miért is lovasságát álú-takon, annak daczára, hogy Boros-Jenőn áthaladt, szerencsésen Nagyváradig vitte, itt azonban az oroszok által annyira körül volt véve, hogy a fegyvert lerakni kényszerült. Emberei nagyobbrészt útközben elszökdöstek, de csaknem mind orosz kézre kerültek.

Az oroszoktól mindenki útlevelet kapott, s hazabocsáttatott. Később Haynau parancsára meg kellett Pesten jelennie, s 8 hónapi felebbezés után várfogságra ítéltetett, de Haynau ama nevezetes amnestiájában ő is részesülvén, szabadon bocsáttatott. Jelenleg magyar kir. honvéd-őrnagynak neveztetett ki.

Krasznay Pál,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

KRASZNAY PÁL,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1825-ben Tornamegye Szilas nevű helységében, jómódú nemes szüléktől. Tanulmányait Kaposvárt és Pécsen végezván, 1837-ben a bellovári katonai nevelő intézetbe adott, hol 1840-ig maradt, s ugyanazon évben a 19-ik gyalog seregre lépett, hadapródi minőségben. 1846-ik év elején az első székely határőr ezredbe II. osztályú hadnagygyá léptették elő. 1848-ik év július havában felsőbb rendelet folytán ugyanezen határőrezredből kiküldött zászlóalj a rácok ellen a verbászi táborba rendeltetett, a hol is főhadnagygyá neveztetett ki. Ugyanazon hó 21-ik napján történt szt.-tamási szerencsétlen támadás alkalmával megsebesült, Mészáros Lázár tábornoktól egészsége helyreállítása végett 4 havi szabadságot nyert, mely idő alatt magát Baranyamegyében, Mágocs nevű helységben szülői házában gyógyíttatta, de sajnos, ugyanott végképi felüdülését be nem várhatván, miután 1849. január havában Dombóvár helysége, $\frac{1}{2}$ órányi távlatra lakhelyétől, az osztrák csapatok keresztül vonulván, a hol több ideig állomásoztak, melynek parancsnoka által felszólított, hogy magát mint cs. k. szabadságolt tiszt, haladék nélkül jelentse. Krasznay, a ki esküjét felsőbb rendelet folytán hazánk alkotmányára letette, s ugyanazért már vérzett is, e parancsnak nem akart fejet hajtani, hanem még azon nap, nem tekintve sebesült helyzetét, felkérte az akkori baranyamegyei szolgabíró, Pribéket, ki is rendeltetett azonnal számára előfogatot, hogy még ugyanazon nap a Dunáig érkezhessen.

Székely zászlóaljának hollétét nem tudá; így bizonytalanra indulva, 14 napon át utazott; sok helyen életveszély között elérte Aradot, február 8-án Dévára érkezett, őrnagyjánál magát jelentvén, ki őt e szavakkal fogadá: épen a legjobbkor érkezik, mert holnap a piskii hídnál élet-halál harcunk leend.” A magyarok a piskii csata után Szászvárosról, kevés pihenés után, üzőbe vették az ellenséget. Ugyanezen időtájban Bem századosnak nevezte ki Krasznayt, mely alkalommal azon parancsot vette, hogy zászlóalját szülőföldjére visszavezetvén, mihamarább egy új zászlóaljat alakítson, s ahoz csatlakozzék. E parancs teljesítve is lőn, miután 14 nap múlva egy új s lelkes székely zászlóalj Bem segesvári táborába érkezett. Krasznay részt vett ezen zászlóaljjal az osztrák és orosz sereg kivonulásáig minden csatában. Ezekután

zászlóaljával Törösvárára, a határ őrizetére rendeltetett. Ugyanott ápril 1-jén őrnagygyá és zászlóaljparancsnokká, majd határ-parancsnokul neveztetett ki. Ezen minőségben 1849. év június 20-áig működött, mely nap kora reggelén az oroszok Lüdersz tábornok vezérlete alatt a tömösi őrséget a legnagyobb erővel megtámadták. Ugyanaz nap délelőtti 11 óra tájban jelenté a Krasznay parancsnoksága alatt álló százados Salamon Károly, ki századjával előőrségen volt, hogy Lakrutsánál az oroszok mutatkoznak, kik azonban nem haladtak támadólag elé, sőt a magyar előőrsök szemeláttára kenteiének voltak a legénységet pihentetni, valamint lovaikat étetni. Oka pedig ennek az volt, miként később kiderült, hogy az oroszok a sok esőzés folytán, feneketlen utakon Törösvár felé gyorsan haladni képtelenek lévén. Tömös felé a folytonos erős ágyúzást hallván percenkint, Krasznay honvédéi is készen voltak arra, hogy az előttük nyugvó orosz sereg meg fogja őket támadni, de szerencsétlenségükre ez nem történt, s épen midőn már az előőrsök jelentették, hogy az orosz sereg előkészületeket tesz a megtámadásra: érkezett délutáni 4 óra tájban egy futár vágatva, Daczó Zsigmond huszár alezredes ideiglenes főhadparancsnoktól, egy ironnyal írt parancscsal, mely Krasznaynak azt rendelé: minekutána a tömösi őrség szétveretett, az oroszok pedig Brassó alatt állanak — így tehát a törösvári őrségnek háta megett — összes őrségével Földváron át Málnás felé húzódjék, hol is a hátráló székely zászlóaljakkal találkozni fog, Krasznay e rendeletet az összes tiszti karral közíé, értekezletet tartottak a visszavonulás felett, mely a szokott katonai rend és csendességgel történt ugyan, de csakis a legnagyobb veszélyek között haladhattak elé, mivel a zászlóaljat a Brassóból előnyomuló kozákok két ízben is megtámadták, kik azonban erélyesen visszaverettek. Ekként június 20-án éjnek idején megérkeztek az Olt folyó balpartján fekvő Földvár nevű helységbe, a hol táborba szállottak, s másnap az Oltón átkelve, a rendelet folytán Málnás felé vették irányukat, hol is a hátráló székely zászlóaljához csatlakoztak. Ezentúl még részt vett Krasznay zászlóalja a székely földön történt csatákban. A szerencsétlen katasztrófa beálltával a szebeni fogságba került, hol a haditörvényszék által kötél halálra Ítéltetett; ezen Ítélet 8 évi fogságra változtatott át s Krasznay 4 1/2 évig ült az olmtüzi várfalak között mint fogoly. 1854-ik évi ápril 24-én kegyelmet nyervén, haza bocsáttatott. Azóta magán-életben folytak le napjai. 1862-ik évig Magyarhonban, azontúl pedig Erdélyben berczenzi birtokán gazdászattal foglalkodott, míg nem legközelebb a király ő Felsőége honvéd-őrnagygyá kinevezte, s ismét kedvencz pályájára lépett s jelenleg Szászvároson zászlóaljparancsnok.

Farkasfalvi Mauks László,
magyar királyi honvéd lovas-őrnagy.

FARKASFALVI MAUKS LÁSZLÓ,

magyar királyi honvéd lovas-őrnagy.

Született 1829. évben Eperjesen, hol atyja magyar királyi kerületi tábla ülnöke volt. Tanulmányait Eperjesen, Kassán és Bécsben végezte.

1845-ben, tehát 16 éves korában a 4. sz. huszár ezredbe lépett, és 1848-ban az ezreddel Bécsből Magyarhonba küldetett. A schwecháti csata után tisztnak léptettetvén elő, Görgey Arthur, később Pöltenberg alatt minden ütközetben részt vett.

A hatvani csatában, miután egy önkéntesekből összeállított huszárszakasszal a magaslatot bevette, az ellenséges vadászokat a szőlőkből elűzte és azoktól 2 röppentyűt elvett; a miért III. rendű érdemjellel díszítettetett fel.

A kápolnai csatában Verpeletnél egy lovassági rohamnál könnyen megsebesült. 1849. májusban mint főhadnagy hadosztály-segédnek lón kinevezve a VII. hadtestnél, mely minőségben a világosi fegyverletételig működött, augusztus 1-én alszázadosnak lévén kinevezve.

A világosi katastropha után a 9-ik sz. herczeg Lichtenstein huszár ezredbe mint közember lón besorozva, de már 1850-ben tisztnak neveztetett ki.

1854-ben főhadnagynak és ezred-segédnek előléptettetvén, ezen minőségben több évig működött.

1857-ben az alakított hadsegéd testületbe (Adjutanten-Corps) mint II. oszt., s 1859. mint I. oszt. százados lett kinevezve. Ezen minőségben több katonai főparancsnokságnál, valamint a hadügyminisztérium katonai osztályában volt alkalmazva.

1863-ban a 8. sz. Hessen-Cassel huszár-ezredbe mint százados lett beosztva és 1866. decz. 11-én gyengélkedése következtében mint őrnagy ideiglenes nyugalomba áthelyezve.

Mauks ezentúl Unghmegyében saját birtokán élt, míg 1869. april 18-án m. kir. honvéd lovas-őrnagynak neveztetett ki és a pozsonyi kerületbe osztott be.

Mauks, ki már gyermek korában a leggondosabb nevelésben részesült, s kinek szülei szintén igen műveltek voltak, később saját szorgalma által sok hasznos és szép ismeretet szerzett, különösen pedig a magasabb hadtudományban. Ő azon kevés egyének közé sorolható, a kik az elnyomatás korszaka alatt önszorgalmuk s erejük által oly szép állást kivívni képesek voltak.

Meyer Henrik,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

MEYER HENRIK,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1821 -ik évi február hó 6-án Galiczia Baránov nevű városában, Tarnoy kerületében. Édes atyja Maubeuge születésű, az akkori időben Flandria közbirtokosa, mint száműzött nagyatyjával együtt a cs. kir. osztr. hadseregbe lépven, s mint hadnagy az akkori időben fennálló galicziai határzáróvonal-csapatnál elhalálozván, 11 kiskorú árvát hagyott hátra, ekként M. Henrik élete 9-ik tavaszán már árvaságra jutott.

1832. évben mint tiszti gyermek a bécsújhelyi katonai főtanodába véltet fel, honnét 1839. évi szeptember 2-án mint alhadnagy a 34. gyalogezredbe osztatott be.

Mint született lengyel, szerencsétlen nemzetét mindig szívéből szerette, és ennek folytán soha sem egyezhetett meg némely tisztársainak azon nézetével, hogy egy katona-gyermeknek nincs hazája.

1846. évben Galiczia északi részében kiütött nyughatatlanságok következtében ezredével Tarnowba ment, a hol mint gyermek első szellemi oktatásait nyeré, s az előtte a pór nép által mészárolt nemességhez, mint földijeikhez való ragaszkodása és pártolásának el nem titkolhatása okozhatá a Magyarországon fekvő 3-ik zászlóaljhoz történt áthelyezését.

1846. évi jun. 9-én lépte először át a Magyarhon, mint azon időben még nem is reménylett, új hazája földét.

A 3-ik zászlóaljat Késmárkon elérvén, onnan azzal Egerbe érkezett.

1848. június 23-án főhadnagyi minőségre emeltetett, és a felkelő ráczok ellen a verbászi táborba érkezvén: a goszpodenczei, temerini és szt.-tamási ütközetekben részt vett.

Temerin a szomszédságában létező Járeknek éjféle 12 órákor, a ráczok által szinleg történt megtámadása után megrohantatott, s Meyer kötelességének megfelelőleg, magát a minden oldalról felgyújtott és égő helységben reggeli 1/4 óráig századával együtt tartotta, s midőn Temerin és Járek között a kálvária hegyen elhelyezett s az égést csendesesen néző sereget és annak parancsnokát elérte, azon kérdésére, hogy az ő ismételt kérelmére segedelmet miért nem küldött? azt nyerte válaszul: hogy ők ötét századával együtt lemészároltnak lenni képelték.

Továbbá az ókéri csatában is részt vett. Szeptember 21-én századossá neveztetett ki, azután ez utóbbi helyről 1848. évi november 30-án a szőregyi sánczok szerencsétlen megrohanásánál szintén ott volt, a hol is az előcsapat vezérlésével volt megbízva, és a visszavonulást fedezte.

Ezen magatartása következtében az akkori időben haditervek kivitelével megbízott b. Stein alezredes, (utóbb tábornok) ajánlata folytán Eszterházy tábornok által őrnagyi állásra kijelöltetett, azonban azon oknál fogva, mert ezredétől megválni nem akart, az őrnagyságot nem fogadta el.

Nem sokára Szolnok bevétele után Damjanics tábornok parancsa folytán a Ferencz-Károly nevet viselő ezred 3 ik zászlóalja parancsnokságának átvételével kínáltatott meg, de ezen megtiszteltetést ép az előbbeni oknál fogva nem fogadta el, minek következtében Vetter altábornagy által, mint szállás-rendező tisztt, Visoczy ezredes hadosztályához osztatott be.

1849. évi ápril 16-án őrnagynak neveztetvén, Damjanics tábornok, a 34-ik gyalogezred 3-ik zászlóalj parancsnokságával ruházta fel, melyet május 1-én által is vett. s azonnal Budavár ostromlására indult. Ez időtől fogva a 3-ik hadtestben egész a világosi fegyverletételig minden ütközetben részt vett. A fegyverletétel után hadifogolylyá tétetett, Aradon lőpor és golyó általi halálra, azonban kegyelem útján 16 évi súlyos várfogságra ítéltetett, s 1850. október 17-én több bajtársaival együtt Aradról Königgrätzbe szállított, a honnan 1856. évben kegyelem útján több volt cs. kir. tisztársaival együtt szabadon bocsátatott. Kiszabadulása alkalmával Nyáry Pál tanácsára, ki az utóbbi időben fogoly-szoba-társa volt, Pestre utazott s annak nevében barátjaihoz fordult, a kiknek ajánlata és közreműködése folytán sikerült is Fáy, péczeli közbirtokos házában nevelőül felvétetni. Ezen állásban, mint nevelő, szerzett tudományait alkalma volt értékesíteni. Midőn Fáy házat elhagyá, ugyanazon minőségben Kis-Zomborban Rónay János földbirtokos házában nyert alkalmazást.

1863. szeptember havában a losonczyi vasútnál alkalmazást nyert. 1865. évben elhunyt Biedersfeldi Binder cs. kir. nyugalmazott ezredes leányát nőül vette és 1868. évi december havában a kassa-oderbergi vasútnál főpénztárnokságra emeltetett. A múlt évben ő Felsője által honvédőrnagygyá nevezetvén, visszatért azon pályára, a hová őt lelke sugallata vonzotta.

Alsó-Szopori Nagy Antal,
magyar királyi honvéd. őrnagy.

ALSÓ-SZOPORI NAGY ANTAL

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1819-ben, atyja százados volt a báró Friemont nevet viselő 9. huszárezrednél. 1832-ben mint teljkor alatti ezredhadapród báró Máriássy 37. sz. gyalogezredbe avattatott és egyidejűleg az olmützi hadapródszázadba vétetett föl. -

1836-ban Bentheim herceg 9. számú gyalog serezedbe tétetett át, hol 1841-ben hadnagygyá léptetett elő s az utásziskola vezetésével bízott meg. 1848. szept. havában főhadnagy lett, és 1848—49-ig a cs. kir. hadseregben szolgált. 1849-től 1850-ig időnkint a 32. sz. gyalog serezed részére toborzó-parancsnok volt, a mi az egrieknek és a vele érintkezésbe jött volt honvédeknek, bizonynyal, jó emlékekben leend még. —

1851. január 11-én kelt magas főhadserg-parancsnoksági határozat folytán rangelönnyel az 5. számú herceg Liechtenstein gyalog serezedbe századossá neveztetett ki. Ezen ezred elment 1859-ben Olaszhonba, nevezetesen Bergamóba, a mely váracsnak Nagy Antal parancsnoka volt, és a hol megbízás következtében ezen erőd megszállási és védelmi tervezetét készíté.

Később Piemontba vonult be, a csatározásokban a Pó- és Sesia vonalon részt vett és azon év május havában a fölállítandó 5 zászlóalj szervezésére Munkácsra vezényeltetett. 1860-ban az akkor alakult 65. számú főherceg Lajos-Győző nevet viselő gyalogezredhez nyéré beosztatását. 1861-ben, miután őrnagyságra való előléptetési jogáról a sorhadban lemondott, azon parancsot kapta, hogy a telepcsapat osztályt Munkáson fölállítsa.

1863-ban ideiglenes hadkiegészítő parancsnok volt, és így föladata vált: az akkori lengyel forradalom következtében, a magyar gácshoni határ megszállását rendezni, a miért a kassai hadparancsnokságtól dicsérő elismerést nyert. 1866-ban ismét ideiglenes hadkiegészítő parancsnok volt, vezette az akkori előkészítési teendőket az általános hadfölszereléshez és a fölszerelést nagyobbára ki is vitte.

Ezen évben megbetegedett és őrnagyi előléptetésben részesült, de egyszersmind nyugalmaztatta is magát.

1869. apr. 18-án Ő cs. k. Felségének és apostoli királyunknak legmagasabb kegyéből honvédőrnagygyá neveztetett ki, a mely hazai intézményü seregbe örömmel, szeretettel és honfiúi ragaszkodással lépett be.

Nagy Antal művelt s közszeretben álló, nemzetét, hazáját s egyszersmind honi irodalmunkat szerető férfiú; jelenleg Beregmegyében Munkácson 35. honvéd zászlóalj parancsnoka.

Nyáregyházi báró Nyáry Adolf,

Magyar királyi honvéd-őrnagy

NYÍREGYHÁZI BÁRÓ NYÁRY ADOLF,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Hontvármegye Bagonya községében, 1832-ik év október hó 25-én. Az alig 16 éves élénk ifjú kiváló hajlamot mutatván a katonai pályához, 1848-ik év elején a jogi tantfolyamról mint önkéntes hadapród a cs. kir. 3-ik számú vértés ezredbe állott, és még ugyanazon év szeptember havában a magyar minisztérium által mint hadnagy a Miklós huszárokhoz beosztatott; — rövid idő múlva azonban ismét a 3-ik számú vértés ezredhez helyeztetett vissza. Ezzel s később a 8-ik számú huszárezreddel részt vett eleinte az 1848-ki magyar szabadságharcban Bécs megszállásáig, utóbb pedig az 1848 — 49-ki olasz hadjáratban, nevezetesen a római birodalom megszállásánál, a hol több vezénylő tábornok oldala mellett mint segéd, majd a szász királyi udvarnál mint parancsörtszt volt alkalmazva.

Főhadnaggyá lett előléptetése után 1849. év végével, a szász királyi szent-Henrikrend lovagkeresztje, — 1856. évben pedig már mint lovassági kapitány a cs. kir. kamarási méltóság jelvényeivel díszítettett fel.

1859. évben saját kérelmére a cs. kir. hadseregi állományba őrnagy rangban tételét, s atyja terjedelmes birtokai egy részének kezelését átvéven, Bagonyán telepedett le.

Nyáry a polgári pályán is csakhamar megkedvelte magát előzékeny s tapintatos társalgási modora által, szülőmegyéje közönségének szeretetét s teljes bizalmát is megnyervén, mely őt a provisorium megszűntével Hontvármegye másod alispáni székébe ülteté s törvényszéke élére állítja.

Ezen polgári állásban találá őt a legmagasb elhatározás, mely szerint 1869. év jul. 26-ikán a magy. kir. honvédséghez mint őrnagy kineveztetvén, egyszersmind a pest-honti 62-dik számú honvédzászlóalj parancsnokságával bízott meg.

A honvédzászlóalj keretének alakulásánál tanúsított fáradhatlan tevékenységgel utólért eredmények már eddig is szakavatottságáról katonai képzettségéről s bő tapasztalatairól tanúskodnak.

Bizton reméljük, hogy a báró, ki nem csak művelt és tanult férfiú, a szó szoros értelmében, hanem egyszersmind tevékeny, szorgalmas egyén, a hadi pályán minden adandó alkalommal hasznos szolgálatot fog tenni a hazának; mint mondják: a parancsnoksága alatti zászlóalj már is egyike a kitűnőbbeknek. S így b. Majthényi a honvédsereghez történt kineveztetése valódi nyeregménynek mondható.

Tánczosi Nyitray József,
magyar királyi honvéd-őrnagy

TÁNCZOSI NYITRAY JÓZSEF,

magyar királyi honvéd-őrnagy,

Született 1811-ben Pesten, s miután ugyanott és Székesfehérváron gymnasiális tanulmányait folytatta s bevégezte, ezalatt nagybátyja Vastag Pál nyugalmazott huszár őrnagy, ki egykor a híres Laudon hadvezér segéd-tiszte volt, magára vállalván további neveltetését, öt évig tartotta házánál.

Ezen öt év valódi tűzpróba volt a még zsenge Nyitray Józsefre nézve.

Vastag Pál unokaöcscse neveltetését katonai irányban valódi spártai szigorral akará érvényesíteni, csupán balul felfogott jószívűségéből, kit Nyitraynak sohasem volt szabad máskép címезnie, mint nagyságos urambátyámnak. Egy törött ablakú folyosón kellett télen-nyáron aludnia, korahajnalban nagybátyját lámpással a szent misére kísérnie, a hol rendesen az átfázott s eltikkadt fiu többször el is aludt; s ha a szakácsné, ki a folyosóra tálalta sovány ebédjét, neki keveset adott enni, s koplaltatta, mi igen gyakran megtörtént, s ő e felett nagyságos bácsijánál panaszt emelt: „jól tette a szakácsné” lőn rendesen a vigasztaló válasz Az aristokratikus bácsi növendéköcscsével minden nap megtétette a huszár hat vágást. Ennek elmardnia soha sem volt szabad.

Azonban e szigora bánásmód ugyancsak helyes ifjúvá képezte ki Nyitrayt, s megedzett emberré tette. De másrészt Vastag Pál különöz modora majdnem veszélyessé is vált a gyermekre nézve, mert midőn egyszer nagyon éhezett, s a nagybátyja által gondosan elzárt kenyérhez hozzá fért volna, nagy mohón s remegve kést rántott elő, s midőn hirtelenkedve abból egy jókora darabot szelt volna: az éles kés megcsúszott s téli bekecsén át a hasába ment, mit csak akkor vett észre, midőn a nagy vérvesztés folytán ájulva rogyott össze. De akkor is szigorú nagybátyja előtt titkolni akarván ez esetet, nehogy bűnhődjék érte, ő is spártai módon bánt el saját ényjével, tudniillik: a még megmaradt darab kenyeret összerágta, megsózta, a vérző sebet azzal tapasztá be, s szerencsésen kigyógyult, a nélkül, hogy a kegyetlen bácsi ezt valaha megtudta volna. E sebhely mai napig is látható. A 6-ik gymnasiális osztályból 1830-ban a 19 ik gyalog soredbe mint közlegény lépett be, hol minden lépcsözetes fokozaton végig haladván, 1840-ben april 1-jén Kmethy György, a dicső emléké magyar tábornokkal együtt hadnagyi előléptetést nyert, szembeötölő csinos külseje, példás magaviselete s szorgalma folytán.

1848. évben, az ó-budai ruhabizottmánynál volt alkalmazva, s midőn a haza védelmére felajánlá szolgálátát, István nádor által az első honvéd zászlóalj-

hoz főhadnagygyá neveztetett; s midőn a zászlóalj az alvidékre a rác-zserb lázadás elnyomására indult, a magyar minisztérium felismervén benne a ruha-bizottmányi szakavatottságot, melylyel a hazának sokkal lényegesebb szolgálatot tehet, mint karddal kezében a síkon: őt az országos ruha-bizottmány szervezésével bizá meg. Nyitray az egész honvéd hadserget, bámulandó gyorsasággal szerelte fel, s úgy szólván észrevétlenül állítá elő a százezernyi egyenruhakészletet. Minek folytán még az 1848-ki országgyűlésen nyilvánosan meg lőn dicsérve erélyes s lelkiismeretes működéseért.

A szabadságharcz folyama alatt három ízben kellett nyakrafőre menekülnie a töméntelen ruhakészlettel, úgymint 1848 végén Pestről Debreczenbe, onnan Nagyváradra, ismét Pestre, s végre Aradra. De az állam vagyonát mindannyiszor szerencsésen megmenté. Ezalatt százados-, őrnagy- s végre alezredesi előléptetést nyert. 1849-ben a végső visszavonulásakor Aradra Lukács Sándor azon javaslata ellenében, hogy a nagy mennyiségű ruhakészlet a Maros vizébe merítessék el, jobb remény fejében keresztül vitte azt, hogy az a hadtest között lőn beosztva. Azonban a jobb remény teljesülése helyett a világosi fegyverletétel állott be, s a közel 3 millió értékű ruhakészlet Aradon a császáriak birtokába esett. Ekkor Nyitray többi társával együtt szintén foglyul esett, az aradi várba vitetett s Haynau vérbírái által kötél általi halálra, megkegyelmezés utján pedig vasban töltendő 16 évi várfogságra s vagyonesztésre Ítéltetett.

1851-ben amnestiát nyervén, égő vágygyal sietett neje- s gyermekeihez Pestre; de a szabadság öröme legott sötét bánattá változott, mert neje férjének még hazaérkezte napján kiadá lelkét. Nyitray a három leánykáját non evelőintézetbe adá, ugyanezen intézet tulajdonosnőjét nőül vette, s az intézetnek elnökévé lett, a gyermekek vonzalmát, a szülők tiszteletét s bizalmát a legnagyobb mértékben kivivta. 1857-ben, kézmunka-kiállítást rendezett, melyből a tanítók nyugdíj alapja javára 333 frt. 50. krt. adhatott által mint tiszta bevételt. 1858-ban a dunaföldvári nagy tűz 700 házat elhamvasztott, a károsultak felségelésére hangversenyeket rendezett, melyek jövedelméből néhány ezer forintot juttatott az illetők javára. 1861-ben, Tolnamegye bizottmányilag számvevőjévé választá őt. Ezekután fiai neveltetése végett Pestre kény telenített vén áttenni lakását, s hogy itt is tétlenül ne vesztegesse idejét, több biztosító társulatoknál mint felügyelő volt alkalmazva, s végre az északi (losonczi) vaspályánál pénztárnoki állomást nyert, 1869. évi július 9 én ő Felsége által magyar királyi őrnagygyá s honvédelmi főruharaktári bizottság elnökévé neveztetett.

Gróf Pálffy-Daun Vilmos,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

GRÓF PÁLFFY-DAUN VILMOS,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Ezen általánosan ismert hercegi család sarjadéka, mint magas állású s nagy vagyonú szülék gyermeke, kisdéd korától gondos, kitűnő nevelésben részesülvén, a hadi pályára volt szánva, s abban való kiképeztetését a bécsi-újhelyi katonai intézetben nyerte, hol kitüntetéssel végezvén a tanfolyamot, az 1-ső számú huszár-ezredhez, mint hadnagy beosztatott.

Ezen tiszti minőségben pályáját folytatva, igyekezetet a hadtani tudományokra fordította, mely törekvése elismerésre találván; elüljárói ajánlatára a gr. Radetzky huszár ezredhez mint főhadnagy előléptetett.

Ezután további kiképeztetése végett a bécsi hadi főtanodába beosztatni szándékozott, de az előkészületek befejezése után, az említett hadi-iskolábani felvétel előtt, az olasz háború tört ki rögtön, mely előre nem látott eset a grófot a zöld asztal melletti teoriák helyett a síkon szerzendő gyakorlati katonai tapasztalásra szólította. — Alapos előkészületei elismerése jeléül kapitánynak neveztetett ki a 4-dik vértés ezredhez, ama utasítással, hogy mint segédtsizt a hadsereg későbbi főparancsnoka, gr. Degenfeld oldala mellett, a hadjáratban részt vegyen, mely hivatásnak tökéletesen meg is felelt.

Az olaszországi hadjárat után, még egy darab ideig megtartva ezen állását, egy magyar huszár ezredhez leendő áttételét ő Felségénél kérelmezvén: a 3-ik számú huszár ezredhez mint századparancsnok áttétetett.

Az 1866-ik évben megújult olaszországi hadjáratban mint vezénylő lovas kapitány részt vett, mely időben a custozzai csata alkalmával századja élén önálló hadműveletek kivételére megbízást nyert.

Sikerülvén a reá bízott terhes és nagy felelősséggel járó feladatot a legjobb eredménnyel végrehajtani, ő ennek elismeréséül Albrecht főherczeg ajánlatára, Ő Felségétől a hadi díszítményű érdemkeresztet nyerte. — A hadjárat folytában vezénylete alatt, az ellenség földjén történt számos kémszemlék alkalmából, többen katonái közül kitüntetésre érdemesítetttek.

Az 1867-iki évben katonai pályáját mint őrnagy elhagyva, 1869-ben a honvéd hadsereg szervezése alkalmával ő Felsége a király által honvéd-őrnaggyá neveztetett ki.

A gróf, ki még legszebb ifjú korát éli, mint alaposan, sőt mondhatni magasabban kiképzett katona, valódi nyereségnek mondható a magy. kir. honvédseregbe, s bizton reméljük, hogy, ha isten élteti, sok hasznos szolgálatot teend a hazának.

Pongrácz István,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

PONGRÁCZ ISTVÁN,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

A jelen munka 27-ik lapján közlött Pongrácz Sándor ezredes testvér bátyja, született 1821-ben Hontmegye Felső-Túr helységében; atyját igen korán elveszte, egyik nagybátyja pártfogása alá vétén, a nagyszombati katonai növeldebe adta őt, leginkább a német nyelv tanulása végett, honnan 1836-ban 14 éves korában a tullni utászok intézetébe mint hadapród vétetett tel, a hol 4 éven át nagy szorgalommal folytatta tanulmányait, s a tanfolyam bevégeztével a 8-ik huszár ezredbe, mely akkor Galicziában állomásozott, hadapróddá lett.

Ez időtájban Európa szerte általános béke honolt, miért is Pongrácz, daczára katonai kiképzettségének, csakis 1843-ban lett hadnagygyá, s csakhamar reá főhadnagyi előléptetést nyert.

1848-ban, midőn a magyar alkotmány életbelépett, mint százados a honvéd táborkarhoz neveztetett.

S midőn a népfajok közötti viszályok, s csakhamar reá a bécsi kormány nyal való ellenségeskedések kitörtek, Pongrácz is szintúgy, mint minden hű hazafi, a hon törvényes szabadságát védve, a schwecháti ütközettől kezdve egész a világosi fegyverletételig tántoríthatlan híve maradt a magyar alkotmánynak.

Jelen volt a bányavárosok téli hadjáratában, úgyszintén a kápolnai, mezőkövesdi tb. csatában.

A tavaszi hadjárat alkalmával részt vett a hatvani ütközetben, Gáspár tábornok oldala mellett, a hol higgadt és eszélyes magaviselete által tisztársai becsülését vívta ki; miről a még élő Gáspár tábornok tanúbizonyságot tehet.

Ezen ütközetben majd hogy életét nem veszté Pongrácz; a mocsáros helyeken átjáratot keresvén, igen előre hatolt, s miután a mieénk korán kezdvén a tüzelést, saját ütegeink lesújtották őt; s csakis a véletlennek köszönheti életét.

A hatvani csata után őrnagygyá neveztetett. Azonban hosszas volna a számos ütközetet előszámolni, melyekben az illető részt vett. Győr bevétele után, a hol szerencsés volt az elsőrsi csapattal diadalmasan bevonulhatni.

Komáromba rendeltetett a fővezérséghez, hogy Nagy Sándor tábornok oldala mellett Vág vizénél mint tábornoki főnök működjék.

Habár ezen kinevezése nem is volt Ínyére, mindamellett odasietett, a hol valóban nagy volt a veszély; mert általánosan ismert az I. hadtestnek a Vágnál elkezdett, Komárom- és Vácznál folytatott csatái, úgyszintén a hosszas hátrálás alatt a Tiszán túl ugyanezen hadtestnek jutott azon súlyos feladat, hogy a főszereg zömét oldalt védve, Debreczennél a nyolczszorta nagyobb orosz erővel megütközzék.

Habár Pongrácz a haditanácsban az ütközet elfogadása ellen szavazott, mindamellett az ellennel szembeszállva, hűn s buzgón teljesíté kötelességét, s miután csakhamar meggyőződött, hogy a vereség részünkről bizonyos, minden törekvését odairányzá, hogy a felállítás lehetőleg fedett legyen, az ütközet éjjeli szürkületig húzódjék, midőn a seregnek minél csekélyebb veszteséggel leendő visszavonulását eszközölhetni remélte. Azonban az ellenség túlnyomó ereje, valamint Nagy Sándor merész, de veszélyes előnyomulása, a muszkák üzésében, az ütközet végzetes eldöntését sietteté.

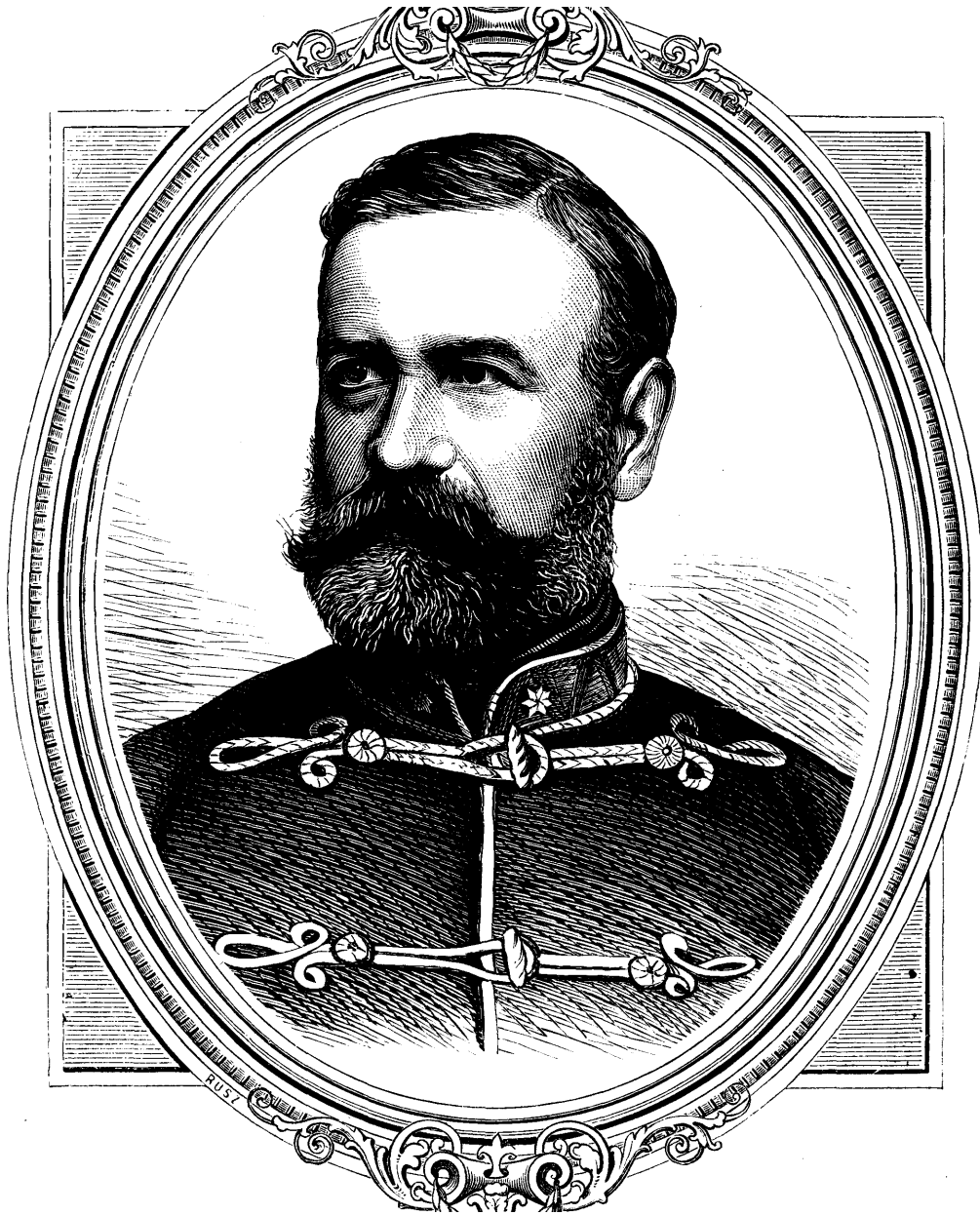
Még az est beállta előtt jóval a jobbszárnynon, a hol Pongrácz állott, történt a magyar seregnek nagyszámú orosz lovasság, úgymint cserkesz, kozák s más csapatok általi megrohanása, mely mindent, mi csak útjában állott, ledöntött és szélyelszórt. A veszteség részünkről nagy volt, de az isteni gondviselés Pongrácz élete fölött itt is örködött.

Midőn Görgey seregével Aradra ért, Nagy Sándor hadtestét Temes megyébe küldte, a hol az Vinga előtt meg is ütközött, hogy majdan utolsók között legyen, kik hazájok védelmében az ágyút elsütötték.

A világozi fegyverletétel után Pongrácz is az aradi várba hurczoltatott, a honnan 3 évi fogsága után kegyelmet nyervén, Hontmegyébe, szülőföldre tért vissza, hol is leginkább, kivált midőn 1857-ben Pákozdy Rózát nőül vette, a katonai tudományokkal s kertészettel foglalkodott.

Pongrácz neve az irodalmi téren is ismeretes: leírta részletesen az 1849-ki debreczeni ütközetet, s némi eszmetöredékeket az álló hadseregről is tett közzé, legújabbán pedig egy cikksorozatot kezdett az újabb harcászatról, ennek folytatása azonban még meg nem jelent.

1869-ik évben magyar kir. honvéd őrnagygyá ő Felsége által kineveztetett.

Posta Ferencz,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

POSTA FERENCZ,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Ezen az 1848/9-diki szabadságharcunk kitűnő hőseinek egyike született Békés-Csabán 1817-ik évben; a hadi pályára való kiképeztetését részint Szege- den, az akkori Vacquand gyalog ezred tanodájában, részint pedig, miután jogi tanulmányait befejezte volna, a magyar testőrségnél nyerte. Az 1848-kinagy- szerű mozgalom alkalmával Pesten levén, mindjárt az első nemzetőri csapatok szervezésénél tevékeny részt vett, mint kiképzett katona főhadnagynak választott, s csakhamar századossá léptettetett elő. Ezen minőségben a pesti honvéd- ujonczozási bizottsághoz, mint annak képviselője rendeltetvén, a 2000 számot meghaladó első honvédekkel ő eskette fel a nemzeti zászló alá a haza alkot- mányára. Posta mint közhonvéd ajánlotta fel a hazának szolgálatát, azonban István nádor főhadnaggyá nevezte őt ki az I-ső zászlóaljhoz. Midőn a magyar nemzet azon tétre sodortott,⁵ hogy önvédelmi harcot kellett vívnia: Posta nagy tevékenységet fejtett ki abban, hogy a rendes sereg tiszteit a haza ügyének megnyerhesse. A pákozdi és schwehátai csaták után századossá neveztetvén ki, Ordódy dandárnok által a Fehér hegységbe Licsko-Gzerován át 500 önkéntes gyaloggal, egy szakasz huszárral és 2 ágyúval rendeltetett, s ezen csapat élén önállóan oly fényes sikerrel működött, hogy hírlapok útján meg lőn dicsérve. Részt vett továbbá Posta a nagyszombati vérengző csatában, mely alkalommal előrelátó intézkedésének sikerült a zászlót s az I-ső honvéd zászlóalj nagy ré- szét a túlsúlylyal benyomuló ellenség által szándékolt megsemmisítés elől megmenteni. Az I-ső zászlóaljat 1849. jan. 6-tól mint tényleges parancsnok vezényelvén, az örökké emlékezetes, számtalan veszélylyel s szenvedéssel járó bányavárosi hadjárat alatt, január 15-én őrnaggyá neveztetett, s Torname- gyében Szinnél a helyi körülményeket kipuhatolván, gr. Schlick osztr. tábor- nok hátvédének állását megtámadá, mely egy osztály porosz vértés s egy gyalog csapatból állván, a falu kertéin menekülésre kény szeritette és 110 lovát fogta el. A kápolnai nagy csata első napján a deprői erdőben egy magyar üteg az osztrák vadászok által veszélyesen fenyegettvén: a tartalék had előtört s az üteget megmenté, de az előnyomuló császári gyalog- s lovas- csapatok által bekerítettett: a beállott esthomály segélyével azonban sike- rült rést nyernie, s éjfél után nagy megkerüléssel Kerecsendre ért. Másnap Kere-

csendnél az erősen szorongatott Harsanyi-féle fél-üteget menté meg Posta egy sikerre páratlan roham által, mely a meredek hegytetőre épen akkor felmászott 12-ik osztr. vadász-zászlóaljat mintegy gomolyba teríté le. A hatvani csatavivásában szintén fényesen kitünteté magát: ugyanis, daczára az ellenség által a szűk utczába intézett sűrű lövéseinek, — ezen, valamint a lángba borult s félig elhamvadt hídon zászlóaljja élén elszántan áthatolt, s az ellenséget fedett állásából kiüzte.

Ezekután dandárnoknak neveztetett ki, s Görgey Arthur Gödöllőn mint egyik legkitűnőbb hősét mutatta be a kormányzónak. A nagysarlói csata után, melyben két dandár vezénylete bizatott réa, a baloldal fedezéséül Győr védelménél találjuk, hol hadosztály-parancsnoknak neveztetvén ki, a visszavonulás vezénylete- s fedezetével bizatott meg. A Komáromnál 1849. július 11-én vívott csatában, az előleges intézkedés szerint: 4 zászlóalj, 2 üteg s 1 század lovasból álló hadosztály parancsnokául tétetett és 2 zászlóalj a sánczok védelmére hagyatván hátra, feladatául tüzetett ki, hogy az országútig terjedő erdőrészt elfoglalni törekedjék, a mit az első rohamra azonnal végre is hajtott. Minthogy azonban a magyar sereg jobb szárnya egyenlő magsságra nem hatolhatott: kemény oldaltűzbe vétetvén, az elfoglalt erdőrészt odahagyni kénytelenített. Ekkor vágatott oda Schulcz ezredes, Klapkának azon nyílt rendeletét hozván, hogy habár a visszavonulás elrendeltetett, de Posta hadosztályának állását meg kell tartani, hátrálnia nem szabad, mindaddig, míg csak helyén megállhat, azért, hogy a sokat szenvedett középpont (III. hadtest) visszavonulását könnyítse. Ezt hallván Posta, azt adá válaszul: „ezen hadosztály itt fog állani mindaddig, míg Klapka tábornok a visszavonulást nem parancsolja.” Miután az erdő széléig előtört ellenség nagy kárt okozott, Posta még két ízben szuronnyal bevette a túlnyomó erő által védett erdőt, s midőn Klapka tábornok személyesen hozta a visszavonulási rendeletet: ő azalatt két zászlóaljjal s egy üteggel erősített hadosztályával ura maradt a harcztérnek s adott szavának. Ezen csata után Klapka tábornok által Posta minden további előléptetésre ajánlatván, alezredesnek neveztetett ki. Ezekután még Zsolczánál volt alkalma a kitüntetésre, a hol 16 ágyúval 5 óra hosszáig tartotta meg állását 48 orosz ágyú ellenében. Posta 1869. évi július 24-én ő Felsége által őrnagygyá neveztetett ki, minthogy 1849 ki alezredesi kinevezése a hivatalos „Közlöny”-ben nem volt közzé téve, s jelenleg a hevesmegyei 49-ik zászlóalj parancsnoka. Ha majd egykor alkalom fog nyílani, bizonynyal magasabb állásban fogjuk őt üdvözölni.

Creini gróf Schweinitz Gyula,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

CREINI GRÓF SCHWEINITZ GYULA,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Gróf Schweinitz született 1823-ban, egy ősnemes sziléziai grófi családból származván, melynek eredete egészen a XI-ik századig visszavezethető. — Őseinek egyike a nagy Corvin Mátyás híres fekete seregében szolgált, valamint egy másik az akkori harczok egyikében Magyarországon lelte sirját. Gr. Schweinitz Gyula, jelenleg magyar királyi honvéd lovas őrnagy, igen gondos nevelésben részesült, s 1848-ik évi márczius havában, alig néhány nappal a nagy mozgalmak kitörése előtt, az 1-ső számú osztrák gyalog ezredbe, mint hadapród lépett. Az ezred ép akkor Milanóban állomásozott, s a grófnak csakhamar alkalma nyílt magát kitüntetni, még pedig az olasz forradalom kitörésének másod napján, Milanóban egy torlasz megrohanásánál, a miért tizedesi előléptetésben részesült. A forradalom 3-ad napján a csapat, melyhez tartozott, egy templom vivására vezényeltetett, melynek tornyáról az olaszok golyózáppal árasztották el a császáriakat, s csakis gr. Schweinitz leleményességének köszönhető, hogy mind egy lábíg oda nem veszték s övéikhez visszavonulhattak. Schweinitz ezen vitéz tettéért az ezüst hős érmet nyerte.

Ugyan e napon egy Radeckzy közhuszárral a Casa Melfinél azutczáteg darab ideig akként tartotta szabadon, hogy a huszár folyvást töltötte a fegyvereket, Schweinitz pedig egyre tüzelt. Gróf Schweinitz a mostani tábornagy Hartung fölterjesztésére még ugyanazon évi april 1-én hadnagygyá nevezte-tett, s századával St. Felice erődbe vezényeltetett, a hol gr. Radeckzy szállása és az erőd között távsürgönyt állíttatott fel, melynek segélyével az ellenséges mozdulatok felett tett észrevételeket a fővezérrel rögtön tudatta. A montanarai és curtotonei ütközetekben mint önkéntes részt vett, egy lovasüteghez osztatott, s erélyes tüzelése által nagy kárt okozott a toszkánai tüzéreknek. Vicenzánál reggeli kilencz órától sötét éjjelig két vetágyú felett parancsnokolt a sveitzer-pápai tüzérségnek ellenében, mely heves és jól irányzott lövései által nagy zavarba hozta, s tán e ponton hátrálásra is kényszerítette volna a császáriakat, ha Schweinitz azon vakmerő eszmére nem vetemedik, hogy az ágyú elébe fogott lovakat messze hátraküldje, s azáltal tüzéreit élethalálra harczolni kényszerítse. Vicenza bevétele után azonnal egy távsürgönyt alapított Veronától Mestreig, melyet később egészen Mantuáig kiterjesztett. A velenczeiek

kitörése után Mestrét eltorlaszoltatta, mely munkálat, több árokkal és felhárnyással, felette rövid idő alatt elkészült. 1849. augusztus hóban főhadnagyi előléptetést nyert a főtáborkárnál, midőn egyszersmind Magyarországra vezényeltetett, a hol Aradon a dandárhoz osztatván, a hadügynél alkalmaztatott. Ezen minőségben bő alkalmá nyílt szabadságharczunk szerencsétlen hőseivel, kik ott mint foglyok sínlódtak, szeliden és lovagiasan bánni, a mit gr. Schweinitz valóban tetteleg tanúsított is. 1854-ben Galicziába helyezték át, melynek megszállása után több külföldi lapokban oda nyilatkozott Schweinitz, hogy az osztrák hadsereg rendszere elhibázott. Az 1859-ik év elérkezett, s már egy évvel ezen hadjárat után megírta „A hadsereg leszállítása” s 1861-ben „A hadsereg újonszervezési javaslat” című munkáit, melyek ez időben nagy feltűnést okoztak. Schweinitz már azon időben az általános védkötelezettségre utalt, területi osztályokat hozott javaslatba, valamint a honvédszervezést, mint a birodalom erejének kifejlesztésére nézve nélkülözhetlen tényét indítványozá, s minden tartózkodás nélkül kimondá, hogy az ezred tulajdonosok szűnjének meg, s az ezredek városok után neveztesse el; úgy szintén a hadseregnél való kezelésekre s a főtisztokra a vizsgaletételt javasla; szóval számos újítási tervekkel lépett fel, melyek később valóban létre is jöttek. Cikkek s röpiratok hosszú sora származott tollából, melyek Berlinben jelentek meg a Bach-rendszeréről, melyet ő élesen megtámadván, lelke mélyéből roszállá s minduntalan azt feszegeté, hogy mindaddig az osztrák birodalom jóllétének kifejlődésére gondolni sem lehet, míg csak Magyarország legitimitása helyre nem állítatik. Ugyanezen időben írta „Attila és vörös frak” című brochure-jét, melyben különösen a magyar kérdés körülményesen tárgyaltott, a mely akkor a lapokban megjelenván, nagy feltűnést okozott. 1866-ik év előtt rövid idővel „Ausztia jövője és hadserege” című művet írt, melyben az akkor fennálló osztrák hadsereg alapelveit szintén szakértőleg megvitatja, úgymond: hogy ha a bajon javítva nem leend, az egyensúly megbomlik, s Ausztriának nem az a feladata, hogy Németország felé hajoljon. Az 1866-ik évi végzeteljes porosz háború utáni télen „Védttörvény”, 1867-ik nyarán pedig „Védtkérdés” című műveket írt. Végre mint őrnagy a honvédsereghez neveztetvén, a m. k. miniszterelnökséghez osztatott. Gr. Schweinitz nem csak jeles katona, hanem irodalmi tehetség is, s a magyar nyelvet nagy szorgalommal tanulmányozza.

Szabó János,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

SZABÓ JÁNOS,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1819. december 24-én Borsodmegyében Miskolczon, atyja korán elhadt Kisjósmai Szabó János földbirtokos volt; nyolcz éves korában anyai gondozás alá árván maradt.

Tanodái tanulmányait Miskolczon kezdte, folytatta Egerben, és végezte Pesten, innen a mérnöki pályára lépett, és mint mérnöksegéd Aradmegyében a pécskai kir. kincstári uradalomban működött.

A 48-ki viharos események kezdete Csanádmegyében Maros-Palotán érte őt, honnan a Szegeden alakulni indult III-ik zászlóalj zászlója alá, mint első közhonvéd a közös haza védelmére felesküdt. Szegedről azonnal Ó-Becsére a nagy hős Damjanich, akkor még őrnagy s zászlóalj-parancsnok alá vezényeltetett, a hol hat hét eltelte után Gosztunyi István, (ki később Szolnoknál ágyúgolyó által jobb karját veszté s elhalt) és Gorove Antal pajtásaival, Damjanich ajánlatára, ő Felsége 5-ik Ferdinánd magyar király által hadnagygyá neveztetett.

Résztvett minden egyes csatában, hol a derék III-ik zászlóalj küzdött, nevezetesen: a bánáti első hadjáratban, a szolnoki véres ütközetben, hol főhadnagygyá neveztetett, továbbá a tápió-bicskei, isaszegi, váczai, nagysarlói fényes harcokban, melyek után századossá léptetett elő, és Komáromnál a Illik osztályú érdemjellel díszítettetett fel; ott volt Budavár ostrománál, hol a hágcson mászott fel a várfalakra zászlóalj jávai; Budavár bevétele után zászlóalji parancsnokká, s csakhamar a dicső III-ik zászlóaljnak őrnagygyává neveztetett, s így fokozatos előléptetéssel a honvéd III-ik zászlóaljnak közvetlen Földváry Károly után közhonvédből őrnagygyá lett.

Komáromtól a visszavonulási harcban zászlóalji jávai mindenütt résztvett; a világosi katasztrófa után, mint törzstiszt az aradi várba záratott, haditörvényszék elébe állítatott, minthogy azonban 48 előtt az osztrák hadseregbe nem szolgált, Bethlen Gergely és Teleki Sándor ezredesekkel együtt kegyelem útján négy havi várfogság után, a sorozóbizottság elébe állítatott, hol mint untauglich megszabadulván, a székely földön, Marosszék kebelében és Baczka-Madarason mint földbirtokos, a gazdasági téren foglalkozott nagy szorgalommal, kitartással, és példás szép sikerrel, melynélfogva a polgári életbe

a nehéz idők daczára is tekintélyes állást vívott ki magának, családjának pedig jóllétet. Nem vágyott hivatalos állásra, és sehol nem hivataloskodott, hanem 1850-től tekintélyes földbirtokán élt, mint szenvedélyes gazda és boldog családapa.

A marosszéki és maros-vásárhelyi honvéd egyesület elnökévé, az országos honvédség ülésre képviselővé, és a Maros-Vásárhelyt felállítandó Bem-szobor bizottmányának elnökévé választatott meg. 1869. július 26-án pedig ő Felsége által m. k. honv. őrnagygyá és a maros-vásárhelyi 27. ik nagyobb részt székelyekből álló h. zászlóalj-parancsnokává neveztetett.

Óhajtjuk, hogy a parancsnoksága alatt álló 27-ik székely fiúkból álló zászlóalj, méltó utódja legyen a 49-ben vezénylete alatt álló hős III-ik zászlóaljnak.

Nem hagyhatom említetlenül. Szabó János 1848^{8/9}.ben tanulótársam lévén Egerben; s már akkor, mint serdülő ifjú, minden adandó alkalommal rettenthetlen bátorságot s lélekjelenléletet tanúsított, s mindamellet, hogy zsenge korához képest igen komolyan viselé magát, ifjú pajtásainak közszereteté birta. Mindenki azt jósolta, hogy adandó háború alkalmával szerencsét tehet, jeles ember fog válni belőle. Olykor a gyermek-jóslat is beteljesedik.

Sztankó Samu,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

SZTANKÓ SAMU,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született Eperjesen 1815-ben polgári szüléktől és az ottani protestáns lyceumban, mint mindig kitűnő tanuló végezte a gymnasiumi osztályokat. Tanulmányait a debreczeni collegiumban folytatván, nagybátyja házánál megismerkedett katona tisztekkel, kedvet nyervén a hadi pályára — alig 17 éves ifjú a 62-ik gyalog seregre lépett be, — de zsenge koránál fogva kezdetben leginkább csak irodákban alkalmaztatott.

Akkori időben az ezred tulajdonosok sokszor visszaéltek kinevezési jogaikkal; — a hadapród-őrmester Sztankó is, ámbár ezredesétől több éveken át hadnagyságra ajánlatot — mégis 10 évig kénytelen volt óhaja teljesedésére várakozni.

Hadnagyi állásában Pesten a magyar irodalommal is foglalkozott úgy-mint: „Vezérfonal a tábor-őrizeken” című munkát adván ki, mely a francia-afrikai háború és az oktató szabályzat egyik fordítása, s melynek köszönheti, hogy a budai Generalcommando által gr. Batthyány Lajos, akkori miniszterelnök mellé rendeltetett segéddé nemzetőri ügyekben. Ezen minőségben legelőször is az alakítandó 10 honvéd-zászlóalj tervezete- és költségvetésével bízott meg, azután július 2-án Belgium- és Angolhonba küldetett a honvédség számára fegyvereket szerezni. — Buzgó eljárásáért az egész minisztérium által megdicsértetett. Három hó alatt 24,355 lőfegyver szállítatott és érkezett Magyarországra; — csak az utolsó szállítmány 1600 db. Bécsben októb. 6-án a felkelő nép által lefoglaltatott.

Visszatérve a hazába, a sereghez kívánczolt, és már mint honvéd-százados részt vett a schwehádi ütközetben; azonban újra felszólított, a honvédelmi bizottmány által: menne ki Belgiumba gyutacsgyár gépeket szerezni. Ez nem hajlama szerinti feladat volt, mert a fegyverszállítás nyíltan történt, itt pedig titkon kellett működni. — Mindazáltal meggondolván, hogy hiában van 24 ezer fegyver, ha nincs gyutacs, erőt vett hajlamán és a szerencsétől kísértetve, Galiczián át behozta a gépeket. A gyárt eleinte Pesten, majd Windisehgrätz előnyomulásakor N.-Váradon állíttatta fel.

A becs- és harczvágy nem engedte őt e helyen maradni, hanem a működő hadseregbe leendő beosztásáért folyamodott. Január 1-én őrnagygyá neveztetvén

ki, átvette a 49-ik honvéd zászlóaljat Tisza-Füreden, melynek felszerelését és hadigyakorlatát bevégezvén, azt minden csatában dicsérettel s mondhatni, győzelemre vezérelte egészen július 4-ig. — A válságos napok után Sztankó őrnagy is bajtársaival együtt Aradon 12 évi várfogságra Ítéltetett, honnan 6' Felsőge megkegyelmezése folytán 3 év után kiszabadult.

Habár a katonai pályához mindig nagy hévvel ragaszkodott, mégis mint földbérlő igyekezett magát fentartani, mígnem 1859. évben a pesti helvét hitvallású község által gymnasiumi tanári állomással megkínáltatván, azt elfogadta, s 9 éven át közmegelegedésre betöltötte, számos tanítványaitól a legnagyobb tisztelet- és szeretettel kísérve.

1869. évben 0 Felsőge a király által m. kir. honvéd őrnagygyá és 44. zászlóalj parancsnokául neveztetvén, jelenleg Nagy-Károly állomása helye.

Sztankó őrnagy tudományilag művelt, honi nyelveken kívül franczia, angol és olasz nyelvekben jártas, sokat utazott egyéniség, a ki haladt kora daczára is ifjú elevenséget párosít szorgalommal és higgadt gondolkodás móddal.

Tolnay Gábor,
magyar királyi honvéd-őrnagy.

TOLNAY GÁBOR,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Selyei és sz.-lászlói Literáti Tolnay vagy Tárty Gábor született 1822-ben maros-széki Folyfalván. Elemi oktatásban Erzsébetvárosban s Nagy-Szebenben részesült, s igen korán előbb szebeni, majd a kezdi-vásárhelyi katona növeldébe adatott, tanulmányait Maros-Vásárhelyen végezte. 1847. végén külföldi utazásából hazatért 1848-ban ősszel már egy zászlóalj élén találjuk őt, melyet midőn Maros felé vezetne, Kuttyfalván táborozó székelységet a császáriak visszavonulásra kényszerítették. Tolnay, ki Dátoson feküdt, ezen leverő hir hallattára a Maros kompjához sietett zászlóaljával, mit a császáriak észrevevén, visszahúzódtak, s ekként helyreállott a közlekedés. Midőn Gedeon Maros-Vásárhelyhez közeledett, épen akkor kapott Tolnay rendeletet a vásárhelyi sereghöz való csatlakozásra, azonban odaérvén, a város végén, már dragonyos előőrsökre talált, miért is kénytelen lőn a Bandi tetőre visszavonulni, összehívta a zászlóaljakat, melyek közül csak 4 század volt lőfegyverrel felszerelve, s elébök adván a történeteket, kérdé: kik akarják követni, hogy az ellenségen keresztül vágva magukat, Kolozsvárra juthassanak? Hatszázan rögtön vállalkoztak. Ezekkel Tordán át Kolozsvárra érkezett.

Szilágy-Somlyónál Bem tábornok vezérlete alatt Tolnay zászlóalja volt a legelső, mely Deésnél a jégen áthatolván, a császáriakat visszavonulásra kény - szeríté. Midőn már a 87-ik zászlóalj kiegészítettett, Tolnay Herkalovics ezredes parancsnoksága alatt Megyésre rendeltetett, Puchner sergének feltartóztatására.

A frekki hidat az ellen elfoglalva tartotta, Csikorgó hideg éj volt, a honvédek meguntak a hó tetején állani, lábuk majd elfagyott. Ekkor Tolnay azt kérdé: „fiuk! ki vállalkozik a hídon átmenni?” E kérdés általános viszhangra talált. Az első század rögtön nyomban követte, de bármily csendesén haladtak is, a hídon egy 3 fontos ágyú dörgése fogadta őket, azonban a honvédek általános fegyvertüze elűzte az ellent, mely csak Brassóhoz közel Feketehalomnál állott meg és ott fogadta el a csatát, melyben a sereg balszárnyát Nagy Dániel őrnagy, a középpontot pedig Tolnay Gábor vezényelte. 3 órai véres harcz után magyaroké lőn a győzelem.

A Lúgos ellen intézett hajnali támadást, mely igen jól sikerült. Tolnav vezette; harmadnapra Bem tábornok őt Puchner visszaverésére Detta felé

küldé. Dettán a temesvári postát sikerült elfognia Tolnaynak, melyből megtudá, hogy Puchner Karánsebesnél igyekszik áttörni; azonnal tudósítá Bemet, hogy ő ennek következtében visszahúzódott Lúgos közelébe, Temesvárral szembe. Ezen intézkedést igen helyesnek találta a tábornok, s Tolnayt egészen Temesvár alá küldte, másnap pedig 4 század honvéddel, négy ágyúval s egy század huszárral Becskerek felé indítá, azon meghagyással, hogy azt bevegye. Becskerektől két órányira az ellenségnek egy századját megtámadta, s egészen a városig visszavonulni kényszeríté, azt színlelvén, mintha Lázárfalvát akarná elfoglalni, mely az ellenség visszavonulási vonalát képezte. A csel sikerült, mert éjfél előtt már jelentették, hogy a város üres, hol az osztrákoknak vagy 8000 emberük s 12 ágyújuk volt. Fehértemplom bevétele után szabadságot kért Tolnay, roncsolt egészsége helyreállítása végett; az oroszok betörése az előpataki fürdőbe találta őt, honnan azonnal Bánságba sietett, s zászlóaljját Szeghegynél találta Guyon hadtestében, mint tartalékot, a hol Jellacsics által hajnalban megtámadtattak. Tolnay tartalék zászlóaljával csakhamar a balszárnynon termett, s 2 ágyújával az egész ellenséges balszárnycsoportot visszahúzódní kényszerítette, melyet a magyarok jobb szárnya észrevevén, kettőzött erővel adván a lökést, s a győzelem a mieink részére dőlt el. Továbbá részt vett Tolnay Titel ostrománál, a szegedi csatában, hol a táborban hanyatlani kezdett fegyelem helyreállításának nagy tényezője volt. A Szegedtől Temesvárig való visszavonulást Tolnay-, Máriássy-zászlóalj, néhány osztály lovasság s néhány ágyúüteggel fedezte. A temesvári csatában különösen kitüntette magát zászlóaljával, egyetlen csapat levén, mely két tömegben annyira előnyomult, hogy saját ütegeink ellenségnek tekintvén, beletűzeltek a 87-ik zászlóaljba. Tolnay zászlóaljja mindig a legnagyobb rendben vonult vissza, s midőn Lúgosra ért, azon dicséretben részesült, hogy ő az egyedüli zászlóaljparancsnok, a ki oda zászlóaljával beállott, minthogy a többi zászlóaljok szélylyel voltak hulladozva. Guyon is igen nagy hévvel fogadá őt, épen haditanácsot tartván akkor. Lúgosról Erdélybe vonult s Dévánál letette a fegyvere. Déváról Szebenbe vitték, a hol besorozás alá került, de mint hadképtelen hazabocsáttatott, azonban Maros-Vásárhelyen újra be akarták sorozni, de felülvizsgálat után újra fölmentették. Husz év múlva ismét megfordult a koczka, s Tolnay Gábor ő Felsége által honvéd őrnagygyá s a 20-ik zászlóalj parancsnokává neveztetett Gyula-Fehérvárra.

Török József,
magyar királyi honvéd-őrnagy

TÖRÖK JÓZSEF,

magyar királyi honvéd-őrnagy.

Született 1825-ben háromszéki Békfalván. A hadi pályára szánva, már kora ifjúságától fogva a kézdivásárhelyi és nagyszebeni katona-intézetben neveltetett, mígnem 1839-ben a 2-ik székely gyalogezredbe mint hadapród belépett. A magasabb katonai kiképzést a tulni utászkari iskolában nyerte.

A tulni intézetből 1843-ban kilépve, a 2-ik számú huszár ezredbe tétette magát által, a hol 1845-ik év elején al-, majd 1848-ban főhadnagyi előléptetésben részesült. Az 1848-ki forrongó események Bánátban érték őt, főhadnagyi minőségben.

Készít vett a ráczok és szerviánok elleni legelső harcokban, még pedig a legis legelső ütközetben Alibunárnál; 1848. június 26-án a „Pesther Zeitung”-ban Török Józsefnek e harcban tanúsított magaviselete s eljárása dicsérőleg ki van emelve.

1848. november havában az újonnan alakult 17-ik számú Bocskay huszár-ezredhez tétetett át, melynek 1-ső osztályát főszerelé, s annak parancsnokságával egyszersmind fel is ruháztatott, egyidejűleg a II-ik hadosztályhoz. Aulich tábornok parancsnoksága alá helyeztetett.

Az 1849. april 5 s 11-ki Kákos mezején vívott csatákban ujoncz huszáraival kitüntette magát, miután 3 röppentyű-telepet elfoglalt, mely hősi tettének jutalmául őrnaggyá neveztetett ki.

Buda várának bevételéig Aulich hadtestében szolgált, azután egy egészen újonnan alakult osztálylyal (ugyanazon huszár-ezredből) Pétervárad alá Guyon táborába vezényeltetett. Azonban mielőtt rendeltetése helyére ért volna; Topolyánál (Bácskában) Igmándy ezredes dandárával találkozott, mely szintén Guyon segélyére vala menendő. Ekként Igmándy haderejével egyesülvén: a Szeghegy községénél táborozó Jellachich bán 6 osztály lovasságát hevesen megtámadták s útjokból elkergették.

Guyon még azon nap este szintén oda érkezett, s néhány nap múlva Jellachich tábora felett nagyszerű győzelmet vívtak ki a magyarok. Mely alkalommal Török lovas csapatjaival a félig felrakott verbászi hídon átkelvén, Jellachichnak ott levő hadait annyira szétzavarta, hogy Ó- és Kis-Kérnél megfőtt eledelöket edényestől együtt ott hagyták.

Részt vett a józsefházi és Titel alatti harcban; továbbá a szegedi, valamint azután mindennap előforduló csatározásokban, egészen a, temesvári nagy ütközetig, valamint a Lúgos és Facset alatti végküzdelmekben.

Facsetnél a hadtest széteszolván: 3 lovas osztály-, 2 század gyalogsággal s több ágyúüteggel Soborsinnál a Maroson átkelvén, Nagyváradnak indult azon szándékkal, hogy a parancsnoksága alatti Bocskay huszárokat, kik szabad hajdú fiákból állottak, haza vezesse. Eme szép törekvése azonban nem sikerülhetett, mert az utak sűrűn el voltak zárva az egyesült osztrák-országi csapatok által. Nagyváradon le kellett rakni a fegyvert, aug. 21-én, az úgynevezett Révay-kertben.

Töröknek mindamellett Nagyváradról sikerült menekülnie, némely befolyásos egyének segítségével. Kolozsváron letartóztatása után hasonló szerencsével kisiklott a fogság és elítéltetés elől; mindamellett birtoka elkoboztatott.

1850-1861-ig mint haszonbérelő tengődött, mígnem az akkori alkotmányos élet helyreállításával K.-Szolnok megyében szolgabírónak választatván; ezen minőségben egészen az 1869-ik évül. 26-ig megmaradt, midőn ő cs. kir. apostoli Felsége által a magyar királyi honvédsereghez őrnagygyá neveztetett. Török József 1849-ben mint alezredes fejezte be hadi pályáját, ezen minőségbeni kineveztetése azonban a hivatalos „Közlöny”-ben már közzé nem tétethetett. A szabadságharcában tett szolgálatai- s magaviseletéről a még ma is élő tekintélyes tanúk, úgymint Asboth Lajos (1848 — 49-ik tábornok), Szathmáry Mihály (1848 — 49-ki ezredes), Kürthy István (jelenleg országgyűlési képviselő stb.) tehát leginkább bizonyoságot.

Török József nem csak szenvedélyes és kiképzett katona, hanem egyzersmind a honi irodalomért nemesen buzgó, művelt szellemi férfiú.

Bódogh Albert,

Magyar királyi honvéd ezredorvos

BÓDOGH ALBERT,

magyar királyi honvéd ezredorvos.

Született 1829-ben, Borsodmegye Nemesbikk községében, régi nemes családból. Atyja, Bódogh Péter, a forradalom előtti időkben közbecsülésben álló megyei tisztviselő, anyja a családi erényekben kitűnő Szegő Erzsébet volt. Mint gyermek, előbb szülőinek örökös felügyelete mellett, gondos házinevelésben részesült, majd Miskolczon kezdé meg iskolai pályáját, melyet később Kassán azután Debreczenben folytatván, hol mint jogot végzett ifjút találtak az 1848-ki események. Ő is, mint oly sokan, fogékony szívvel s ifjú lelkesedéssel a nagy események iránt, tetteles részvételre buzdulván, honvéd lett. Ekként szolgálva a hazát, főhadnagyságig emelkedett s részt vett csaknem az egész szabadságharca hadjáratában. Ott volt a 2-ik kassai, tarczali, kápolnai, bicskei, isaszegi, váczai, nagysarlói csatákban, kerepelt Budavár bevételénél — és még azután Debreczennél, Komáromnál, egészen a szomorú emlékü világosi fegyverletételig — a mikor ő is osztá a haza védői közös sorsát, s bujdokolva és sok bajjal ért vissza szülői lakába. S még azután is egy ideig kiteve a rablásoknak: végre az 1849-ik év végén Pestre ment, s az egyetemen megkezdé orvosi tanulmányait. Pesten mint medicus három évig tanulván, ez idő alatt Szentkirályi Mórnál nevelősködött. Majd ezután, orvosi teljes kiképeztetése végett, két éven át Bécsben időzött, ez idő egy részét egyszersmind a nagy emlékü gróf Széchenyi István fiai mellett, mint házinevelő töltvén el. Egyetemi tanulmányait bevégezve, az orvosi szigorlatokat 1855-ben kitűnő sikerrel tette le, s mint gyakorló orvos Borosjenőre hivatott, egy ottan akkor-időben alapított kerületi új kórház berendezésére és igazgató-orvosul. Innen 1858-ban Nagy-Szalontára ment; s ott mint városi főorvos 1861-ig hivataloskodott, — midőn a hírből és névből folyvást emelkedő ifjút, szülőföldje Borsodmegye egyik főorvosának választá, mely állomásán azonban csak azon év december haváig maradt, mivel az ismét bekövetkezett absolut kormány alatt szolgálni nem akarván, a megye többi alkotmányos tisztviselőivel együtt ő is leköszönt. Ekkor lakását állandóan Miskolczra tette át, s ott mint magán gyakorló orvos folytatta tovább pályáját. Mígnem a mindenfelől nevéhez csatlakozó bizalom, az 1867-diki alkotmányos tisztújítás alkalmával, őt ismét Borsodmegye főorvosi állomására emelte. Mely hivatalt jelenleg is, elismerést

érdemlő” buzgósággal és szakavatottsággal folytatva, ez állomásán érte azon kitüntetés, hogy a „magyar orvosok és természet-vizsgálók”-nak 1868-ban Egerben tartott közgyűlése alkalmával a következő évre Fiúméba tervezett közgyűlés egyik titkárául választott. E titkári minőségben 1869-ben Fiúméban csakugyan közmegelegedéssel szerepelvén: a nagy gyűlésen egyszersmind — melynek napilapját is ő szerkeszté — a Darwin-féle teoriáról értekezett — mely nemcsak általános tetszéssel fogadtatott, hanem érdekessé vált ama körülménynél fogva is, hogy a német tudományos lapok ez értekezéssel csak nem egyidejűleg és irányadó hangon szólaltak fel, azon óhajtnak adva kifejezést: vajha a német természettudósok gyűlésén — mely a fiúmei magyar gyűlés után alig pár hét múlva Insbrukban ült össze — valaki a Darwin teoriáról értekeznék! Bódogh Albert azonban, az illető lapok ily óhajtnak s a készülődő német tudósokat Fiúméban már nemcsak megelőzte — hanem a nagy fontosságú és oly igen korszerű elmélet ismertetése s kész értekezése által a nagy gyűlés közönségét kellemesen lepve meg, s magát egyszersmind a tudományok fejlődésének az e nembeni haladás figyelmes kísérőjeként mutatta be. E jeles értekezésen kívül a „borsodi orvos- és gyógyszerész egylet” által rendezett népszerű felolvasások alkalmával is több ízben szerepelt; s értekezései közül néhány, az „Orvosi lapok”-ban jelent meg. Másnemű irodalmi munkásságáról pedig a többi orvosi és nagyobb napilapok hasábjai tanúskodnak. Bódogh Albertnek ily módon, s nyilvános pályáján szerzett érdemeihez járul még ama kitüntetés is, mely szerint őt 1869-ben, a magas kormány a 48-ik honvéd zászlóaljhoz századosi ranggal orvosul nevezte ki. E hivatalában s úgy is mint borsodmegyei főorvos egyiránt tevékeny, buzgó és lelkiismeretes. Minél fogva őt iránta folyvást növekedő tisztelet és becsülés környezi — melyet nemcsak ez oldalról, de más különben is tudományos készülsége, külföldi utazásaiban szerzett gazdag tapasztalatai, mint szintén az európai nyelvekbeni jártassága — és társadalmi míveltsége folytán méltán megérdemel. Magán életét tekintve is, ő egy azok közül, kik az értelmi míveltséggel a nemesszívűséget párosítják. Minden korszerű s hazafias ügyet részvétellel pártoló, jótékony és áldozatra kész. Mely érzést nevel nála, hozzá hasonló s művelt lelkű neje Szepessy Malvin, kivel 1868-ban kelt össze — és azóta különösen, háza. az előbbkelő s művelt társadalmi osztály, gyakori vendéglátó kellemes gyűlhelye lön.

Hamary Dániel,

magyar királyi honvéd ezred-orvos.

HAMARY DÁNIEL,

magyar királyi honvéd ezred-orvos.

Született 1826-ban márczius 26-án Tata városában. Tanulmányait már 6 éves korában kezdé, fűgencz, heves természetű, de jó szívű gyermek volt; gondos szülei mindent elkövettek kiképeztetésére; otthon taníttatták, mígnem a felsőbb tantárgyak hallgatására a pápai helv. hitv. collegiumba küldték. Hamary már zsenge korában nagy hajlamot mutatott a költészetre, mígnem a felsőbb osztályokban a természettudományok iránti tanulásvágy ébredt fel lelkében, melyekben a hírneves tanár Tarczy Lajos alatt nagy haladást tett. A jogot szintén Pápan végezte a jeles jogász, Zádor György tanársága alatt. Hogy mennyire szerették s tisztelték tanuló társai, onnan tűnik ki, hogy a pápai önképző társulat jegyzőjének választá, a melytől két általa írott műveért dicséretet nyert. Már jogász korában a „Divatlap”-ba s a győri „Hazánk”-ba cikkeket irt. 1847-ben a pesti egyetemen az orvosi tudományokat kezdé hallgatni, a hol márczius 15-ike találta őt. A Trattner-Károlyi házban Vasvári Pál elnöklete alatt alakult ifjúsági körben olvasta fel Hamary „Xem kell szerzetes rend” című értekezését, mely kinyomatott s nagy hévvel fogadtatott. Ott volt márczius 15-én azon lelkes honfiak, Petőfi, Jókai stb. között, kik reggel a Pilvax kávéházból alig 7 — 8-an megindulván, csakhamar ezrekre szaporodtak, hogy a nemzet nagy óhajtásának kifejezést adjanak. Pestről Tatába ment s a nemzetőrök közé állván, jelen volt a schwecháti ütközetnél. Onnan haza érkezvén, egy szabad csapat állítására nyert engedélyi, ez azonban létre nem jöhetett, mert Windischgratz csapatai csakhamar előzőnlék a vidéket. Tatában alakult 99-ik zászlóaljba lépett, s Komáromban mint közvitéz hat hétig, egész odaadással, sánczkészítéssel foglalkozott, mígnem a kitűnő Krivácsi József tüzér-ezredes maga mellé vévén őt, a napi parancsok fogalmazására alkalmazta, s tüzteli, buzdító irányával nagyon meg volt elégedve. A szabadságharcz vége felé, a világosi fegyverletétel után, midőn Komárom körül volt zárolva: Krivácsi ezredes Hamaryt ajánlá kémül kiküldeni, biztos tudomás megszerzethetése végett. E vár átadásakor mint hadnagy távozott a dicsőség színhelyéről. A pesti egyetemen újra elkezdé az orvosi tanok hallgatását, azonban 1850-ben gyakori zaklatásoknak volt kitéve, négy ízben idéztetett meg, titkos feladás folytán, míg végre az új épületbe (Neugebaude) zár-

ták. Ez alkalommal hatan állottak egyszerre a hadi törvényszék előtt, midőn az ítéletet felolvasták. Az elsőt akasztófára, a másodikat golyóhalálra, a harmadikat élethossziglani fogságra, a negyediket húsz évi lánczban töltendő sánczmunkára, az ötödiket tíz évi börtönre ítélték. Képzeltetni, mit érzett Hamary eme fokozatos büntetések felolvasása alatt; mily kínos gyötrelmek marczangolták keblét, míg végre ő is meghallá a sorsa feletti határozatot, mely őt szabadon bocsátani rendelé. — Mint orvostudort Balassa tanár báró Orczy-néhoz házi orvosnak igen melegen ajánlotta de ő szülő városába tért vissza, a hol szaktudománya gyakorlatán kívül is nagy tevékenységet fejtett ki, a társadalmi, ref. egvházi, a lap- és szakirodalom terén. Műkedvelői előadások létrejöttén fáradozott, Kazinczy-üunepélyt rendezett, kaszinók alakítását sürgeté szóval, lapok utján stb. 1859-ben házasságra lépett Ruysz Izabellával, s azóta boldog családi életet él. 1860-ban Pesten Poor Imre és Batizfalvy Samu tudorok előtt megpendíté a „Gyógyászat” című szaklapot, mely csakhamar létre is jött. 1861-ben Tata városa tanácsosának s kórháza vezetőjének, Komárom-megye pedig bizottmányi tagjának, és később tiszteletbeli főorvosának választá meg. 1863-ban pedig a „Neszmélyi borászati társulat” pénztárnokságával bíztá meg őt, melyről azonban leköszönt. úgy szintén 1864-ben a budapesti orvosegylet levelező tagjának választatott. A m. orvos könyvkiadó-társulatnak alapító tagja lett. 1867-ben a tatai honvédegylet által Perczel Mórt Brüsseltől hazahívta, mit a tábornok egy hozzáintézett levélben melegen megköszönvén, politikai nézeteit is közölte vele. Mindezek után azonban Hamary Dánielnek irodalmi tevékenységét kell kiemelnünk, ki nemcsak az orvosi szakban, hanem a szépirodalom terén is tanúsított tehetségét. A „Vénytan”-t fordította, a „Szívbetegségek” című önálló munkáival, valamint az „Orvosi Hetilap” s a „Gyógyászat” lapban számosan megjelent szakcikkeivel gyarapítá e szakmát. Nagy Ignác által szerkesztett „Hölgyfutár”-ban „A görög vallás”⁴ költői szempontból, továbbá „Tilos a bemenet” című beszélye, „A szép Melinda” s a „Tüskés dalok” önálló művei, s végre mintegy 30 lapban szórványosan megjelent több rendbeli cikkei írói munkás tevékenységéről tesznek tanúságot. Mindezeknél azonban a „Komáromi napok 1849-ben Klapka honvéd tábornok alatt” című művével legmaradandóbb írói nevet vívott ki magának, mely felett Klapka tábornok teljes megelégedését nyilvánítá. A fiumei magyar orvosok nagygyűlése alkalmával mint titkár működött s érdekes értekezést tartott. 1869-ik évi aug. 13-ikán ő Felsége által a 64-dik honvéd zászlóalj orvosáá neveztetett ki, s jelenleg is Tatában lakik.

TARTALOM.

	Lap.
1. József főherczeg, a magy. kir. honvédsereg fővezére.....	1
2. Gr. Andrássy Gyula, m. k. honvédelmi minister.....	5
3. Gr. Vay László, ni. k. honv. őrnagy s ő fensége József főherczeg főudvarmestere.....	9
4. Ghyczy Béla, m. k. honvéd ezredes	15
honvédelmi ministeriumnál	
5. Hauser Károly, ni. k. honvéd őrnagy.....	19
6. Graef Ede, m. k. honvéd tábornok, kolozsvárkerületi parancsnok.....	23
7. Pongrácz Sándor, m. k. honvéd ezredes, pestkerületi parancsnok	27
8. Czillich Ede, ni. k. honvéd ezredes, budakerületi parancsnok	31
9. Dobay József, ni. k. honvéd ezredes, pozsonykerületi parancsnok.....	35
10. Máriássy János, m. k. honvéd ezredes, kassakerületi parancsnok.....	39
11. Horváth János, m. k. honvéd ezredes.....	43
12. Terstyánszky Ágoston, m. k. honvéd ezredes.....	47
13. Tóth Ágoston, m. k. honvéd ezredes.....	51
14. Hollán Ernő, m. k. honvéd ezredes.....	55
15. Inczedy Samu, m. k. honvéd ezredes.....	59
16. Szentiványi Kázmér, m. k. honvéd alezredes.....	63
17. B. Meszéna István, m. k. honvéd alezredes.....	67
18. Pongrácz László, m. k. honvéd alezredes.....	71
19. Markovics Adolf, m. k. honvéd alezredes.....	75
20. Görgey Kornél, m. k. honvéd alezredes	79
21. Schiffler Ferencz, ni. k. honvéd alezredes.....	83
22. Ajer Mihály, ni. k. honvéd őrnagy.....	87
23. Gr. Bethlen Miklós, m. k. honvéd őrnagy.....	91
24. Birsy József, m. k. honvéd őrnagy.....	95
25. Dallos Elek, m. k. honvéd őrnagy.....	99
26. Edényi Lipót, m. k. honvéd őrnagy.....	103
27. Frummer Antal, m. k. honvéd őrnagy.....	107
28. Gorove Antal, m. k. honvéd őrnagy.....	111
29. Halmay Adolf, m. k. honvéd őrnagy.....	115
30. Horváth (bibithi) Pál, m. k. honvéd őrnagy.....	119
31. Iklódy Gusztáv, m. k. honvéd őrnagy.....	123

32. Janik Rezső, m. k. honvéd őrnagy.....	127
38. Kabos Károly, ni. k. honvéd őrnagy.....	131
34. Kaszap János, m. k. honvéd őrnagy.....	135
35. Komlóssy Lajos, ni. k. honvéd őrnagy.....	139
36. Krasznay Pál, ni. k. honvéd őrnagy.....	143
37. Mauks László, m. k. honvéd őrnagy.....	147
38. Meyer Henrik, . k. honvéd őrnagy.....	151
39. Nagy Antal, m. k. honvéd őrnagy.....	155
40. B. Nyáry Adolf, ni. k. honvéd őrnagy.....	159
41. Nyitray József, ni. k. honvéd őrnagy.....	163
42. Gr. Pálffy-Daun Vilmos, m. k. honvéd őrnagy.....	167
43. Pongrácz István, m. k. honvéd őrnagy.....	171
44. Posta Ferencz, ni. k. honvéd őrnagy.....	175
45. Grr. Schweinitz Gyula, m. k. honvéd őrnagy.....	179
46. Szabó János, ni. k. honvéd őrnagy.....	183
47. Sztankó Samu, m. k. honvéd őrnagy.....	187
48. Tolnay Gábor, ni. k. honvéd őrnagy.....	191
49. Török József, m. k. honvéd őrnagy.....	195
50. Bódogh Albert, m. k. honvéd ezredorvos.....	199
51. Hamary Dániel, m. k. honvéd ezredorvos.....	203

A jelen I. kötetből kimaradt magyar királyi honvéd törzstiszt urak arczképe s életleírása a majdan általam, rövid időn, kiadandó II. kötetben fog közöltetni.

Egervári Ödön